

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 659.3 (478)+32

LESCU MIHAI

**MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL GEOPOLITIC
CONTEMPORAN: IMPLICAȚII ȘI TENDINȚE**

specialitatea 571.01– Jurnalism și procese mediatice

REZUMAT

al tezei de doctor habilitat în științe ale comunicării

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Teoria și Practica Jurnalismului a Facultății Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova.

Consultanți științifici: **Moraru Victor**, profesor universitar, doctor habilitat în științe politice, academician și **Căldare Dumitru**, conferențiar universitar, doctor habilitat în filosofie.

Referenți oficiali:

1. **CEBOTARI Svetlana**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova
2. **PERU-BĂLAN Aurelia**, doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova
3. **SPĂTARU Tatiana**, doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific specializat:

1. **STEPANOV Georgeta**, Președinte al CȘS, doctor habilitat în științele comunicării, profesor universitar
2. **BULICANU Victoria**, Secretar Științific al CȘS, doctor în politologie, conferențiar universitar
3. **JUC Victor**, membru al CȘS, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, membru corespondent
4. **TACU Mariana**, membru al CȘS, doctor în politologie, conferențiar universitar
5. **VARZARI Pantelimon**, membru al CȘS, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar
6. **ȚURCAN Nelly**, doctor habilitat în sociologie, profesor universitar
7. **POPA Dumitru Mirel**, doctor în drept, profesor universitar (România)

Susținerea tezei va avea loc pe 30 iunie, ora 10.00, în ședința Consiliului Științific Specializat DH 571.01-25-04 din cadrul Universității de Stat din Moldova, mun. Chișinău, str. A. Mateevici 60, MD–2009, Republica Moldova, blocul central, aula 421.

Teza de doctor habilitat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și la pagina web a ANACEC (<http://www.anacec.md>).

Rezumatul tezei a fost expediat la data de 30 mai 2025.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat: doctor în științe politice, conferențiar universitar **BULICANU Victoria**

Consultanți științifici: doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, academician **MORARU Victor**
doctor habilitat în filosofie, conferențiar universitar **CĂLDARE Dumitru**

Autor: doctor în științe politice, conferențiar universitar **LESCU Mihai**

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	11
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	47
BIBLIOGRAFIE	52
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	55
ADNOTARE	59
ANNOTATION	60
АННОТАЦИЯ	61

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate este determinată de amplificarea, la răscrucea secolelor XX-XXI, a rolului mass-mediei în relațiile geopolitice dintre state. Înțelegerea principalelor mecanisme ale interacțiunii mass-media – geopolitică și a consecințelor acestora necesită o examinare multilaterală și aprofundată a esenței mass-mediei, care a devenit o arenă virtuală a luptei geopolitice. Pătrunzând în toate sferele vieții umane și interpretând problemele cu care se confruntă lumea contemporană, mass-media au devenit nu numai una din cele mai importante și semnificative surse de informații, ci și principalul factor în formarea opiniei publice, a culturii și a viziunii asupra unui mediu internațional tot mai globalizant și mai instabil din perspectivă geopolitică.

Este evident că (r)evoluția tehnologică și comunicațional-informațională a internaționalizat lumea. Deplasarea opticii examinării și reflectării de către mass-media a problemelor vieții dinspre particular către un context general este dictată în mare parte de intensificarea proceselor de globalizare și dispariția sistemului bipolar mondial, care provoacă o nouă distribuție a centrelor de putere pe planetă.

În condițiile actuale, lupta geopolitică pentru spațiu se dă, în mare parte, în domeniul mediatic: unele țări prin influența ascunsă a informațiilor încearcă să impună voința lor asupra unui adevăr potențial. Aceasta este esența conceptului de *război informațional*, dus prin intermediul mass-mediei, care poate schimba potențialul geopolitic principal al statului (mentalitatea națională, cultura, starea moral-spirituală a oamenilor), oferind astfel un avantaj strategic decisiv față de un posibil adversar.

Asumându-și în contextul actual mai multe funcții și roluri specifice societății democratice, mass-media a devenit un actor geopolitic activ. Potențialul ei de influențare a crescut considerabil în ultimii ani, când în urma dezvoltării și perfecționării mijloacelor moderne de comunicare și informare, controlul asupra activităților mass-mediei a devenit mai puțin eficient.

Până în ultimul deceniu al secolului al XX-lea, sistemul mass-media autohton, ca parte a celui sovietic, nu a avut experiența abordării independente a problematicii internaționale. Această prerogativă revenea agențiilor de presă și instituțiilor media centrale/moscovite ale statului sovietic. După obținerea independenței, ca și celelalte foste republici ale URSS, Republica Moldova a purces la construcția statului de drept, trasându-și propria strategie de politică internă și externă. Dar, începând chiar cu anii de *perestroika* și de deșteptare națională, societatea și mass-media s-au confruntat cu probleme serioase privind separatismul și conflictele armate, aceste circumstanțe având urmări nefaste asupra integrității teritoriale a Republicii Moldova. În pofida faptului că și-a anunțat vectorul european, ca politică de țară, înregistrând anumite progrese în acest sens, Republica Moldova continuă să fie bântuită de instabilitate politică, în mare parte, provocată de acțiunile geostrategice ale Federației Ruse. Urmărindu-și scopurile, Rusia a folosit atât publicațiile sale periodice de limbă rusă cu subredacții la Chișinău și Tiraspol, cât și posturile audiovizuale, care au avut ani la rând undă liberă de emisie în spațiul moldovenesc. În acest context s-a recurs și la sancțiunile economice impuse Republicii Moldova de Federația Rusă, precum și la acțiunile de intimidare, dezlănțuite de mass-media moscovită în adresa clasei politice de la noi în legătură cu apropierea Republicii Moldova de UE, implicarea ei activă în mai multe proiecte inițiate în regiune de UE, NATO și SUA, inclusiv, sprijinul acordat Ucrainei în lupta pentru eliberare națională.

În contextul argumentelor expuse mai sus, avem mai multe motive care au determinat alegerea pentru cercetare a subiectului temei: a) interesul sporit pentru cercetarea interacțiunii dintre dezvoltarea tehnologiilor comunicațional-informaționale și procesele geopolitice; b) determinarea rolului mass-mediei în evoluția proceselor geopolitice, care au avut loc la răspântia secolelor XX-XXI; c) examinarea reacției mass-mediei naționale la schimbările de

pe arena internațională, după destrămarea imperiului sovietic și a extinderii spre est a UE și NATO, soldate cu opunerea dură a Federației Ruse, secundate de atacuri propagandistice și militare în spațiul postsovietic, care au urmărit și pentru Republica Moldova; d) abordarea contribuției mass-mediei și a clasei politice din Republica Moldova în decurs de peste trei decenii de la obținerea suveranității și independenței în soluționarea crizelor politice interne, dar și de ordin geopolitic și militar în context regional; e) evidențierea rolului participativ al mediei la consolidarea relațiilor de colaborare cu statele vecine în vederea susținerii parcursului european al Republicii Moldova și asigurarea stabilității geopolitice regionale în bazinul Mării Negre; f) elucidarea paradigmei *informaționale în geopolitică*, care în condițiile dezvoltării tehnologiilor comunicational-informaționale devine dominantă la etapa actuală, când spațiul confruntării se mută în sfera politicii simbolice, în arena mass-mediei.

În această ordine de idei, relația mass-media – geopolitică, în opinia noastră, poate fi examinată la ora actuală din două perspective: (1) în baza celor două paradigme-catalizatoare: ideologică și informațională, care interacționează în cadrul acestei relații și (2) pornind de la paradigmele-suport (celelalte), pe care se poate baza mass-media în investigarea unor aspecte esențiale ale fenomenului.

Interesele geopolitice ale unei țări sunt caracterizate de modul de manifestare al ei în plan extern. Lipsa de experiență a instituțiilor statului în domeniul elaborării politicilor relațiilor internaționale, modesta practică de antrenare a mass-mediei în reflectarea vieții externe a țării, au condus la faptul că în politica regională și internațională, promovată de Republica Moldova, distingem adesea elemente de instabilitate, conjuncturism și lipsă de perspectivă strategică, aici având în vedere, întâi de toate, primii ani de construcție a independenței statale; conflictul transnistrean; evenimentele legate de autonomia Găgăuză; relațiile cu țările vecine: România și Ucraina, dar și cu Federația Rusă.

În cercetările științifice și în publicațiile jurnalistice, acțiunile structurilor de vârf ale puterii de la Chișinău, cât și comportamentul mass-mediei în context geopolitic, au fost examinate sub mai multe aspecte. Cel mai des specialiștii au atras atenția politicii de balansare geopolitică a Republicii Moldova între cei doi poli: UE și Federația Rusă. Tendința respectivă a devenit și mai pronunțată după semnarea de către Republica Moldova a Acordului de Asociere cu UE, generând manifestări de ordinul confruntărilor politice și mediatice interne și externe.

În alt context, dezvoltarea accelerată a tehnologiilor informaționale a făcut ca mass-media, pe parcurs, să joace un rol și mai important privind afirmarea geopolitică a Republicii Moldova în regiune. Cu toate acestea, lupta geopolitică ce s-a dat între mass-media națională și cea alolingvă, precum și comportamentul politic al cetățenilor în campaniile electorale (parlamentare, prezidențiale), au demonstrat că acest domeniu generează o serie de îngrijorări. Pornind de la realitățile geopolitice moderne, observăm că asigurarea intereselor vitale ale Republicii Moldova este în primul rând asociată cu dezvoltarea relațiilor ei cu țările vecine - România și Ucraina. Fără dezvoltarea relațiilor economice și culturale, fără fundamentarea noilor strategii de apărare și de protecție a frontierelor de stat și a spațiului informațional, de soluționare a divergențelor etnopolitice și a conflictului transnistrean, Republica Moldova nu va putea continua calea democrației. Astfel, **actualitatea temei** este datorată și următorilor factori:

- valorificarea complexă și multiaspectuală în premieră, sub aspect teoretic, a experienței interacțiunii instituțiilor de resort ale statului cu mass-media în anii de independență, privind afirmarea și promovarea peste hotare a imaginii Republicii Moldova ca stat independent și suveran;

- reevaluarea raportului de forțe în regiune odată cu destrămarea URSS, care a condus atât la schimbări geopolitice și geostrategice de proporții, cât și la metamorfoze substanțiale în spațiul informațional local al țării;

- stabilirea motivelor și argumentarea specificului luptei pentru dominația spațiului informațional regional, unde UE și SUA, dar și Rusia, în scopul materializării intereselor lor geopolitice, încearcă să influențeze și să minimalizeze rolul mass-mediei naționale și a celor din țările învecinate Republicii Moldova;

- identificarea specificului interdependenței dintre procesele geopolitice și cele informaționale prin determinarea căilor de consolidare și protejare a spațiului informațional autohton ca o condiție a menținerii integrității teritoriale a țării, păstrării și dezvoltării valorilor culturale și a tradițiilor naționale;

- determinarea contribuției mass-mediei din republică la menținerea dialogului geopolitic cu actorii regionali în contextul războiului din Ucraina;

- evidențierea motivelor schimbării paradigmei mass-mediei în abordarea problematicei integrării economice, politice și culturale a Republicii Moldova cu UE și consecințelor presiunii geopolitice a Federației Ruse;

- evaluarea rolului geopolitic al presei scrise și al audiovizualului din Republica Moldova în condițiile societății informaționale, globalizării și a afirmării paradigmei geoinformaționale.

Scopul și obiectivele lucrării constau în determinarea rolului mass-mediei privind reflectarea veridică a fenomenelor geopolitice, contribuția ei la dezbateră, explicarea și conștientizarea evenimentelor locale, regionale și internaționale, la soluționarea unor situații-problemă din domeniul vieții internaționale și la argumentarea propriei poziții a statului nostru în adoptarea unor decizii echilibrate în domeniul relațiilor internaționale.

Pentru realizarea acestui scop ne-am propus următoarele obiective:

- cercetarea specificului comunicării mediatice în condițiile relațiilor geopolitice contemporane ca factor al accelerării procesului globalizării și al constituirii spațiului informațional global;

- determinarea trăsăturilor caracteristice și a tendințelor evoluției discursului geopolitic mediatice ca factor esențial al afirmării jurnalismului pe teme internaționale/geopolitice;

- stabilirea dinamicii interacțiunii dintre spațiul geopolitic și câmpul mediatice în procesele informaționale locale și regionale;

- determinarea particularităților transformării câmpului informațional în procesul abordării mediatice a spațiului geopolitic regional în contextul intereselor strategice ale Federației Ruse și ale țărilor învecinate Republicii Moldova;

- investigarea dinamicii comunicării mediatice: Republica Moldova – România în spațiul geopolitic tradițional;

- evidențierea contribuției presei scrise și a audiovizualului în mediatizarea problematicei securității naționale;

- elucidarea factorului mediatice în confruntările informaționale locale și regionale;

- evaluarea rolului mass-mediei în promovarea procesului de integrare europeană a Republicii Moldova;

- investigarea comportamentului politic al mass-mediei în condițiile escaladării tensiunilor geopolitice în campaniile electorale și al luptei cu propaganda ostilă a presei alolingve;

- oferirea de recomandări privind optimizarea abordării mediatice a geopoliticii pe termen lung în conformitate cu cerințele dezvoltării durabile într-o lume divizată și bântuită de diverse interese în domeniile geopolitic, geoeconomic și geocultural.

Ipoteza de cercetare. La etapa actuală dezvoltării tehnologiilor informaționale și a mass-mediei a luat naștere o nouă paradigmă – *paradigma informațională a geopoliticii*, în care ideea informației devine una dominantă în cadrul dinamicii geopolitice contemporane. Mass-media din Republica Moldova, impunându-se tot mai mult ca actor al „jocului geopolitic” la nivel local, regional și internațional, rezolvă, cel puțin, următoarele obiective esențiale: supervizează, analizează, clasifică și explică dinamica transformărilor geopolitice;

oferă publicului o înțelegere multiaspectuală a formelor de luptă geopolitică, a metodelor și tehnicilor de dominare geoinformațională în spațiul și timpul politic, dar și estimează modul de evoluare a evenimentelor în perspectivă.

Ipoteza generală a fost sprijinită de mai multe ipoteze de lucru:

- activitatea mass-mediei și modul de abordare a problematicei geopolitice sunt determinate de amplasarea geografică a Republicii Moldova și de politica dusă de ea în mediul geopolitic: operativitatea și frecvența mediatizării subiectelor pe teme internaționale depind în mare măsură de nivelul de dezvoltare a tehnologiilor comunicaționale și informaționale în țară și de cadrul legislativ privind asigurarea libertății de exprimare în societate;

- unghiul de abordare și frecvența setării materialelor despre viața internațională pe „agenda” atenției publice sunt determinate de politica editorială a instituțiilor media, de interesul și capacitățile profesionale ale jurnaliștilor de a contribui la soluționarea situațiilor geopolitice, unde mass-media, și mai cu seamă televiziunea, se poate transforma din instrument al politicilor în actor, care promovează și apără interesele statului național și spațiul lui informațional;

- sub impactul unor factori externi, generați de statele ce domină spațiul informațional din regiune, mass-media din Republica Moldova, ca și cea din alte state mici post-sovietice, devine adesea victimă a intereselor geopolitice: spațiul informațional național, element al geopoliticii moderne, din varii interese (politice oligarhice, de grup) este insuficient protejat de statul nostru;

- în condițiile conflictelor geopolitice din regiune (din Ucraina; din Transnistria; din bazinul extins al Mării Negre), spațiul mediatic moldovenesc și ucrainean au devenit câmp de luptă informațională cu propaganda dusă în regiune de Rusia;

- prin diversificarea problematicei geopolitice în presa scrisă și audiovizuală, prin menținerea unui dialog permanent cu audiență, în scopul conștientizării de către aceasta a schimbărilor ce au loc în regiune, poate fi asigurată modernizarea spațiului geopolitic al țării sub aspect social-politic, economic, militar și de protejare a spațiului informațional cu tot cu sistemul de valori democratice de integrare europeană;

- prin contribuția mass-mediei la construcția sferei politice naționale și a celei geopolitice pot fi puse bazele trainice de unificare a țării, de protejare a intereselor naționale, de asigurare a păcii și de menținere de către guvernare a vectorului european de dezvoltare. Această legătură a mass-mediei moldovenești este bivalentă: din spațiul internațional spre cel național și, invers: din cel național către cel internațional, ultima fiind una incipientă pentru presa scrisă și audiovizual.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese.

Pentru realizarea bazei teoretico-metodologice a lucrării au fost exploatate cercetările teoretice ale specialiștilor în domeniu din SUA, Marea Britanie, Franța, Spania, Italia, Turcia, România, Ucraina, Federația Rusă și Republica Moldova.

La baza studierii științifice a activității mass-mediei în contextul geopolitic, au fost puse două sisteme logice – deducția și inducția, exploatate de la caz la caz pe tot parcursul cercetării temei. Specificul temei ne-a dat posibilitatea să utilizăm diferite metode operaționale: *metoda sistemică și cea a analizei comparative, analiza de conținut, metoda istorică, studiul de caz* ș.a. Din numărul metodelor teoretice în studiul întreprins, a fost utilizată metoda sistemică, ca o abordare structural-funcțională, care a stat la baza examinării componentelor esențiale ale sistemului mediatic în interacțiune cu spațiul geopolitic local, regional și internațional, în permanentă schimbare și remodelare.

Analiza de conținut a permis dezvoltarea unei proceduri sistemice de analiză a interacțiunii mass-media – geopolitica: cercetarea cantitativă și cercetarea calitativă. Astfel, în cazul nostru, aprecierea gradului activității mass-mediei, este caracterizată în primul rând de frecvența abordării temei, de locul și ora amplasării/postării textului și de spațiul/timpul

acordat problematicii geopolitice în ziare, reviste și transmise de sursele mass-media audiovizuale și Internet, iar în al doilea rând este exprimată prin intensitatea fluxului de materiale, tematica mesajelor, de genurile jurnalistice folosite de către jurnaliști, și modul de prezentare a informației.

De asemenea, analiza de conținut a stat la baza examinării direcțiilor sau segmentelor de bază ale *geopoliticii critice*: geopolitica formală, practică, populară și cea structurală. În acest context, cu scopul de a marca avantajele *geopoliticii populare* și a *geopoliticii practice*, pe care se bazează mass-media în reflectarea și interpretarea problematicii vieții internaționale, în raport cu celelalte segmente ale geopoliticii critice, au fost aplicate, ca și în alte situații, după caz, metoda analizei comparative, proiectată pe mai multe criterii, deoarece geopolitica, în calitatea ei de știință sintetică, aplică pe larg această metodă pentru determinarea atât a caracteristicilor comune ale fenomenelor studiate, cât și a laturilor lor specifice.

Analiza comparativă ne-a permis să distingem cele mai semnificative aspecte din dezvoltarea științei geopoliticii și să apreciem rolul școlilor geopolitice din țările europene și a celei din Statele Unite ale Americii în raport cu școala geopolitică din Rusia.

Metoda istorică, în opinia noastră, una din cele mai frecvent utilizată în științele sociale, a fost pusă și ea în serviciul examinării fenomenului mass-mediei în ordine cronologică și temporală de evoluție și afirmare în tandem cu geopolitica, prin găsirea de interacțiuni ce țin de trecut, prezent și viitor. Aplicarea metodei behavioriste a stat la baza descrierii și explicării schimbărilor comportamentale ale publicului sub impactul materialelor geopolitice, propuse de sursele mass-media, dar și în urma schimbărilor în context politic și geopolitic, care s-au produs la nivel local și regional, în urma invaziei militare a Federației Ruse în Ucraina. Or, în contextul geopolitic actual cetățenii Republicii Moldova manifestă un interes sporit pentru știrile regionale, care fac obiectul descrierii stării reale pe frontul din Ucraina.

În examinarea fenomenului mediatic în contextul geopolitic contemporan a fost aplicată și metoda instituțională, ce vizează examinarea activității unor instituții statale, care urmează să aibă în centrul atenției problemele protejării spațiului informațional al țării și cele ale combaterii știrilor false și a dezinformării opiniei publice.

În studiul consacrat activității mass-mediei din Republica Moldova în contextul geopolitic contemporan au mai fost folosite: *abordarea centro-periferică* (pentru determinarea câmpurilor de forță în spațiul geopolitic regional și structurarea acestuia); *metoda cartografică* și *metoda modelării geopolitice* (pentru studiul frontierelor, conflictelor „înghețate” și a celor teritoriale interstate), care permit examinarea realității prin imagine simplificată, dar și studiile de caz, exprimate prin metoda monitorizării unor cicluri de emisiuni pe teme geopolitice de la posturile de televiziune din țară.

În cercetarea legăturilor dintre mass-media și geopolitică, au fost aplicate mai multe metode operaționale, care au cunoscut aprobare practică la examinarea altor fenomene ale comunicării mediatice în relațiile cu viața internațională a Republicii Moldova. În numărul acestor metode se înscriu: ancheta statistică și interviul aprofundat, analiza de conținut a produselor mediatice (cantitative și calitative) ce țin de geopolitică, geostrategia și relațiile internaționale, metoda experimentală și studiul de caz. Amintim, în acest context, că investigarea problemelor interacțiunii dintre mass-media și geopolitică nu au putut lăsa în afara intereselor noastre aplicarea metodelor împrumutate de geopolitică de la alte științe, cum sunt geografia politică, politologia, istoria și sociologia.

Noutatea și originalitatea științifică. De la obținerea de către Republica Moldova a suveranității și independenței, în virtutea cărui fapt au intervenit schimbări substanțiale în toate compartimentele de funcționare a sistemului mediatic, în mediul științific autohton nu au fost întreprinse abordări științifice din perspectiva examinării complexe ale mediei privind reflectarea problematicii geopolitice, fenomen ce a stat la baza afirmării jurnalismului pe teme

internaționale. Originalitatea lucrării este determinată de investigațiile întreprinse de autor, rezultatele cărora au contribuit la conturarea tabloului general privind relevarea rolului presei scrise și a audiovizualului în promovarea intereselor geopolitice ale Republicii Moldova.

Problema științifică soluționată rezidă în elucidarea complexă a abordărilor mediatice privind reflectarea problematicii geopolitice, în valorificarea experienței instituțiilor media privind tratarea temelor internaționale în condițiile actuale, determinate de avansul tehnologiilor informaționale, fapt ce a condus la o înțelegere aprofundată și delimitarea trăsăturilor definitorii a acțiunii mediatice cu impact geopolitic. Soluționarea acestei probleme a permis fundamentarea unei direcții științifice axate pe investigarea activității multiaspectuale a mass-mediei în consolidarea relațiilor Republicii Moldova în context geopolitic regional și promovarea intereselor sale la nivel național și internațional, incluzând dimensiuni precum rolul jurnalismului internațional în cadrul presei naționale și alolingve, strategiile mediatice în gestionarea conflictelor înghețate; influența tehnologiilor digitale asupra mediatizării geopoliticii și funcția a geoinformației în spațiul public.

Rezultatele principale noi pentru știință și practică rezultă din:

- elaborarea unui model conceptual al interacțiunii dintre mass-media, autoritatea statală și spațiul geopolitic;
- definirea și argumentarea științifică a noțiunii de *geopolitică populară conceptualizată* ca segment important al consolidării relației de colaborare mass-media - geopolitica;
- analiza comparativă a structurii și a evoluției comunicării mediatice între Republica Moldova și România în spațiul geopolitic tradițional;
- determinarea rolului și particularităților trilateralei: mass-media - putere (statală) - geopolitica drept factor al promovării intereselor naționale ale Republicii Moldova în context internațional;
- evaluarea gradului de implicare a mediei în procesele confruntărilor informaționale locale și regionale, de participare în asigurarea securității naționale și promovarea integrării europene;
- relevarea rolului presei scrise, a audiovizualului și al noilor media în condițiile escaladării tensiunilor geopolitice în campaniile electorale și în lupta cu manipularea și dezinformarea;
- evaluarea contribuției mediei la conștientizarea de către populație a problemelor cu care se confruntă Republica Moldova în contextul geopolitic contemporan.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării constau în crearea unui cadru teoretico-metodologic privind examinarea pluridisciplinară a comunicării mediatice din Republica Moldova în contextul geopolitic contemporan. Prin spiritul său novator lucrarea pune începutul unui nou domeniu de cercetare, atât în științele mediatice, cât și de ordin interdisciplinar (politic, sociologic, istoric, filosofic, geografic, etc.), examinate insuficient, sau neexplorate până la moment, dar care devine tot mai pronunțat - *paradigma informațională a geopoliticii*. Semnificația teoretică a lucrării rezidă în determinarea metodelor de cercetare a mediatizării geopoliticii și evaluării corelației funcționale dintre mass-media și alte domenii științifice privind investigarea problematicii în cauză în contextul societății informaționale.

Însemnătatea teoretică a lucrării mai este exprimată prin: analiza cuprinzătoare a teoriilor geopolitice occidentale în aplicare la practica mediatică; sprijinul ideii de internaționalizare a spațiului geopolitic sub impactul mass-mediei clasice, dar mai cu seamă a Internetului și multimedia, asistate masiv de noile tehnologii telecomunicaționale; analiza politicilor editoriale ale instituțiilor media și ale comportamentului jurnaliștilor în contextul confruntărilor geopolitice regionale pentru apărarea securității statului și protejarea spațiului informațional; abordarea precizată a conceptelor: „spațiu geopolitic”, „paradigma informațională a geopoliticii”, „câmp mediatic/informațional”, „discurs mediatic”, „război

informațional”, „război hibrid” „alegeri geopolitice”, „interes geostrategic”, „cordon sanitar”, „centură de siguranță”, „spațiu ex-sovietic”, „vecinătate apropiată” ș. a.

Valoarea aplicativă a studiului reiese din aplicabilitatea rezultatelor cercetărilor în procesul de mediatizare a problematicei geopolitice de către diferite segmente ale mediei; din stabilirea contribuției mass-mediei la promovarea intereselor geopolitice ale țării în context regional și internațional; din punerea în practică a strategiilor privind contracararea propagandei și manipulării mediatice; din influența asupra modului de percepere și de reacție a publicului la evenimentele geopolitice reflectate de mass-media.

Concluziile lucrării pot servi ca bază pentru examinarea în continuare a tehnicilor și strategiilor de reflectare de către mass-media a vieții internaționale și antrenarea activă în reglementarea proceselor politice la nivel regional și local, precum și pentru prevenirea posibilelor efecte distructive ale tehnicilor de mobilizare în procesele geopolitice la diferit nivel. Rezultatele cercetării pot fi aplicate în domeniul mediativ, în special, în activitatea de informare și cooperare politică a mass-mediei, în scopul menținerii stabilității și optimizării spațiului geopolitic în context național și la nivel regional.

Nu în ultimul rând, caracterul aplicativ al cercetării este demonstrat de rezultatele activităților didactico-științifice și jurnalistice realizate de autor între anii 2003-2024. Acestea au stat la baza conceptualizării cursurilor universitare privind instruirea profesională a reporterilor în domeniul libertății de exprimare și a jurnalismului politic (ciclul I, Licență), dar și la elaborarea tezelor de licență și master în cadrul Facultății Jurnalism și Științe ale Comunicării. De asemenea, în perioada activității autorului (1986-2003) în calitate de secretar responsabil/vicepreședinte al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, expert și autor în mai multe proiecte la Centrul „Acces-info” au fost întreprinse sondaje de opinie, studii de caz tematice, cercetări științifice și investigații privind activitatea instituțiilor mass-mediei în societatea democratică. Acestea au vizat investigații din domeniul vieții internaționale, care au stat la baza dezbaterilor tematice la conferințe, la elaborarea de studii și articole, publicate în cărți, culegeri de articole, enciclopedii și reviste, de specialitate, dar și a tezei de doctor în științe politice cu titlul „Rolul presei în democratizarea sistemului politic al societății”.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele obținute în urma cercetărilor efectuate, concepțiile de bază ale tezei, concluziile și recomandările cu referire la relația mass-media-geopolitica, perspectivele cercetării factorului mediativ în context geopolitic, caracteristicile și tendințele discursului geopolitic, particularitățile abordării mediatice a spațiului geopolitic regional, rolul factorului mediativ în confruntările informaționale contemporane, comportamentul mass-mediei și al jurnaliștilor în contextul provocărilor actuale au fost prezentate de autor în mai multe lucrări științifice. Articole bazate pe rezultatele cercetării au apărut în: reviste recenzate de peste hotare: „International Journal of Communication Research” (Iași, România), „Tribuna” (Cluj-Napoca, România); Вісник Національного університету „Львівська політехніка”, Сер. „Журналістські науки” din Lvov (Ucraina); revistele recenzate din Republica Moldova: „Studia Universitatis Moldaviae”, „Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova”, „Moldoscopie”, „Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice”; reviste de circulație națională: „Panoramic TV”, „Moldova și Lumea”, „Mass-media în Republica Moldova”; culegeri științifice editate de USM și AȘM precum și în, studii și manuale editate de Uniunea Jurnaliștilor din Moldova și Centrul „Acces-info”.

Tezele cuprinse în disertație au fost prezentate și discutate în cadrul mai multor foruri științifice naționale și internaționale, inclusiv conferințe și dezbateri publice.

Publicațiile la tema tezei. Investigațiile întreprinse au fost reflectate în peste 50 de lucrări științifice, publicate în culegeri de articole și reviste de circulație națională și internațională, inclusiv în 1 (una) monografie de autor, mai multe materiale ale conferințelor și comunicărilor științifice naționale și internaționale, o serie de articole publicate în reviste științifice din străinătate, și în reviste științifice naționale, în volum de circa 60 c.a.

Volumul și structura lucrării. Teza este expusă în 282 pagini text de bază, este alcătuită din Introducere, 5 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 419 surse, include 1 tabel, 1 figură și 9 anexe.

Cuvinte-cheie: mass-media, sistem internațional, securitate internațională, geopolitică, comunicare mediatică, geoinformație, spațiu mediatic, câmp informațional, război informațional, jurnalism geopolitic, comportament geopolitic.

CONȚINUTUL TEZEI

În compartimentul INTRODUCERE este abordată actualitatea, importanța temei și a problemelor luate în dezbateră. Sunt prezentate scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și semnificația practică, aprobarea rezultatelor cercetării științifice.

Primul capitol, intitulat **COMUNICAREA MEDIATICĂ ÎN CONTEXT GEOPOLITIC: REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII**, include o radiografie a istoriografiei privind cercetarea temei și a reperelor conceptuale și metodologice ale abordării și interpretării actuale ale comunicării mediatice în raporturile ei cu geopolitica lumii contemporane, precum și perspectivele cercetării factorului mediatic din Republica Moldova în contextul geopolitic.

Astfel, primul subcapitol **Istoriografia cercetării relațiilor dintre mass-media și geopolitică**, scoate în evidență reflecțiile asupra teoriilor mass-mediei și ale geopoliticii care, în mare parte, au avut de-a lungul timpului o evoluție similară de cristalizare și afirmare în timp și spațiu privind oglindirea și explicarea relațiilor externe dintre state și a vieții internaționale. Sunt scoase în evidență cele mai remarcabile cercetări și teorii științifice din domeniul mediatic și geopolitic, din străinătate și din Republica Moldova, care prin convergența lor au contribuit substanțial la dezvoltarea principiilor elucidării vieții internaționale și la educația politică și geopolitică a maselor.

Societatea informațională care determină actualmente evoluția civilizației, nu ar avea sorți de izbândă fără mass-media, deoarece, prin definiție, ea are la bază componenta informațională, unde mass-media este vehiculul care face legătura cu toate domeniile activității umane – politic, social-economic și cultural, prestând servicii informaționale și promovând cunoștințe ce contribuie la dezvoltarea omenirii.

Mass-media este „o expresie creată în anii 1950, în Statele Unite, pentru a desemna acele mijloace de comunicare în masă, care pot atinge un public foarte larg și, deci, divers și neidentificabil. Erau vizate, mai mult decât presa scrisă și radioul, televiziunea și cinematograful. Adaptat limbii franceze oficial în 1973, cu un accent ascuțit și un *s* la plural – cuvântul media s-a impus încă de la sfârșitul anilor 1970 a avut o cale lungă de afirmare de rând cu societatea, în care „motivele comunicării se înmulțesc în același ritm cu mijloacele de a o realiza” - (carte-ziar-radio-cinema-televiziune-Internet-multimedia), „pentru a informa, pentru a deconecta sau a instrui, dar și pentru a influența sau converti” [1, pp. 198, 809].

În opinia lui R. Park, un reprezentant de frunte al Scolii din Chicago, o comunitate este caracterizată de trei elemente: o populație organizată pe un teritoriu, mai mult sau mai puțin înrădăcinată în acesta și ai cărei membri trăiesc într-o relație de interdependență de „natură simbolică”, dominată de „lupta pentru spațiu” [4, pp. 1-15]. De altfel, încă în 1897 Friedrich Ratzel, unul din cei care a pus bazele geopoliticii, sublinia că aceasta „privește și analizează politica din perspectiva cadrului natural în care are loc, ea propunându-și să explice măsurile și orientările politice pe baza datelor naturale ale unui stat: poziția geografică, întinderea, bogățiile naturale, populația etc.” [5, p. 5], este știința spațiului și a controlului lui.

Evoluția cercetării științifice a mass-mediei a cunoscut, în linii mari, trei etape de bază. *Prima etapă* a cuprins deceniile de început ale secolului trecut, fiind marcată de mai multe cercetări și teorii ale mass-mediei, care supraapreciau importanța și rolul surselor de informare în societate accentul principal fiind pus pe efectele ce le produc acestea în relațiile lor cu masele/publicul. În această etapă sub impresiile încă proaspete ale primii conflagrații mondiale sunt întreprinse mai multe investigații și cercetări sociologice privind opinia publică și efectele propagandei, care pun bazele științifice a comunicării de masă.

Bazele teoriei propagandei prin intermediul mijloacelor comunicării de masă au fost puse de către Harold D. Lasswell în cartea sa intitulată „Tehnici de propagandă în războiul mondial” [6], proiectată pe „învățămintele” primului război „total” din anii 1914-1918 „ca tehnică de manipulare a maselor”, inclusiv și prin mass-media, „în folosul unei ideologii” [7, p. 67], fenomen care are loc și în prezent.

A doua etapă, care vizează deceniile 5-6 ale secolului XX, când apar teoriile ce prescriu mass-mediei un efect minimal pe care ele le produc asupra publicului și opiniei publice și când oamenii de știință, dar și masele se dezamăgesc în atotputernicia mediei. În această etapă rezultatele investigațiilor converg spre ideea „relativității efectelor mass-media”, a funcțiilor și disfuncțiilor ce le au în societate, „zdruncinând reprezentările anterioare ale efectelor puternice și directe asupra opiniilor și comportamentelor receptorilor”. Concluzia de bază a studiilor asupra efectelor, elaborate de P. Lazarsfeld și echipa sa este îndreptată împotriva „teoriei atotputerniciei media, a puterii lor absolute de a influența și de a condiționa publicul” [8, p. 202]. În cadrul Școlii de la Frankfurt au fost puse bazele conceptului de imperialism cultural, fenomenul căruia avea să se facă simțit plenar prin laturile sale pozitive, dar și negative, în perioada umătoare a dezvoltării sociale.

Etapă a treia debutează cu cercetările legate de determinismul tehnologic al comunicării de masă, bazele cărora au fost puse de M. McLuhan, considerat primul teoretician al mass-mediei. La această etapă sunt întreprinse mai multe investigații științifice de proporții în sectorul comunicării de masă și a tehnologiilor comunicațional-informaționale, care au apropiat și mai mult mass-media de geopolitică în contextul unei societăți informaționale globale, supusă tot mai mult tirurilor războaielor informaționale, hibride și cibernetice.

În contextul subiectul nostru de cercetare, remarcăm faptul că această perioadă este marcată de „regândirea problematicei media” de către canadianul M. McLuhan, care argumentează că mass-media nu sunt doar instrumente, canale de transmitere a informației, ci mediumuri, reprezentând ele însele mesajul” [10]. Poziția teoretică de bază privind mass-media pentru M. McLuhan se rezumă la dictonul: „Mediul este mesajul”. Vom reține că tot McLuhan lansează mai multe noțiuni asociate geopoliticii: „societate informațională globală”, „mediu virtual”, „sat global”, „efecte globale”, care ulterior prind rădăcini adânci în activitatea mass-mediei în procesul tratării problemelor vieții internaționale și a relațiilor interstatale.

La rândul său, geopolitica, ce ia naștere la răspântia secolelor XIX și XX, cunoaște, în viziunea mai multor cercetători, trei mari etape istorice [11, p.10].

– *primă etapă* (clasică), este cuprinsă între ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea și sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial, fiind legată de F. Ratzel, R. Kellen, K. Haushofer, N.J. Spykman, A.P. Seversky, H. J. Mackinder, S.B. Cohen, când are loc afirmarea principalelor concepte, doctrine și școli geopolitice;

– *a doua etapă* (geopolitica compromisă), cuprinde anii 1945-1970, când geopolitica este discreditată prin asocierea sa cu politica expansionistă a puterilor Axei în preajma și în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, în locul său dezvoltându-se o geostrategie cu un caracter mult mai teoretic decât geopolitica anterioară, interesată de controlul anumitor zone geografice prin intermediul balanțelor de putere regionale și globale;

- a treia etapă (contemporană), care acoperă aproximativ intervalul ultimului sfert de secol trecut și a celui actual, în care s-a produs o resuscitare a interesului față de geopolitică, dar și de geostrategie, mai întâi în contextul luptei pentru sfere de influență în Lumea a Treia între cele două superputeri ale ordinii bipolare SUA și URSS, iar mai apoi în contextul răsturnărilor geopolitice la nivel planetar ce au urmat prăbușirii acesteia din urmă, când are loc o permanentizare a folosirii termenului de „geopolitică”, iar aceasta ca disciplină se instituționalizează.

Fără media nu ar fi fost posibilă aducerea la cunoștința maselor a teoriilor și conceptelor geopolitice a mai multor cercetători, în același număr și ale lui Samuel P. Huntington, referitor la „ciocnirea civilizațiilor” [12,] și Francis Fukuyama, privind „sfârșitul istoriei” [13]. De asemenea, nu ar fi avut sorti de izbândă încetățenirea în conștiinșa oamenilor cum că „războaiele „fierbinți” au „rămas în istorie”, o concepție greșită în opinia noastră, care, drept exemplu, a „prins” nepregătită atât Ucraina, dar și țările europene în fața războiului armat de cotropire, pe care Federația Rusă îl duce mai bine de trei ani la hotarele țării noastre.

Pusă în serviciul examinării complexe a faptelor și evenimentelor din politica mondială, astăzi geopolitica, datorită dezvoltării accelerate a tehnologiilor comunicaționale, care au instaurat pe întreg globul dictatura societății informaționale și cunoașterii, este determinată și ea de *paradigma informațională a geopoliticii*.

În subcapitolul al doilea, **Abordările conceptuale ale comunicării mediatice în condițiile re poziționării geopoliticii**, este menționat faptul că „natura comunicării se schimbă și este influențată de context”, dar rămâne în continuare un element central al societății informaționale. Ea nu exercită doar funcția de simplu transfer de informație, ci este plasată într-un context mai larg, al unor transformări tipice pentru societatea actuală: expansiunea media și a noilor tehnologii de informare și comunicare, formarea industriilor culturale și a societății de consum, globalizarea în toate manifestările sale. De aici, într-o lume cu rețele de telecomunicații și informaționale, cu computer hardware, software și servicii, cu mass-media, Internet și forme tradiționale (biblioteci, servicii editoriale etc.), comunicarea este substanța societății, prin intermediul căreia, așa cum se recunoaște, „omul se încadrează în procesul socializării sale”, deoarece ea este „un proces bilateral, bidirecțional care are loc între mai multe persoane și care presupune transfer de informație în ambele sensuri, adică retroacțiune, conexiune inversă (feed-back) [14, p. 7],

Începând cu a doua jumătate a secolului trecut, în urma dezvoltării tehnologiilor și a mijloacelor de comunicare, cuvântul „comunicare” este aplicat și mass-mediei. În această ordine de idei, suntem de acord cu părerea sociologului francez Jean Cazeneuve că „media = mijloace de informare (comunicare), iar mass-media = mijloace de comunicare pentru un public larg, mijloace inventate și folosite de civilizațiile moderne și care au drept caracteristică esențială uriașa lor putere corelată cu un vast câmp de acțiune” [15, p. 5].

Opinii similare cu ale oamenilor de știință din Occident, dar și cu a celor din Est, care abordează comunicarea mediată și activitatea mass-mediei din perspectiva angajamentelor lor în societatea democratică, împărtășesc și cercetătorii școlii de jurnalism din Republica Moldova: D. Coval (Problematika presei scrise. Chișinău: FJȘC, 1997); C. Marin (Comunicarea internațională. Chișinău: CEP USM, 2017); V. Moraru (Mass-media vs politica. Chișinău: CEP USM, 2001); G. Stepanov (Jurnalismul social: aspecte definitorii. Chișinău: CEP USM, 2015); M. Tacu (Comunicarea politică și social media. În: Creativitatea în jurnalism. Vol.4, Chișinău: CEP USM, 2021, p. 35-44); V. Bulicanu (Concentrarea presei. Specificul fenomenului în lume și în Republica Moldova. În: Valori ale mass-mediei în epoca contemporană. Vol.7. Chișinău: CEP USM, 2020, p. 53-60); M. Guzun (Despre propagandă în presă la modul serios. În: Creativitatea în jurnalism. Vol.1. Chișinău: CEP USM 2018, p. 67-74); D. Țurcanu (Inflația mesajului civic la televiziune. În: Creativitatea în jurnalism. Vol.3. Chișinău: CEP USM, 2020, p. 13-26); A. Dumbrăveanu

(Societatea comunicării: de la post-adevăr la redundanță informațională. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2019, nr. 2(180), p.170-177); B. Parfentiev (Istoria televiziunii din Moldova: cadrul de constituire și de afirmare. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe economice și ale comunicării*, 2022, nr. 110 (01), p. 101-110); L. Malcoci (*Mass-media și opinia publică în societatea de tranziție: interferențe*. Chișinău: AȘM, 2000) ș. a. Cercetătoarea A. Peru-Balan a consacrat aspectelor geopolitice articole, studii și cărți, venind cu concluzii pertinente și recomandări rezonabile [71; 72].

Comunicarea mediatică, de orice nivel: local, regional sau internațional, conform opiniei majorității autorilor care o studiază, se menține în raport cu schema clasică. Pe această cale, comunicarea mediatică contribuie la organizarea socială a dezbaterilor și amplifică dialogul social democratic, convertindu-se într-o condiție esențială a evoluției democratice: democratizarea societății trece prin democratizarea și pluralizarea comunicării, mass-media constituind o sursă fundamentală a opiniei publice [16, pp. 6-18]. În Republica Moldova, pe durata primelor trei decenii de independență, după cum constată cercetătorul C. Marin, itinerarul evoluției presei autohtone tipărite și celei electronice „a trecut de la monopartidism la pluripartidism mediatic, de la acesta – la partizanat politic și spre pluralism media intern și extern” [73, p. 92], fapt ce a restructurat spațiul mediatic național „ca și din alte țări posttotalitare” care au purces pe calea tranziției „spre o guvernare democratică” [73, p. 173].

Se prea poate că anume din aceste considerente comunicarea mediatică cunoaște mai multe abordări conceptuale, de reală aplicabilitate și în ceea ce privește discursul geopolitic. Unii dintre autorii care s-au ocupat de definirea și explicarea mai multor fenomene mediatice și elaborarea de teorii în domeniu sunt: Melvin L. DeFleur, Yves Lacoste, Robert K. Merton, Charles R. Wright, Carl E. Rosengren ș. a.

Desigur, comunicarea mediatică nu numai că influențează spațiul geopolitic informațional, dar, la rândul ei, este determinată de particularitățile și trăsăturile mediului internațional. Transformările care au avut loc în mediul geopolitic sub impactul globalizării, modernizarea mijloacelor de comunicare sub aspect tehnologic au influențat și au produs schimbări de proporții și în sfera comunicării mediatice. Astfel, în societatea informațională, în care principala bogăție este informația utilă din punct de vedere social, ia naștere un tip de spațiu informațional calitativ nou, determinat de globalizare. În acest context, sarcina geopoliticii constă în a se asigura că statul se află în posesia celor mai valoroase elemente ale spațiului social de interes strategic și pe această cale să obțină acces nelimitat la cea mai importantă resursă a societății contemporane – informația [17].

Cronologic vorbind, după noi, în evoluția sa geopolitica ca știință, dar și ca metodă aflată în serviciul mass-mediei de investigare și cercetare a domeniului geografico-politic regional și internațional, a cunoscut, cel puțin, trei perioade semnificative de re poziționare, care au adus cu sine schimbări substanțiale și în ce privește strategiile și tacticile de abordare de către mass-media a problematicei geopolitice. *Prima perioadă* a fost determinată de „atragera” și „punerea”, prin concursul oamenilor de știință din domeniu, în serviciul ideologiei fasciste, care, așa cum remarcă specialiștii, a devenit catalizatorul începutului celui de Al Doilea Război Mondial, făcându-i pe mulți să o califice drept „știință burgheză, reacționară”, fapt ce a condus la neglijarea ei timp de câteva decenii în mai multe state din Europa, inclusiv în URSS.

Cea de *a doua perioadă* a re poziționării, dar și a declinului continuu al geopoliticii, este dictată de urmările conflagrației mondiale și de perioada Războiului Rece în contextul sistemului bipolar al lumii și al confruntării ideologice și geopolitice dintre țările „lagărului socialist” în frunte cu URSS, pe de o parte, și Statele Unite ale Americii, pe de altă parte. În acest segment de timp, re poziționarea geopoliticii a avut un impact major asupra mass-mediei, schimbând politica ei editorială, vectorul abordării și explicării de către presa scrisă, radio și televiziune a problematicei internaționale. La rândul său, și mass-media, prin reciprocitate, și-a lăsat amprente asupra geopoliticii, antrenându-se în confruntări ideologice, acreditând

drept metode de luptă în atingerea obiectivelor geostrategice scontate de către sistemele beligerante, propaganda politică, manipularea și dezinformarea opiniei publice. Aceste acțiuni au condus la încordarea relațiilor dintre cele două puteri nucleare ale lumii în anumite zone de interes militar și strategic pentru ele, conducând, în același timp, și la escaladarea goanei înarmărilor în lume.

A treia perioadă de re poziționare a geopoliticii a început în anii '90 ai secolului trecut, după colapsul URSS și destrămarea blocului militar al Tratatului de la Varșovia în care fusese înregimentate țările „lagărului socialist”. De aici înainte, prin instalarea unei Noi Ordini Mondiale, unipolare, impusă de Statele Unite, războiul și comunicarea conduc omenirea spre războiul informațional, în urma cărui fapt specialiștii din domeniu, dar și politicienii din majoritatea țărilor lumii, intuind că un război armat de amploare pe glob este puțin probabil, dând uitării, teoriile și previziunile referitor la „ciocnirea civilizațiilor” și „sfârșitul istoriei”, căutat răspuns la marea provocare a secolului XXI: Cum să construim ordinea mondială, într-o epocă în care abundă perspectivele istorice divergente, conflictele violente, extremismul ideologic, iar tehnologia cunoaște un avânt fără precedent?, înaintată de autorul american H.Kissinger [18] și afirmațiilor colegului său, Zbigniew Brzezinski, care sublinia că „destrămarea și prăbușirea Uniunii Sovietice au fost ultima treaptă în ascensiunea rapidă a unei puteri din emisfera vestică – Statele Unite ale Americii – ca singura și de fapt unica putere cu adevărat globală” [19, p. 13]. Mai receptivă la toate aceste cataclisme la care a fost supusă geopolitica s-a dovedit a fi mass-media. Acceptând aceste „Jocuri pe scena lumii” [20], mass-media au hotărât să convingă că aceasta „nu este doar o metaforă teatrală shakespeariană sau una poetică eminesciană, atunci când contemplăm zilnic la televizor imagini din teatre de război sau din săli de negocieri diplomatice”.

La etapa actuală, reprezentările și percepțiile, pe care le are opinia publică despre evoluțiile geopolitice, aproape în totalitate sunt produse ale comunicării mediatice. Instituțiile media sunt angajate în producerea, reproducerea și distribuirea informației și a cunoașterii în sensul cel mai larg al seturilor de simboluri, care își găsesc reflectare în experiența vieții sociale [21, p. 51].

Concluzionând, reiterez faptul că comunicarea mediatică dispune de un vast teren de activitate și afirmare în noile condiții ale re poziționării geopoliticii, privind informarea și explicarea maselor cu privire la transformările ce au loc în mediul internațional, modelându-le pe această cale oamenilor convingerile și comportamentul. Devenind tot mai tehnologizată, mass-media face ca spațiul geopolitic regional și global să se comprime, propunând publicului informații operative despre cele mai însemnate evenimente internaționale. În atare context, numai o colaborare strategică și la mai multe niveluri de relație între mass-media și actorii geopolitici poate asigura informarea operativă și echidistantă a publicului interesat de procesele și fenomenele care au loc pe glob. Într-o societate informațională globalizată, multe dintre problemele de ieri rămân actuale pentru mass-media și azi, la începutul secolului XXI: apărarea păcii, eradicarea sărăciei, protejarea mediului ambiant, reducerea goanei înarmărilor nucleare în lume, asigurarea securității naționale și internaționale, apărarea drepturilor omului. Și în această activitate multidirecțională, mass-media urmează să ia în calcul caracterul transformărilor, care conduc la noi schimbări în ecuația geopolitică, lăsându-și amprente și asupra comunicării mediatice și a mass-mediei ca una din componentele ei de bază.

În subcapitolul trei, cu titlul **Metodologia și perspectivele cercetării factorului mediatic în contextul geopolitic**, este menționat faptul că relațiile de colaborare a geopoliticii cu mass-media se regăsesc în acțiunile lor comune de angajament participativ, antrenarea maselor și a liderilor politici la soluționarea operativă a problemelor cu care se confruntă societatea modernă. Această colaborare a mass-mediei cuprinde toate segmentele geopolitice: local, regional și global.

Mediul geografico-politic și cel mediatic au multe afinități. Și factorul de mediu, și factorul mediatic pot influența (și influențează!) cursul oricăror evenimente ce se derulează

într-un anumit spațiu geografic/țară/loc, determinate de anumite atribute: teritoriu, populație, condiții climaterice, calitatea guvernării ș.a., ajungând în atenția opiniei publice doar în urma interpretării lor jurnalistice. De aici și interesul instituțiilor mediatice de a avea în mediile geografice de sporit interes politic, economic sau militar, corespondenți proprii, care să relateze de la „fața locului”, menținând pe această cale viziunea lor editorială asupra fluxului informațional propus publicului.

Pornind de la cele menționate *supra*, este cazul să ne întrebăm de ce geopolitica este suprasolicitată azi de mass-media? În opinia noastră, fără suportul teoriilor geopoliticii este anevoios de a examina și înțelege în concret și pe deplin atât aspectele teoretice, cât și cele practice ale relațiilor internaționale contemporane. Aceasta se explică prin faptul că geografia politică, teoriile ei și ale geopoliticii clasice s-au dezvoltat și s-au afirmat înaintea relațiilor internaționale, servind pentru domeniul respectiv baza teoretică în abordarea realistă a fenomenelor social-politice globale, dar și pentru cristalizarea ei ca disciplină separată abia în perioada interbelică. Altfel spus, în abordarea în context istoric sau evenimential a realităților lumii, ziariștii nu uită să apeleze la geopolitică ca izvor de documentare și analiză a domeniului relațiilor internaționale, dar și ca parte componentă a lui. Or, mass-media în procesul reflectării politicii externe a statului recurge permanent la „valorile potențiale ale gândirii spațiale” foarte necesare „pentru teoria relațiilor internaționale”, bazele căreia au fost puse încă în anii '50 ai secolului trecut de către oamenii de știință din Statele Unite ale Americii [22, p.18].

În opinia noastră, și oamenii de știință care studiază relațiile internaționale ar putea să urmeze calea jurnaliștilor, acceptând geopolitica drept parte componentă a teoriei relațiilor internaționale. În acest context, Ch. B. Hagan subliniază că încă F. Ratzel „considera geografia parte indispensabilă și indivizibilă a științelor sociale”. Pentru el, savanții, ignorând importanța geografiei, și-au „construit teoriile” ancorate „în aer”, scopul geopoliticii fiind să umple acest gol [23, p. 479].

În alegerea metodelor de analiză a contextului geopolitic actual al statului Republica Moldova, în ce privește promovarea politicii sale externe, s-a ținut seama de patru factori de bază: a) situația geopolitică internă; b) relațiile țării cu statele vecine; c) raportul de putere al statelor care se înscriu în regiunea geopolitică a amplasării țării noastre; d) interesele comunității internaționale față de țara noastră. Or, anume toate aceste aspecte ale problemei sunt și în centrul atenției mass-mediei, care în analizele de politică externă, în urma examinării situației reale a lucrurilor la nivel local și regional cu implicarea activă a factorilor politici decizionali și de prognozare a modalităților de dezvoltare a țării în perspectivă fac să fie cunoscute interesele strategice ale ei pe arena internațională.

Paradigma informațională în geopolitică deschide perspectiva pentru a discuta și a analiza astăzi impactul informației și al mass-mediei asupra relațiilor internaționale. Când ne referim la mass-media și la politica externă a unui stat, avem în centrul atenției cuvântul, deoarece anume prin el sunt caracterizați parametrii geografici ai acestuia, care pot să se înscrie mai aproape de epicentrul unei puteri, sau pot avea locația periferică față de aceasta. Tot în acest context, putem descrie și dezbate prin mass-media aspectele ce țin de conceptele „nord-sud”, „uscat-mare”, „pivotal geopolitic” ș.a.m.d. Or, constatăm că cercetătorii din domeniul geopoliticii au fost atenți în permanență la stilul și modul de exprimare și de descriere a fenomenelor și evenimentelor din domeniul relațiilor dintre state.

Analiza literaturii din domeniu și a stării geopolitice de pe mapamond ne conduce la ideea că în abordarea și investigarea proceselor geopolitice pentru perioada apropiată, dar mai cu seamă de perspectivă, oamenii de știință și jurnaliștii urmează să țină seama de patru factori majori: *Primul* este legat de afirmarea tot mai convingătoare a Statelor Unite ale Americii ca unica supraputere în lume. Cel de *al doilea* factor ține de impunerea tot mai activă a Chinei în calitate de putere regională în Asia, dar și o contraputere, care încearcă să înlocuiască URSS în privința menținerii bipolarismului cu SUA. *Al treilea* factor poate fi

explicat prin faptul că după o hibernare de aproape două decenii Federația Rusă forțează revenirea și încearcă ca altădată să-și afirme puterea în regiune și pe mapamond. Cel de *al patrulea* factor ține de războiul informațional, care se desfășoară chiar sub ochii noștri prin selectarea și gestionarea informațiilor din spațiul geopolitic ce sunt aduse la cunoștința publicului prin intermediul canalelor clasice de diseminare a informației – presa scrisă, radio și tv, dar și mai nou – prin internet și multimedia.

Capitolul al doilea al tezei, intitulat **DISCURSUL GEOPOLITIC AL MASS-MEDIEI: PARTICULARITĂȚI ȘI TENDINȚE**, elucidează definirea conceptului de „discurs geopolitic”, fenomen nou în arealul activității mass-mediei de la noi, care începe la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut, odată cu obținerea independenței și purcederea Republicii Moldova pe făgașul democrației. În acest sens, discursul geopolitic al mass-mediei își are rostul în creșterea gradului de interdependență a actorilor antrenați în comunicarea politică internațională, „marcată de două fenomene pe cât de tangente, pe atât de adverse: globalizarea și glocalizarea”.

În primul subcapitol, **Specificul activității mediatice în condițiile globalizării**, este remarcat faptul că o definiție concretă a conceptului *activitatea mediatică* nu avem. Puținele încercări, în această privință, vizează doar unele aspecte ale ansamblului de operațiuni ce țin de domeniu. În opinia noastră, acest ansamblu de operațiuni are scopul să producă materiale mediatice, întâi de toate, pentru sursele clasice de informare – presă scrisă, radio și televiziune. Respectivul produs mediatic reprezintă rezultatul mai multor tipuri de acțiuni pe traseul: jurnalist–redacție–patron–cititor/telespectator, combinat cu diverse tehnici jurnalistice și îndeletniciri, cum sunt: documentarea, redactarea și difuzarea/prezentarea produsului finit, denumite în comun *activitate mediatică*.

Sau, generalizând, putem spune că activitatea mediatică reprezintă un ansamblu de operațiuni organizatorice, de creație și de producere a materialor, întreprinse de o instituție media, care sunt chemate să producă materiale finite în diferite genuri și specii jurnalistice pentru a fi transmise publicului prin intermediul surselor clasice de informare – presă scrisă și audiovizual, dar, mai nou, și prin Internet. Activității mediatice, după cum observăm, i se circumscrie și discursul mediatic, ca mesaj și finalitate a ei. În literatura de specialitate, definițiile termenului de discurs sunt numeroase, uneori complementare și chiar contradictorii, majoritatea dintre ele fiind realizate pentru a demonstra ceea ce nu este un discurs. Astfel, acesta nu este un enunț, nu este o frază, nu este un text, cum nu este nicio limbă, fiind definit ca o activitate desfășurată de către doi sau mai mulți subiecți înscriși într-un context determinat, care produc enunțuri, altele decât fraze, exprimate prin genuri de autor, genuri tradiționale/de discurs analitic și genuri-conversație [24, p. 2].

În societatea contemporană, discursul mediatic, mai mult ca alte discursuri, constituie însuși efectul dezvoltării tehnologiei și comunicațiilor. Din această perspectivă, el poate fi privit și ca un discurs general care descrie și specifică la timpul prezent cunoștințele și credințele care au fost, sunt și ar trebui să fie, fără a exclude trecutul și viitorul societății.

Discursul mediatic cuprinde o serie de fenomene de mediere specifice: operațiile lingvistice de „transpunere” (schematizare, selectare, determinare, modalizare); instanță mediatore (martorul, expertul, moderatorul); un suport de mediatizare; intenționalitate comunicativă (argumentare, precizare, explicare, narare) [25]. În această ordine de idei, cercetătorul francez J.-C. Soulages amintește că până la sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut „presa a fost cea care standardiza informația” adusă la cunoștința publicului, adică și discursul mediatic, dar după apariția televiziunii „lucrurile s-au inversat”, a luat naștere „expansiunea mediatică”/televizată [26, pp. 11, 27]. Actualmente, în condițiile apariției de noi surse de informare, putem vorbi și despre „noi discursuri”, care „poartă amprenta respectivelor mijloace de comunicare” [27]. În opinia noastră, discursul geopolitic capătă autoritate și un ritm mult mai accelerat în contextul comunicării politice/geopolitice sub impactul globalizării și al tehnologiilor informaționale, aflate în serviciul mass-mediei.

Mondializare, globalizare, regionalizare – sunt termeni ce constituie o realitate a lumii contemporane. În opinia specialiștilor, conceptele enumerate beneficiază de abordări diferite. Cu toate acestea, cel mai des fenomenele legate de procesul de globalizare sunt explicate și definite ca reprezentând preponderent produsul revoluției contemporane a tehnologiilor informației și comunicării. Fenomenul globalizării în domeniul activității mediatice se caracterizează prin funcționarea unui proces multidimensional, bazat pe interacțiunea mijloacelor de creare și diseminare a informațiilor, care, prin concentrarea eforturilor comune, formează un nivel fundamental nou de impact informațional asupra societății.

Activitatea mediatică, ocupație multidimensională privind elaborarea materialelor publicistice de diferite genuri și specii, permanent s-a aflat în serviciul globalizării. Specialiștii disting două etape în evoluția globalizării, care este considerată un fenomen specific al ultimelor decenii ale secolului al XX-lea. Prima etapă a avut loc în anii '50, '60 și '70. Caracteristicile esențiale ale ei constau în faptul că a fost condusă de guverne și a fost ghidată de decizii politice. Substanța procesului era asigurată de aranjamente comerciale menite să diminueze taxele și, astfel, și costurile produselor respective [28, p. 369].

Cel de-al doilea val al globalizării, afirmat cu putere în anii '90, se deosebește prin câteva caracteristici. El are la bază afirmarea unor tehnologii (microelectronica, computerele, robotica, telecomunicațiile). Este rezultatul „unei transformări tehnologice”, care a și generat un nou tip de economie bazată pe cunoaștere. În această ordine de idei, actorii noului val nu mai sunt preponderent guvernele, ci corporațiile, care acționează la nivel global.

În această ordine de idei, prezintă interes examinarea legăturii dintre comunicare, mass-media și globalizare. Abordările în acest domeniu sunt diferite: unii autori afirmă că evoluțiile din sistemul mass-media sunt rodul prefacerilor radicale intervenite în baza tehnologică a acestei activități, iar alții susțin că avem de-a face cu tendințe deja existente, care intră într-un nou stadiu de afirmare. Cert rămâne faptul că există un mare interes de a surprinde corelațiile și influențele reciproce dintre aceste procese și globalizare, care își găsesc reflectare în subcapitolul respectiv.

Procesul globalizării a imprimat trăsături noi epocii, statele încetând de a mai fi entități plasate în afara mecanismului relațional mondial, fiind obligate să interacționeze pentru a-și asigura existența fizică și națională, sau pentru a-și manifesta tentația spre supremație internațională. Oricât ar părea de surprinzător, cercetătorii, în unele cazuri, în procesul descrierii globalizării, omit unul din elementele definitorii ale ei – rolul tehnologiilor comunicaționale și informaționale. În competiția pentru stăpânirea de teritorii și pentru posedarea și exploatarea materiilor prime și a forței de muncă ieftine se poartă o nouă luptă, și anume, aceea pentru stăpânirea informațiilor [29].

În opinia noastră, datorita implementării tehnologiilor, alături de mass-media tradiționale apar instrumente noi de comunicare și informație: Internetul, rețelele sociale, multimedia, telefoanele. Drept urmare, piețele de capital și comerțul exterior sunt conectate la nivel global și operează permanent în timp real. Tot în această ordine de idei, experții, abordând fenomenul globalizării, remarcă faptul că noile realități survenite în peisajul media privind dinamica tensiunii dintre global și local, permit a analiza globalizarea în sfera mediatică pe patru niveluri [30]: 1. *Globalizarea formelor mediatice*. Se referă la răspândirea sistemelor de recepție media, care din varii motive diferă mult de la o țară la alta. 2. *Globalizarea instituțiilor media*. În consecință, se produce omogenizarea programelor de televiziune, acestea având tot mai multe caracteristici comune – „știri, dar și bârfe mondiale, relatări din viața celebrităților lansate de aceleași grupuri de interese”. 3. *Globalizarea fluxurilor media*, care „impune anumite bariere producției media americane”, desfășurând o politică mai activă la nivelul Uniunii Europene „de stimulare a producției proprii cu creșterea audienței emisiunilor inspirate de realități locale”. 4. *Globalizarea efectelor media*. În acest context, este acceptată ideea că înțelesul nu este exportat prin intermediul programelor de

televiziune americane, ci „este creat de diferitele sectoare ale audienței în funcție de atitudinile culturale și percepțiile politice deja existente” [31, p. 387].

Schimbările provocate de globalizare se fac tot mai simțite și în sectorul mass-mediei, preponderent la nivelul de producție mediatică și la cel de difuzare a informației. Toate acestea în mare parte sunt datorate progresului tehnic, în special în domeniile electronic și a dezvoltării rapide a tehnologiilor digitale și ale telecomunicațiilor. În consecință, a apărut o oportunitate reală pentru crearea unei rețele mediatice globale. Progresul tehnologic a redus semnificativ costurile de acumulare, prelucrare și transmitere a informației la nivel global. Noile tehnologii au condus la restructurarea relațiilor de muncă, făcând să dispară unele specialități și să apară altele. Reducerea distanțelor și a timpului privind transmiterea operativă de informații a influențat, de asemenea, natura relațiilor de putere, atât în interiorul statelor, cât și la nivel interstatat/regional.

Există o mare varietate de manifestare a globalizării în activitatea mass-mediei. Acest lucru se face resimțit și în activitatea mediatică moldovenească. Cu referință la acest domeniu, pornim de la faptul că problemele mass-mediei de la noi, în mare măsură, sunt derivate de la cele legate de globalizare, în care Republica Moldova se confruntă cu probleme caracteristice statului național, care de la 1991 încoace a fost bântuit de mai multe conflicte interetnice, politice, militare și economice. Mare parte din aceste evenimente, care au influențat simțitor nu numai viața social-politică și activitatea mediatică, dar și sistemul mass-mediei în întregime, au fost de sorginte geopolitică, dar altele au avut ca motiv schimbările aduse de fenomenul globalizării. După noi, la examinarea acestei probleme, urmează să ținem seama de „suprapunerea” pe plan social-politic a două tendințe. Pe de o parte, este vorba de tendința de transformare a economiei postsovietice, obiectiv cerut de lansarea reformelor de piață și de privatizare (desfășurată în pripă și neprofesionist), iar pe de altă parte, de manifestările radical-liberale, determinate de o parte dintre oameni, care era formată din reprezentanți ai forțelor politice și ale celor din eșalonul de vârf al puterii, preocupați mai mult de problemele sociale și politice, percepute, la acel moment, într-un anumit mod de către elita politică veche a statului și cu totul altfel înțelese de forțele politice noi. Aceste două tendințe ce se dezvoltă simultan, deși nu aveau un nucleu de comandă și dirijare comun, au inspirat și accelerat o serie de schimbări cardinale la nivel social-politic/geopolitic și economic în Republica Moldova, care au afectat substanțial și sistemul mass-media. Putem vorbi aici despre două aspecte interconectate: primul aspect vizează influența relațiilor economiei de piață și a politicului asupra activității mediatice, iar al doilea se referă la rolul mass-mediei ca mijloc de diseminare a relațiilor economiei de piață și de reflectare a vieții social-politice. Aceste componente ale activității mediatice în contextul globalizării sunt și ele dezbătute în subcapitolul în cauză.

În cel de al doilea subcapitol, intitulat **Spațiul geopolitic și spațiul mediatic: dinamica interacțiunii**, este acreditat și demonstrat faptul că geopolitica, în linii mari, se manifestă drept o formă de control și putere asupra anumitor medii geografice (spații și câmpuri geopolitice). Iar mediul și structura lui îl constituie indivizii prin activitatea lor într-un anumit spațiu și context social-politic, ideologic, cultural, comunicațional și informațional. Oricum, „formarea spațiului geopolitic este determinată nu numai de condiții și factori strict obiectivi (mărimea teritoriului statelor, particularitățile locației lor geografice, resursele naturale, potențialul demografic, economic, militar etc.), dar și de starea spirituală a popoarelor și națiunilor din respectivele spații [32, p. 11].

La scară generală, spațiile concurează între ele, dar în același timp sunt sortite și la colaborare. Astfel, între spațiul geopolitic și cel geoeconomic remarcăm o împletire complexă de conflicte și contradicții, pe de o parte, și cooperare și conlucrare, pe de altă parte. De această concurență nu este absolvit nici spațiul informațional, chemat să supravegheze toate procesele de excludere sau colaborare dintre spații, oferind statului instrumente și îndrumări în domeniul relațiilor internaționale, dar și pentru geopolitica lui internă.

Din perspectiva teoretică a spațialității, subliniem faptul că spațiul geopolitic al Republicii Moldova, altădată Moldova, de-a lungul istoriei, fie că a fost parte integrantă a României, ori s-a aflat sub stăpânirea rusă, a împărțit aceeași soartă cu Țara Românească și Transilvania, fiind, de la caz la caz, „spațiu-tampon” între cele trei mari imperii din vecinătatea României – Imperiul Țarist, Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, deoarece „pentru a îndeplini condițiile de tampon sau de siguranță strategică, o zonă nu trebuie să fie nici prea mare, pentru a nu ridica pretenții de țară puternică și independentă sau pentru a pune probleme la granițele imperiului, dar suficient de mare pentru a permite apărarea înaintată sau manevra strategică pe direcții (linii) exterioare” [33, p. 167-168]. Secole la rând, Moldova a îndeplinit perfect condițiile de „țară-tampon” pentru Imperiul Rus, apoi URSS, iar când, în 1991, țara noastră și-a obținut independența, Federația Rusă a rupt, pe cale de război, din spațiul nostru un teritoriu, nici mare nici mic, creând așa numita anclavă „rmn”, servind astăzi Rusiei, care încearcă furibund să reanimeze imperiul, urmărind utilizarea zonelor-tampon, în confruntarea ei cu UE, țările democratice ale lumii și NATO.

În circumstanțele actuale, geopolitica nu mai este preocuparea doar a unui sau câtorva state. Apare necesitatea atragerii majorității statelor la elaborarea unei geopolitici planetare, care ar urmări, întâi de toate, scopul păstrării civilizației. Această problemă a devenit una primordială după cel de-Al Doilea Război Mondial, când s-a constituit o nouă ordine mondială în legătură cu revoluția tehnico-științifică și inventarea armei atomice, fapt ce a condus la constituirea a două direcții de cercetare a geopoliticii: *atlantismul* și *mondialismul*.

Revoluția informațională a adus cu sine în sfera geopolitică dimensiunea virtuală a spațiului, dictând noi reguli ale „jocului politic” și comportând gândul că a trecut timpul când se putea de bazat doar „pe metodele clasice ale geografiei și geopoliticii”. În acest context, este important să cunoaștem atât mecanismele prin care aceste spații se structurează, formele în care ele se materializează, cât și modul în care sunt percepute de cercetători și oamenii politici. Cu atât mai mult că spațiul trebuie privit din triplă perspectivă: spațiul fizico-geografic, al realității materiale în care este posibilă acțiunea umană concretă; spațiul ca reprezentare a realității geografice sub formă de hărți, schițe, crochiuri, privit ca instrument logic în planificarea activității umane și, în al treilea rând, spațiul perceput prin intermediul conceptelor filosofice, sociale, politice sau religioase [34].

Remarcăm faptul că referindu-se la contextul geopolitic regional, în care se înscrie Republica Moldova și din care face parte și bazinul Mării Negre, cercetătorul O. Serebrian propune să fie luată în calcul la clasificarea spațiilor și geopolitica *spațiului pontic* [35]. După O. Serebrian, „bazinul Mării Negre e o zonă predispusă de însăși structura geografică la instabilitate, mișcare și conflict, o zonă pentru liniștea căreia e nevoie de un hegemon geopolitic. *Pax pontica* – pacea pontică a fost posibilă doar atunci când un mare imperiu reușea să «înlanțuiască» această mare, să unească întreg spațiul pontic sub același acoperiș”. Conform dicționarilor, *spațiul pontic*, unde este și locația Republicii Moldova, înseamnă: spațiu, „care ține de Marea Neagră; propriu Mării Negre; din regiunea Mării Negre”. Considerăm propunerea autorului îndreptățită, dacă ținem seama că oamenii de știință de la noi în investigațiile lor geopolitice frecvent fac referință la *spațiul pontic*.

Astfel, din cele expuse *supra*, rămânem la ideea că „actorii clasici își afirmă suveranitatea sau își instituie controlul într-un *spațiu politic*, sunt în competiție sau cooperează într-un *spațiu economic* și își pun amprenta sau impun propriul sistem de valori politice, morale, culturale și de civilizație într-un *spațiu spiritual*. În ultimă instanță, când arta compromisului este depășită și interesele nu mai pot fi materializate prin *soft power*, actorii recurg la *hard power* într-un *spațiu geostrategic*. În funcție de strategiile pe care actorii le adoptă pentru a-și impune interesele în câmpul geopolitic, spațiul poate să capete trăsături specifice și să fie perceput din, cel puțin, trei perspective: *spațiu de cooperare/politico-diplomatic*; *spațiu simbolic/mediatic*; *spațiu conflictual*” [35, p.156].

Pentru noi, prezintă interes sintagma *spațiu mediatic*, care este în strânsă colaborare cu mass-media, „expresie creată, în anul 1950, în Statele Unite, pentru a desemna acele mijloace de comunicare în masă, care pot atinge un public foarte larg și, deci, divers și neidentificabil”, care vizează, mai mult decât presa scrisă și radioul, televiziunea și cinematograful. Asistată de noile tehnologii de comunicare și de informare, care în ultimul timp au cunoscut o dezvoltare vertiginoasă, mass-media se transformă în unul din actorii principali ai spațiului geopolitic prin influența pe care presa scrisă și audiovizualul o au asupra structurilor/orânduirilor statale, partidelor/formațiunilor politice și a opiniei publice. Mai mult, predominanța Internetului dă posibilitatea ca un actor să controleze un spațiu de interes fără a fi prezent „fizic”, dispunând concomitent de posibilitatea ca să-și concentreze atenția asupra ținutelor principale de influență, ocupând în acest scop „spațiul mental” și al reprezentărilor aparținând colectivităților umane din regiunea/zona de interes [36, p. 25-27].

Noțiunea de „spațiu” în contextul geopolitic, cu referință la activitatea mediatică, este discutată pe larg în ultimul timp. Mulți dintre specialiști sunt de părerea că acest cuvânt „trece” treptat din categoria geografică în cea a economiei, ideologiei și culturii. În ultimii ani, în descrierea geopolitică, tot mai des este întrebuințată și sintagma „câmp geopolitic”, care, după dicționare, este: „Loc, spațiu, porțiune de teren în limitele cărora se desfășoară o anumită activitate”. Alături de spațiile/câmpurile geopolitice, pe care tradițional le scot în evidență specialiștii și despre care am discutat de acum, în ultimii ani, sub impactul postmodernismului, semnalăm apariția unui nou spațiu geopolitic – spațiu „construit”. Desigur, arhitectul acestui spațiu este mass-media. Realitatea mediatică este realitatea creată de mass-media. Mijloacele de comunicare de masă „construiesc” o nouă realitate, dar nu reflectă lumea așa cum ea este [37].

În contextul pluralismului de opinii, mass-media ajută forțele politice, sociale sau structurile ideologice să-și dezvolte propria imagine despre lume, în mare măsură mitologizată, ori, cum o numesc criticii geopoliticii clasice – geopolitică „populară”, propagată în mediul social de sistemul de învățământ, mass-media și propaganda oficială, pentru a o distinge de geopolitica „înaltă”/„superioară” sau formală, care este creată de diplomați, oameni de stat, politicieni și experți, găsindu-și expresie mai mult în studii științifice decât în mass-media. Oricum și geopolitica „populară”, și cea „superioară” contribuie la „dinamica teritorialității oamenilor și a grupurilor sociale” și la schimbările de pe harta politică a lumii. Observăm că sarcinile geografilor politici, precum și ale jurnaliștilor converg: atât unii cât și ceilalți operează cu aceleași concepte, care nu sunt date obiective și eterne, ci doar mijloace de clasificare a obiectelor și fenomenelor care se modifică în funcție de circumstanțe, inclusiv geografice.

Se modifică nu numai clasificarea obiectelor și a fenomenelor în raport cu circumstanțele geopolitice, dar și spațiul politic, spațiul mediatic și chiar poziția geografică a statului, sub impactul noilor tehnologii mediatice, militare și a rachetelor nucleare. Aceste componente luate împreună au „comprimat” spațiul și timpul, au adus în structura mediatizării realității spațiul virtual, războiul hibrid, amenințarea cu bomba atomică, făcând ca nicio țară de pe glob să nu se mai simtă azi în siguranță. Astfel, spațiul nu mai poate fi considerat o categorie neutră: se transformă și el în categorie socială, politică sau geopolitică. Inclusiv spațiul construit de mass-media prin intermediul căruia privim cu toții la lume și lumea încearcă să privească la noi. Sunt toate acestea un dat? Posibil. Dar nu există alternativă.

Lumea de azi trece printr-o acută criză de identitate. Țările bogate nu se mai pot identifica cu cele sărace, minoritățile etnice sau religioase bânuite de separatism și autonomie, ignoră realitatea istorică și geografică, iar în zonele geostrategice tot mai des întâlnim focare generatoare de conflicte armate. Ca să nu plecăm departe, facem în acest context referință doar la câteva dintre conflictele din spațiul ex-sovietic. Astfel, odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, patru entități geopolitice (ministate, pe care azi le numim și conflicte „înghețate”) au apărut în Caucazul de Sud: Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-

Karabah, dar și la noi: Transnistria. De rând cu aprinderea scânteilor în spațiul conflictelor „înghețate”, FR, în urma unei așa-numite operațiuni tactice „hibrid”, a „alipit” Crimeea, a regizat războiul din sud-estul Ucrainei, a instituit de-a lungul anilor mai multe embargouri la exportul de fructe, divinizuri și vinuri pentru Republica Moldova și a reanimat spiritul separatist la sudul țării – în Găgăuzia, a aplicat sancțiuni similare față de țara noastră, Ucraina și Georgia, ba chiar și față de Belarus, cu care are semnată, ca și cu Kazahstanul, o înțelegere de creare a Uniunii Vamale. Tot atunci oficialii de la Kremlin au stabilit noi prețuri la gaze naturale și carburanți pentru Republica Moldova, care s-au dovedit a fi duble față de cele precedente. Însă, toate manevrele de ordin geostrategic, întreprinse de FR până la acel moment, au fost ulterior depășite de zeci de ori de acțiunile ideologice, propagandistice și de manipulare a opiniei publice, dezlanțuite în câmpul mediatic al țărilor amintite mai sus, în mod special în câmpul informațional al Republicii Moldova, considerat de ea unul de mare importanță geostrategică.

Atât timp cât a existat Statul sovietic, Moscova nu avea preocupări vizând desfășurarea acțiunilor informațional-propagandistice în Ucraina, Georgia sau Moldova. Deoarece spațiile acestor țări erau și ale ei, iar canalele rusești de radio și tv se simțeau în aceste state „la ele acasă”. Chiar dacă numărul așa-numitelor canale tv rusești, care emiteau la noi, nu era mare, ele toate aveau acoperire în proporție de 97% pe teritoriul țării. Deoarece despre sectorul privat în audiovizual nici nu se punea problema la acea vreme, la sursele rusești, mai putem adăuga Compania de Stat „Teleradio-Moldova”. De altfel, și după obținerea independenței țării, canalele rusești au continuat să promoveze interesele lor geopolitice în regiune, încurajând separatismul în regiunea transnistreană și în Găgăuzia, pentru a putea pe această cale minimaliza riscurile de interes pentru integrare europeană a Republicii Moldova și a o menține pe orbita aspirațiilor ei imperiale. Astfel, de rând cu posturile/canalele tv rusești terestre, începând cu anii 1995-1998, când la noi cunoaște dezvoltare rapidă televiziunea prin cablu, dar și datorită televiziunii prin satelit, numărul canalelor care emiteau în spațiul informațional moldovenesc în limba rusă depășise cifra de 20. Iar în anul 2014, când Federația Rusă a „rupt” din teritoriul ucrainean Crimeea și Donbasul, din numărul celor 140 de canale tv care operau în spațiul nostru informațional (multe prin cablu), 41 difuzau produse media doar în limba rusă, iar 76 – în română și în rusă. La aceste canale tv rusești, mai putem adăuga câteva dazine de ziare „centrale” din FR, cu subredacții în Republica Moldova.

În ultimul timp, sunt purtate multe discuții în legătură cu interesele actorilor în spațiul geopolitic. În opinia noastră, interesele actorilor pot fi clasificate, în primul rând, după scopurile urmărite de ei în sistemul relațiilor internaționale. Dacă ne conducem, în această ordine de idei, de agenda propusă de mass-media de la noi, interesele lor pot fi: *naționale, economice, politice, teritoriale, ideologice* și, desigur, *strategice*.

Noile tehnologii și digitalizarea în domeniul comunicațional au condus la o acoperire informațională disproporționată și necontrolată, creând condiții pentru difuzarea materialelor propagandistice și de dezinformare. Se impuneau măsuri de redresare a situației, mai cu seamă odată cu războiul care a început în Ucraina la 24 februarie 2022. Autoritățile statului au adoptat un șir de măsuri privind protejarea spațiului informațional și combaterea dezinformării.

În subcapitolul trei, intitulat **Rolul factorului mediatic în evoluția relațiilor geopolitice**, sunt discutate aspectele ce țin de mass-media, care reprezintă o forță incontestabilă privind informarea populației, formarea atitudinilor personale ale cetățenilor, a opiniei publice, în promovarea pluralismului social-politic, dezvoltarea societății democratice, asigurarea securității naționale și afacerilor externe interstatuale: „În societatea modernă mass-media nu mai joacă un rol pur auxiliar, ca înainte, ci devin un puternic factor geopolitic independent, capabil să exercite o influență puternică asupra destinului istoric al popoarelor” [38, p. 28].

În societatea contemporană factorul mediatic se impune tot mai activ ca unul din elementele esențiale care secundează sistemul politic, inclusiv, în legătură cu dezbaterile cercului de probleme ce vizează interesul național al unui stat și relațiile internaționale dintre state, deoarece judecând după subiectele abordate de mass-media în această privință ne convingem că „obiectivele și politicile externe ale statelor sunt determinate în primul rând de interesele lor dominante sau a membrilor coaliției de guvernământ” [39, p.49], și o neglijare a acestor interese din partea mass-mediei ar putea periclita activitatea sistemului internațional.

Factorul mediatic găsește teren fertil de afirmare în procesul de reflectare a aspectelor ce țin de politica externă, deoarece anume presa, radioul și televiziunea, iar în ultimul timp și internetul, sunt canalele care aduc la cunoștința publicului „tabloul” vieții internaționale, informând și comentând evenimentele de anvergură, care au loc în țară și pe mapamond. Implicarea tot mai activă a mass-mediei în procesele și problematica de politică externă a statului nu este întâmplătoare. Aceasta survine deoarece canalele mediatice au la dispoziție tot mai multe tehnologii noi, care le permit „să reducă timpul și să scurteze distanțele” în activitatea de prestare a serviciilor informaționale. Cu ajutorul mass-mediei a devenit posibilă utilizarea geopoliticii în calitate de mijloc de motivație ideologică a politicii externe a statului și de justificare a priorităților pe care acesta le urmărește. Mai mult: geopolitica modernă, nu fără suportul presei scrise, radioului și tv, poate fi utilizată și în interese distructive în cadrul manifestărilor și tulburărilor de ordin etnic, național și de intoleranță religioasă. În această ordine de idei, jurnaliștii care reflectă aceste teme cerându-li-se „să-și amintească că în timpul nostru ei sunt cei care dețin în mâini o armă ideologică puternică – media, care, mai mult decât altele, contribuie la construirea unor idei pozitive sau negative despre popoarele de diferite etnii”. Prin urmare, jurnaliștii „trebuie să participe în mod conștient la crearea unei societăți civile tolerante” [40].

Manifestând interes față de soarta acestei științe, savanții spun că, pentru a preveni starea reală de declin a geopoliticii tradiționale, urmează să fie extinsă aria obiectului de investigație, ca ea să fie capabilă să-și prelungească activitatea și să devină, în cele din urmă, o disciplină modernă și multistructurală, axată pe examinarea problematicii politicii globale a lumii multidimensionale și multipolare. Un rol important în „trezirea la viață” a geopoliticii revine „industrii mass-media, care este, în multe privințe, perfectă pentru globalizare și pentru răspândirea comerțului global, fără a ține seama de granițele politice tradiționale. Pe baza acestor determinări, geopolitica ar putea analiza derularea evenimentelor, nu numai la nivel global, dar și la nivel regional, subregional, ba chiar și la nivel local, dacă acceptăm convingerile lui Yves Lacoste, care susține că „în contextul mondializării crescânde, națiunea nu își pierde semnificația” [41] și că „geopolitica este capabilă să acopere nu numai relațiile interstatale”, subliniind că geopolitica (internă/aplicată) este în stare să evalueze și să studieze echilibrul de putere în cadrul statului și chiar în cadrul formațiunilor teritoriale specifice ale statelor, dând concomitent o înaltă apreciere influenței mass-mediei asupra opiniei publice și dezvoltării proceselor geopolitice [42].

În opinia noastră, rezultând din practica dezvoltării social-politice și a evoluției mass-mediei, factorul mediatic a înregistrat ascensiune, devenind unul determinant în lupta informațională, în același timp și în context internațional, care este considerată uneori „război informațional”, iar alteori luptă ideologică și propagandă politică.

Confruntările informaționale în care sunt implicate activ mass-media au devenit parte integrantă a soluționării problemelor interstatale, nu numai în timp de război, ci și în timp de pace (în domeniile diplomatice, economice etc.), precum și o parte componentă a luptei puterii statale cu forțele politice/sociale interne, concepute drept adversari ai ei, cum se întâmpla și la noi în ultimul timp în urma acțiunilor informațional-propagandistice și subversive a unei țări-neprietene, care are mai multe canale mass-media în teritoriul nostru, dar și cu suportul partidelor proruse de la noi, care de mai mulți ani încearcă destabilizarea

situației social-politice și returnarea Republicii Moldova din cursul ei democratic și al integrării europene.

Confruntările și contradicțiile politice internaționale au însoțit și însoțesc continuu omenirea. Informația cu privire la conflicte este oferită de mass-media. Astfel auditoriul e la curent cu evenimentele ce au loc în lume. Viteza de diseminare a informațiilor a crescut considerabil odată cu apariția presei electronice. Acoperirea mediatică totală a conflictelor internaționale este asociată cu apariția televiziunii. Revoluția digitală a accelerat și mai mult schimbul de informații.

Aspectele privind rolul și responsabilitatea mass-mediei în reflectarea politicii externe devin în prezent foarte relevante. Deseori, ca argument la unele concluzii propuse publicului servesc materialele jurnaliștilor. Dar „tabloul” propus de mass-media nu întotdeauna corespunde realității. În fiecare an, în lume au loc numeroase conflicte internaționale, dar mass-media aplică o atitudine selectivă față de ele, acordând atenție numai unora, celelalte evenimente și conflicte geopolitice fiind trecute cu vederea. Astfel, geopolitica țărilor lumii socialiste după cel de al Doilea Război Mondial era strâns legată de propaganda „obligățiunii internaționaliste a țărilor socialiste”, deciziile cărora „nu trebuiau să dăuneze nici socialismului în țara de origine și nici intereselor fundamentale ale celorlalte țări socialiste, dar nici mișcării muncitorești mondiale” [43, p.74].

Oricum, evenimentele de sorginte geopolitică și nu numai, care au loc la periferie și în țările mici, iar în acest context se înscrie și Republica Moldova, sunt mai puțin vizibile în mass-media. Într-un fel lucrul acesta are explicațiile sale. „Periferiile au o capacitate mult mai slabă de a acumula și proiecta putere și sunt adesea privite ca un simplu teatru de operații... Numai atunci când o putere majoră identifică un stat sau o regiune din periferie ca fiind importantă din punct de vedere strategic pentru obiectivele sale, relevanța geopolitică a acestora crește” și ea imediat este adusă în atenția opiniei publice de către mass-media locală, dar și internațională [44, pp. 7-11]. Stat mic, periferic, cu aspirații europene, aflată între Europa democratică și Rusia imperialistă, potrivit opiniei specialiștilor, „Moldova a devenit una dintre liderii luptei geopolitice a Europei de Est: grupurile politice orientate spre vest și pro-ruse au adăugat tensiuni în regiune. În ultimul deceniu, politica externă a Rusiei a avut ca scop sprijinirea unui sistem federal moldovenesc independent care include Transnistria”. În acest context, România și „partidele moldovenești sunt îngrijorate de o Moldova federală care ar fi și mai mult influențată de Moscova. România susține integrarea euroatlantică a Moldovei pentru a-și atinge obiectivele unioniste, chiar dacă aceste acțiuni subminează în continuare relațiile româno-ruse și riscă creșterea numărului de trupe rusești în Transnistria” [45]. Prin urmare, periferiile sunt și ele importante din punct de vedere geopolitic și este relevantă investigarea dinamicii lor.

În timpul conflictelor interstatale au loc nu numai lupte armate, dar și confruntări de concepte care degenerază în „război informațional”. Uneori, chiar confruntările informaționale pot provoca începutul conflictelor interstatale. Cu toate acestea, reflectând crizele geopolitice internaționale, reprezentanții mass-mediei ar trebui să nu se limiteze la apărarea intereselor și pozițiilor statului lor – este necesar ca publicul să fie informat și referitor la problemele populației civile aflate în zona de conflict, precum și la soarta refugiaților și persoanelor strămutate. Aflându-se în epicentrul ciocnirilor interstatale, jurnaliștii, mai cu seamă cei străini, se confruntă cu problema evidentă a libertății de exprimare și a dreptului la informație, deoarece aceasta este limitată în mod direct de către părțile aflate în conflict. De obicei, o astfel de încălcare a libertății de exprimare este motivată de interesele de apărare a securității statului, dar motivul real constă anume în faptul că tot mai mult, în virtutea aplicării noilor tehnologii, sporește influența mass-mediei asupra evoluției conflictelor.

Trebuie să remarcăm faptul că, astăzi, țările dezvoltate dispun de variate posibilități pentru a-și atinge scopurile geopolitice și de securizare a intereselor de stat, prin influența

informațională și ideologică cu suportul corporațiilor media multinaționale privind dominarea opiniei publice internaționale. În sfera politică o tot mai mare importanță capătă nu atât forța, ci mai degrabă factorii informaționali și ideologici. „Informația și comunicarea au devenit o componentă importantă, deoarece noțiunile de «informație» și «forță» tot mai mult și mai mult se întrepătrund și devin indisolubil legate între ele” [46].

Putem afirma cu siguranță că astăzi corporațiile transnaționale globale din țările dezvoltate sunt principalii actori de pe scena mondială. Anume corporațiile transnaționale sunt forțele motrice de dezvoltare și de creștere a eficienței economiei în majoritatea țărilor. Aceste procese au cunoscut succese de amploare în ultimele trei decenii. În general, corporațiile media multinaționale sunt un fenomen complicat, în continuă evoluție în sistemul modern al spațiului de informare, care necesită o atenție constantă privind explorarea și controlul internațional.

În opinia noastră, intrând în relație cu geopolitica, mass-media încearcă să soluționeze un spectru larg de probleme, dintre care cele mai importante sunt: 1. informarea cetățenilor asupra celor mai semnificative evenimente internaționale; 2. asigurarea unui dialog civilizat între state, care ar permite rezolvarea tuturor conflictelor pe cale pașnică; 3. informarea populației despre acțiunile desfășurate de instituțiile europene și internaționale, cu reprezentanțe într-o țară sau alta; 4. consolidarea relațiilor interstatale (regionale, internaționale) în scopul soluționării unor probleme de securitate colectivă sau de luptă contra terorismului; 5. inițierea de campanii mediatice (locale, regionale) privind protecția mediului ambiant; lansarea unor campanii sociale de ajutorare/asigurare materială/morală a oamenilor puși la grele încercări (calamități naturale, conflicte militare); 6. reflectarea în presă, radio și la posturile tv a acțiunilor culturale și competițiilor sportive regionale sau internaționale.

Capitolul trei, intitulat **PARTICULARITĂȚILE ABORDĂRII MEDIATICE A SPAȚIULUI GEOPOLITIC REGIONAL**, examinează multiaspectual viziunea mass-mediei moldovenești față de interesele și politica purtată de țările mari în sud-estul Europei, dar și relațiile de colaborare în context regional a Republicii Moldova cu țările vecine, fiind totodată analizată și argumentată ideea că independența, democratizarea, dar și procesele de globalizare au adus modificări radicale în contextul geopolitic regional în care se manifestă la ora actuală statul nostru.

În primul subcapitol, care are titlul **Doctrinile marilor puteri și acțiunea geopolitică în sud-estul Europei în viziunea mass-mediei moldovenești**, inițial este dezbătută noțiunea de doctrină politică, care este definită ca „sistem încheiat de concepte, idei și principii, care interpretează în mod coerent realitatea politică și recomandă o modalitate de acțiune în funcție de anumite opțiuni ideologice și scopuri” [47, p.89], care privesc organizarea și conducerea societății.

Se arată că procesele de internaționalizare a societății și a lumii din ultimele decenii au propulsat în centrul atenției mass-mediei problematica geopolitică globală, dar mai cu seamă cea de pe continentul european, unde în competiție cu Federația Rusă, care încerca să-și recapete rolul de supraputere, a intrat SUA, unicul colos mondial.

Este arătat locul Republicii Moldova în regiunea de sud-est a Europei. Din regiunea de sud-est a Europei fac parte: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, Kosovo, Macedonia, Republica Moldova, Muntenegru, România, Serbia, Slovenia, Turcia și Ungaria. În sens restrâns, recurgând ades la termenul de subregiune, mulți autori din România, R. Moldova și FR consideră că din regiunea de sud-est a Europei fac parte România, Bulgaria, Moldova, tot aici adăugând, de la caz la caz, părți din Ucraina și sumar Balcanii.

O altă formulă a regiunii de sud-est a Europei, numită uneori și subregiune, propun cercetătorii români I. Bădescu, I. Mihăilescu și I. Sava, care includ în structura ei România, Bulgaria, Moldova, părți din Ucraina [48, p. 229]. În opinia noastră, mai argumentată este viziunea asupra acestei regiuni aparținând a autorului român C. Moștoflei, care subliniază că

„regiunea sud-estică a unei zone geografice este porțiunea delimitată la exterior de limita estică și de cea sudică a zonei respective, iar în interior – de axele mediane corespunzătoare direcțiilor vest-est și nord-sud. Algebric, este vorba de cel de-al patrulea cadran [49, p. 20].

Având ca premisă cele menționate, rezultă că sud-estul Europei este delimitat la nord de paralela 55°N, la vest de meridianul 25°E, la est și sud de linia care definește granița cu Asia, pe care am menționat-o mai sus. „Rezultă că pot fi considerate țări situate în sud-estul Europei următoarele state: Republica Moldova și, eventual, Georgia, Azerbaidjan și Armenia, în întregime, iar parțial – Belarus, Federația Rusă, Ucraina, România, Bulgaria și Turcia” [50, p. 21].

Din punctul de vedere al amplasării sale geografice, dar și geostrategice, teritoriul dintre Nistru și Prut, Basarabia/Moldova, actualmente Republica Moldova, a fost în permanență „mărul discordiei” dintre marile puteri continentale: Rusia țaristă, Imperiul Otoman, mai târziu între Germania nazistă și URSS, care s-a soldat cu raptul Basarabiei, exprimat prin Tratatul „Ribbentrop-Molotov”, semnat la Moscova la 23 august 1939, unde în Protocolul adițional secret a fost pecetluită soarta a mii de băștinași, deoarece „în privința Europei Sud-Estice, partea sovietică accentuează interesul ce-l manifestă față de Basarabia”. De-a lungul secolelor pentru aceste teritorii și locuitorii lor s-au dovedit a fi cruciale ocupațiile Rusiei țariste (1812) și ale URSS (în 1940 și 1944), cum au subliniat participanții la Conferința internațională „Pactul Ribbentrop-Molotov și consecințele lui pentru Basarabia”¹.

Acest fapt denotă încă o dată că interesul pentru trecutul istoric, dar și pentru soarta de azi a statului Republica Moldova, prin plasamentul său geografic și însemnătatea sa strategică, continuă să provoace interesul și să condiționeze acțiunile politice ale marilor puteri în această parte a lumii.

Există o corelație între nivelul de conceptualizare politologică și acțiunea politica a statelor în calitatea lor de actori politici pe arena internațională. Dimensiunea acțională a statului este dictată nu atât de interesele pe care le are, ci mai mult de puterea lui ca subiect politic internațional. Cu cât un stat e mai puternic din punct de vedere politic, economic, militar, tehnologic, având și un teritoriu pe potrivă, cu atât mai eficientă va fi influența sa asupra celorlalți parteneri de acțiune ori actori politici regionali sau globali. Interesele, iar ulterior și acțiunile geopolitice ale unui stat privind atingerea obiectivelor râvnite rezultă din doctrinele pe care acesta și le elaborează și propune ca politică externă, ce urmează a fi rezolvate la moment sau în perspectivă într-un anumit spațiu geopolitic.

Democratizarea și tranziția spre economia de piață a pus populația Republicii Moldova, dar și mass-media, față în față cu o stare confuză. Până la acel moment părea că toate au mers bine. Jurnaliștii din presa scrisă și audiovizualul, adunați sub umbrela gorbaciovistă „glasnosti”, reușise să demonteze parțial bastioanele totalitarismului, impuse de regimul comunist, care a dominat la noi circa cinci decenii. Astfel, pe parcurs, atât societatea moldovenească, cât și mass-media, urmau să se bucure deopotrivă de germenii democrației, de pluralismul de opinii și libertatea de exprimare. Într-un cuvânt, odată cu procesele de restructurare a sistemului social-politic al societății în Republica Moldova, a luat startul și dezvoltarea mass-mediei pe principii democratice.

Se spune, pe bună dreptate, că mass-media se aseamănă întru totul cu societatea în care funcționează și pe care o reflectă. În anii de tranziție a societății moldovenești spre democrație și economia de piață, presa scrisă și audiovizualul au traversat, după părerea noastră, câteva etape, care i-au marcat substanțial activitatea sub toate aspectele: economic, financiar și

1 Conferința a avut loc la Chișinău în zilele de 26-28 iunie 1991. Organizată sub egida Parlamentului Republicii Moldova, conferința a întrunit istorici, politologi, cercetători din domeniile conexe și politicieni din 16 țări, printre care România, Statele Unite, Marea Britanie, Germania, Franța, Israel, Cehoslovacia, Polonia, Rusia, Ucraina, Țările Baltice, Georgia etc. În total, au luat cuvântul 64 de persoane, dintre care 15 – din Republica Moldova, evenimentul fiind reflectat de 80 de jurnaliști de la 6 agenții de presă, ziare și reviste, precum și mai multe televiziuni și posturi de radio de peste hotare.

ideologic. Ținând seama de acești factori interni de care a depins funcționarea sistemului mediatic, dar și de factorii externi care au influențat acest domeniu, propunem o periodizare a evoluției mass-mediei în acest context: prima perioadă, considerată cea a *restructurării mass-mediei*, cuprinde anii 1989-1993; cea de-a doua perioadă – anii 1994-2000, considerată a *reglementării activității mass-media*, când a fost elaborat cadrul ei legislativ; a treia perioadă, ce cuprinde anii 2001- începutul 2009, este a *regăsirii și reorientării mass-mediei*; cea de-a patra perioadă, care vizează anii 2009-2014, este una a *reangajării mass-mediei pe făgașul european*, iar cea de-a cincea perioadă, care începe de la sfârșitul anului 2014 și continuă până în 2020, o putem califica drept una a *rivalității neloiale a mass-mediei*. Din 2021, odată cu venirea la putere a Partidului Acțiune și Solidaritate, care a câștigat majoritatea parlamentară, în activitatea mass-mediei începe a șasea perioadă, care poate fi denumită convențional – a apărării spațiului informațional al țării.

Luând în considerare diversitatea de teme și idei, de probleme aflate în centrul atenției mass-mediei de la noi, pornită pe calea restructurării și afirmării, în lucrare este întreprinsă infra caracterizarea fiecărei din cele șase perioade de activitate ale mass-mediei, menționate supra.

În evoluția sa pe calea restructurării și democratizării, din 1991 până în 2024, mass-media de la noi a cunoscut multe momente oportune și de succes, la fel cum și insuccese și dezamăgiri, legate în același rând și de reflectarea problematicei geopolitice, care, odată cu dezvoltarea tot mai activă a tehnologiilor, încearcă să domine spațiul informațional privind interpretarea evenimentelor și a fenomenelor „de peste hotare”, dar și pe cele „de acasă”. Or, anume abordarea cotidianului prin prisma geopolitică dă posibilitatea maselor să cunoască și să înțeleagă mai clar totul ce se petrece în lume, dar și în țara lor.

Asupra activității de zi cu zi a mass-mediei moldovenești în reflectarea problematicei internaționale planează nu numai dilema privind selectarea a tot ce este mai interesant și mai semnificativ pentru public, ci și conjunctura politică. Aceasta determină relațiile externe ale țării noastre cu celelalte state învecinate sau mai îndepărtate, fapt ce impune, dacă putem spune așa, de la caz la caz, o abordare mai echilibrată a evenimentelor de sorginte geopolitică ce caracterizează relațiile dintre țări în context extern, dar și intern, pe care presa și audiovizualul le au în centrul atenției lor la o anumită perioadă de timp. Din aceste considerente temporale, periodizarea pe care am propus-o, sperăm, să ne ofere posibilitatea să analizăm și să determinăm mai bine starea mass-mediei și modul de activitate a ei privind viziunea asupra acțiunilor geopolitice ale marilor puteri ce încearcă să-și implementeze doctrinele lor în Europa de sud-est.

Deloc întâmplătoare este periodizarea proceselor mediatice, pe care am propus-o mai sus. Fiecare perioadă, cu denumire concretă, vizează anumiți ani în care s-au produs mai multe evenimente politice, care au influențat substanțial și activitatea mass-mediei din Republica Moldova.

Mai bine de 30 de ani, Republica Moldova încearcă a fi, deoarece nu putem spune că este, stăpână a câmpului informațional național. Și acest moment prielnic pentru țară avea să vină în urma alegerilor prezidențiale din 2020 și a celor parlamentare anticipate din vara lui 2021, când la putere a acces Partidul Acțiune și Solidaritate. Președinta țării, Maia Sandu, dar și majoritatea parlamentară PAS, au demarat un șir de acțiuni pentru protejarea spațiului informațional al țării. Toate acestea ne dau temei să numim cea de a șasea perioadă a evoluției activității de informare a maselor, începând cu 2021, drept una a *apărării spațiului informațional al țării*.

Acțiunile întreprinse de putere în această privință au fost amplificate substanțial odată cu începerea, la 24 februarie 2022, a așa-numitei „operațiuni militare speciale” a Federației Ruse în Ucraina, în Republica Moldova fiind declarată stare de urgență. În acest context, a fost limitată difuzarea programelor de televiziune din FR, iar site-ul de știri *Sputnik Moldova* și o serie de alte resurse Internet au fost blocate.

La 22 iunie 2022 a intrat în vigoare *Legea cu privire la securitatea informațională*, iar în perioada 16 decembrie 2022-30 octombrie 2023, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova (CSE), la propunerea Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, a retras licențele a 12 canale tv, multe dintre care se prezentau ca niște replici ale televiziunilor din FR, cum ar fi *Primul în Moldova*, *NTV Moldova*, *RTR Moldova*, *Prime* ș.a., blocând în acest răstimp și peste 50 de portaluri web, jumătate dintre care ar fi gestionate direct de Federația Rusă. Tot în scopul redresării situației în domeniul protejării spațiului informațional, la inițiativa Președintei Republicii Moldova a fost susținută de majoritatea parlamentară, fiind adoptată la 31 iulie 2023 *Legea privind Crearea Centrului pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării și privind modificarea unor acte normative*.

Trebuie de menționat: în Republica Moldova, un anumit timp, a fost posibilă existența canalului tv „Mir”. După destrămarea URSS, de-a lungul anilor, acesta (Compania Interstatală de Televiziune și Radio „Mir” a Comunității Statelor Independente) a fost un instrument important de promovare și a imaginii Republicii Moldova în spațiul Eurasiatic, din care făcea parte și Republica Moldova. Totuși, în anii de activitate, dezinformarea și propaganda, impuse de Federația Rusă, erau deseori destul de pronunțate în emisiunile canalului „Mir”, deopotrivă cu acțiunile de denigrare a calității producției viniviticole expediate de țara noastră în centrele industriale rusești. Dar cunoscând metehnele mass-mediei rusești, care reacționa bolnăvicios, atunci când nu-și putea impune interesele geopolitice în regiune, mulți nici nu dădeau însemnătate acestor acțiuni de răzbunare. Starea lucrurilor a luat cu totul o altă turnură odată cu invazia armată a FR în Ucraina. „Operațiunea militară specială” începută de FR în Ucraina, dar, pe de altă parte, interesul menținerii vectorului integrării europene au făcut ca Republica Moldova să inițieze desolidarizarea treptată de cele 282 de tratate și acorduri din cadrul Comunității Statelor Independente, care urma să se încheie pe 8 februarie 2024. Mai mult, în calitate de membru al Convenției Europene pentru televiziune transfrontalieră, Republica Moldova nu are dreptul să difuzeze emisiuni tv din țările, care nu au ratificat Convenția în cauză, FR fiind anume una din aceste țări. În scopul securității naționale și al protejării spațiului informațional al țării, unul din primele acorduri care a fost denunțat de către Republica Moldova a fost cel de retragere din calitatea de fondator al Companiei Interstatale de Televiziune și Radio „Mir” al CSI.

În felul acesta, se observă pregnant o reorientare geoculturală a Republicii Moldova către Europa. De la 1 ianuarie 1993, Radioteleviziunea Națională a Republicii Moldova a devenit membru al Uniunii Europene de Radioteleviziune (UER), iar peste patru luni, în aprilie, a fost pusă în funcțiune Stația de recepție și de emisie a televiziunii prin satelit, de altfel prima de acest tip în spațiul postsovietic. Realizatorii programelor informative și ale celor sportive au obținut posibilitatea de a recepționa subiecte de actualitate din toată lumea. În același timp, Televiziunea Națională a obținut posibilitatea de a propune zilnic subiecte din realitatea țării pentru alte canale tv din țările-membre ale UER. Acest eveniment a adus un aspect important în politicile editoriale ale Televiziunii Naționale – cel de deschidere spre lume, de intensificare a relațiilor cu alte posturi de televiziune și de un schimb sporit de informații. În programele săptămânale de emisie ale Televiziunii Naționale și-au găsit loc buletinele informative de la BBC (Marea Britanie), TRT (Turcia), DW (Germania), CFI (Franța), s-a început un schimb intens de programe culturale, de filme documentare, de teleduplexuri cu TVR (România).

Oricum, în perioada de referință, cele mai mari trei posturi-replici ale canalelor tv rusești în Moldova au fost pe parcursul anilor: „Россия 1” – RTR Moldova (2012), „HTB” – NTV Moldova (2016), și „Первый канал” – Primul în Moldova (2019), care aveau în grila de emisie buletine de știri și emisiuni analitice și în limba română. În acest context, este relevant faptul că studiul „Pluralismul extern al mass-mediei din Republica Moldova în anul 2015”, realizat de Asociația Presei Electronice (APEL), constata „o concentrare excesivă a

proprietății și a audienței, ceea ce favorizează crearea unor poziții dominante în formarea opiniei publice și duce la uniformizarea conținutului media.

În rețeaua Sun TV, raportul dintre canalele de limba română și cele de limbă rusă este de 1:3; la Moldtelecom și la Starnet – de 1:2; la Satelit-TV – de 1:7. Producția mediatică de limba rusă este, de departe, pe primul loc în topul preferințelor de consum și în regiunile țării. În UTAG, bunăoară, peste 90% din populație preferă să urmărească programe de știri tv în limba rusă și doar ceva mai mult de 2% – în limba română, potrivit unui studiu realizat la finele anului 2015. Mass-media rusească se bucură de încrederea a 83% dintre cei chestionați, iar cea din RM – de 43%. Mass-media din România, UE și Ucraina se bucură de cote de încredere care variază între 6 și 14% .

În temei, în acești ani comportamentul mass-mediei a fost aidoma guvernărilor care s-au perindat pe scena politică moldovenească. Ele au încercat nu atât să analizeze spațiul geopolitic, ci au îndeplinind rolul de simplu statist lângă totul ce se întâmplă actorilor geopolitici mari și mici – de la organizații internaționale până la cele regionale, de la Uniunea Europeană până la Uniunea Vamală, de la FR până la Transnistria, de la CSI la GUAM [51]. Tot în această ecuație se înscriu și, nu în ultimul rând, SUA și NATO care, cu înaintarea lor spre Est, au ajuns să facă hotar la modul direct cu țara noastră pe Prut. La ora actuală, Republica Moldova este prinsă între ciocan și nicovală, mai având în teritoriul ei legitim o enclavă separatistă și o armată de ocupație. Această stare de lucruri face ca mass-media, ca și clasa politică de la noi, să-și limiteze acțiunile la gesturi de apărare în raport cu manifestările actorilor geopolitici în această regiune, încercând să reacționeze doar în situațiile când observă că sunt atrase „în cursa” din care nu pot scăpa. Așa s-a comportat mass-media de la noi în conflictul transnistrean, fiind depășită strategic și ideologic de mass-media rusească, de cea din regiunea rebelă și de unele surse mediatice din Ucraina, până la înghețarea acestui focar de instabilitate. Același comportament a caracterizat activitatea mass-mediei și în legătură cu planul „Kozak” de federalizare a țării, când ea a fost totalmente depășită de evenimente, reacționând post-factum la pericolul ce plana asupra țării, atunci când politicienii, structurile statului, diplomația occidentală, dar și opinia publică națională – cu toții înțeleseseră urmările catastrofale ale cursei întinse Republicii Moldova de către Federația Rusă. Nu întâmplător, unii politicieni și experți din țară și de peste hotare sunt de părere că marea tragedie a Republicii Moldova constă în faptul că este atrasă în jocuri geopolitice periculoase, pe care nu le poate gestiona în mod suveran și conform interesului său național.

În cel de al doilea subcapitol, intitulat **Impactul intereselor strategice ale Federației Ruse și ale țărilor învecinate asupra transformărilor câmpului informațional** este menționat faptul că stabilitatea social-politică și economică din țară, în mare parte, este determinată de relațiile pe care le are Republica Moldova cu Federația Rusă, ca unul dintre cei mai mari actori politici regionali și internaționali. Un rol mare au și statele învecinate – România și Ucraina. Fiecare din aceste țări au anumite interese strategice în țara noastră și în regiune, pe care încearcă să le promoveze atât pe cale diplomatică, politică, economică, dar și prin intermediul mass-mediei, influențând și impunând pe această cale schimbări în câmpul informațional național, fiind din capul locului explicat conținutul celor două concepte: *interes strategic* și *câmp informațional*.

Înaintând pe făgașul democratizării, Republica Moldova se confruntă des cu cataclisme de ordin social-economic și financiar, cu interese și dispoziții de ordin interetnic și de separatism în raioanele de Est și de Sud ale țării, procese influențate, în mare parte, și de „bombardamentul informațional”, dezlănțuit de Federația Rusă împotriva țărilor, care au interese geostrategice în acest spațiu regional.

Geopolitica Federației Ruse a fost întotdeauna axate pe „vecinătatea apropiată”, un spațiu cu multiple semnificații istorice și culturale pentru ruși. Și în prezent Rusia „consideră că fostele republici sovietice ar fi profund instabile intern, expuse influențelor din exterior,

aflate în confruntarea între ele, cu propriul separatism sau cu Rusia însăși. Din acest punct de vedere, marea dilemă a Rusiei este cum să evite crearea unei vecinătăți ostile în jurul său (sau oricărui fel de „cordon sanitar”) din fostele state sovietice și să împiedice transformarea lor în sfere de influență economică și politică și, posibil, de prezența militară a altor mari puteri și alianțe regionale și globale” [52, p.3]. Or, interesele geostrategice ale FR în regiunea de Sud-Est a Europei sunt dictate de obiectivele ei de apărare națională, odată cu înaintarea spre hotarele sale a UE și NATO, pe perimetrul: Țările Baltice – Marea Neagră și mai departe spre Caucaz.

Anume din aceste considerente, Federația Rusă este pregătită pentru a-și apăra interesele vitale, prevăzând în acest scop în noua sa doctrină „dreptul” de a se amesteca în afacerile interne ale altor state independente, cum se întâmplă din 1991 în cele cinci raioane ale Republicii Moldova din stânga Nistrului, unde FR conlucrează foarte mult cu populația rusofonă. Mai mult: FR a pus stăpânire și pe câmpul informațional din Republica Moldova, unde de acum în 2009 controla 20 de stații tv, 10 stații radio, care emiteau în 24 de ore peste 368 de ore în limba rusă, având interesul să deturneze R.Moldova de la drumul european în favoarea Uniunii Vamale/ Eurasiatice cu scopul de a păstra CSI ca punte de trecere la o politică expansionistă și de refacere a vechiului Imperiu Rus sau a așa-numitei URSS-2. Potrivit mai multor sondaje realizate în Republica Moldova, postul principal de televiziune al FR (la noi – „Prime TV”), care avea în acea perioadă în Moldova acoperire națională, este sursa media cu cea mai mare credibilitate la cetățenii noștri – peste 70%, adică cu cca 30% mai mare decât „Moldova-1”. Drept urmare, politicienii cei mai populari din Republica Moldova, conform datelor sondajelor de atunci, se dovedeau a fi V. Putin, președintele FR și D. Medvedev, premierul acestei țări.

Câmpul informațional de la noi a suferit schimbări din primii ani de independență, în urma proceselor democratice politice și sociale, dar și în legătură cu evenimentele de la Nistru, fiind de cele mai multe ori dominat de mass-media rusească, uneori chiar înfrânt. La această „operă” a participat activ, de rând cu mass-media din regiunea separatistă, și cea din Ucraina, care ducea la acel moment o politică duplicitară față de conflictul armat nistrean. Războiul a prins nepregătită țara noastră, ca stat ce a fost obligat să-și apere suveranitatea pe cale armată. Și acest război a fost pierdut pe câmpul de luptă, dar și în câmpul informațional [53]. În anii care au urmat, câmpul informațional a fost influențat masiv și de alte evenimente și fenomene care au constituit subiectul unor dispute controversate în mass-media de la noi – problema statutului limbii ruse în Republica Moldova și predarea istoriei în școală. Aceste două probleme majore, nu fără concursul mass-mediei Federației Ruse și a celei de limbă rusă de la noi, au fost politizate până la exces, bulversând și divizând opinia publică. Sciziunea pe principii etnice pro și contra statutului limbii ruse a trecut din mediul dezbaterilor protestatare în mass-media, continuând și azi, în contextul ideii de „realizare către 2018 a Unirii Republicii Moldova cu România”, promovată activ de unele formațiuni social-politice, lideri politici din cele două țări și prin multe ziare, posturi tv și radio de pe ambele maluri ale Prutului.

La sfârșitul primului deceniu al tranziției spre democrația consolidată și economia de piață, țara noastră, iar de rând cu ea și mass-media, au trecut, în opinia noastră, prin una din cele mai mari încercări – lupta pentru păstrarea integrității teritoriale a Republicii Moldova prin respingerea pe ultima sută de metri de către conducerea țării a planului de federalizare a țării (planul „Kozak”) propus de FR. Dacă pentru clasa politică, aflată atunci la guvernare, acest pas a fost unul al maturității, apoi nu același lucru putem spune despre mass-media, care s-a dovedit a fi mai mult indiferentă decât activă față de această problemă de importanță crucială și vitală pentru Republica Moldova, dând câmpul informațional autorilor planului de federalizare, care secundați de mass-media de limbă rusă de la noi, din Găgăuzia și din Transnistria au purces la o adevărată răfuială cu clasa politică „neascultătoare” față de politica promovată de Kremlin în soluționarea conflictului de la Nistru

Amintim că în 2012 a mai fost realizat un film documentar anonim cu titlul „Adevărul despre 7 aprilie”. Coincidență sau nu, dar anume atunci când acest film urma să fie demonstrat publicului, de către comuniști, pe canalul „NIT”, acestui post i-a fost retrasă licența de emisie. Oricum, accentuăm faptul că timp de trei ani, până în 2012, telespectatorii acestui canal erau victimele unei mari manipulări și dezinformări. Dovadă este și faptul că documentarul în cauză făcea să se înțeleagă că protestele împotriva fraudării alegerilor nu sunt altceva decât „tentativa unei lovituri de stat” pusă la cale de partidele ulterior revenite la guvernare, la comanda Bucureștiului. „Justificarea” comuniștilor nu a avut loc, aceștia fiind privați de tradiționala lor „jucărie” propagandistică.

România și Ucraina au și ele interese strategice în acest spațiu comun de conviețuire și activitate socială, influențând și transformând câmpul informațional al țării noastre. Ucraina, chiar dacă încă nu și-a revenit după șocul pierderii Crimeii, fiind concomitent măcinată de război, de alte probleme interne, cum sunt: menținerea integrității țării, combaterea corupției și a criminalității, nu a uitat în contextul politicii sale externe nici de Republica Moldova, nici de Transnistria, deoarece s-a considerat că ambele, într-o anumită măsură, continuă a fi un „pericol” pentru integritatea sa.

Una din problemele larg disputate în mass-media din Ucraina și la noi a fost și rămâne cea legată de Transnistria. În momentul inițial al apariției acestui conflict, inspirat atât de problemele interetnice și cele legate de separatism din interior, cât și din exterior, prin susținerea activă și directă a acestui focar de instabilitate de către conducerea de la Kremlin, fiecare dintre cele două țări aveau poziții diametral opuse în legătură cu această problemă, dar și în raport cu evenimentele care au avut loc ulterior în acest context. Motivul constă în faptul că la acea vreme Ucraina era de partea FR și chiar saluta politica dusă de ea în conflictul care luase amploare la hotarul ei cu Moldova, care ulterior avea să ducă la crearea așa-numitei *rmn*, o zonă gri, o gaură neagră a corupției și a traficului de arme și de ființe umane.

Au trebuit să treacă mai mulți ani de la acest conflict, azi „înghețat”, ca autoritățile de la Kiev să înțeleagă adevărata politică și adevăratele scopuri pe care le urmărește în această regiune Federația Rusă. Numai după alipirea de către FR a Crimeii și declanșarea unui război hibrid în regiunile Donețk și Luhansk, Ucraina a simțit pe propria piele povara acestui conflict, în mare parte, tras parcă la indigo cu cel care a fost provocat în anii '90 ai secolului trecut, în partea de Sud-Est a țării noastre.

În legătură cu interesele României în Republica Moldova [54], una din problemele sensibile, pe larg disputată în mass-media de pe ambele maluri ale fluviului Prut, este cea a reîntregirii celor două state. Alte probleme larg mediatizate: politica activă, dusă de România privind susținerea aderării Republicii Moldova la UE, stabilirea unor relații de bună vecinătate în cadrul mai multor acorduri și parteneriate, regionale și europene, la care, de rând cu România, este parte și Republica Moldova. Aceste probleme, aflate permanent pe agenda mass-mediei din cele două state, care au și adepți, dar și contestatari, lasă și ele urme în spațiul informațional, influențând și modul de a „gândi geopolitic” al maselor. Însă, aceste aspecte, care vizează relațiile specifice dintre România și Republica Moldova sunt dezbătute pe larg în subcapitolul următor.

Concluzionând, putem afirma că sub influența acțiunilor politice/ideologice și propagandistice ale țărilor-actori în regiunea de Sud-Est a Europei, din care face parte și Republica Moldova, câmpul informațional este supus unor mari schimbări de ordin structural și comportamental. Starea lui, după noi, reflectă nu numai orientările și acțiunile subiecților lui, dar, în același timp, ne dă posibilitate să întreprindem măsuri pentru a contracara elementele nedorite din structura sa. De aici, conceptul de „câmp informațional” trebuie aplicat pe larg în calitate de instrument de cercetare metodologică a spațiului informațional în cel mai larg sens al cuvântului. Rezultând din analiza practică a lucrurilor, putem afirma că în ultimul timp câmpul informațional devine tot mai dependent de situația

social-politică și economică din țară, dar, pe de altă parte, și el, la rândul său, dictează orientarea și caracterul acestor schimbări.

Cel de al treilea subcapitol poartă titlul **Republica Moldova și România în spațiul geopolitic tradițional: dinamica comunicării politice mediatizate**. Când vorbim despre Republica Moldova și România *în spațiul geopolitic tradițional*, ne referim la determinarea clasică a spațiului geopolitic regional, „unde scara de mărime descrie spații suprastatale, cu o geometrie variabilă ordonată de diverse funcționalități politice, economice, sociale, militare etc.”. „Regiunile geopolitice, deosebit de operaționale în analiza geopolitică, au un evident caracter de obiectivitate, fiind ansambluri teritorial-funcționale care există independent de optica de identificare” [55, p. 92].

După obținerea independenței, Republica Moldova, ca și celelalte foste republici unionale ale statului sovietic, a purces pe calea tranziției către democrația autentică. Procesele de democratizare din R. Moldova au fost accelerate de noile realități geopolitice din regiune, exemplul României de după Revoluția din 1989, fiind revelator. România a fost prima țară care a recunoscut independența Republicii Moldova, la 27 august 1991, și primul stat care a stabilit relații diplomatice la nivel de ambasadă cu Guvernul de la Chișinău. Construcția unui stat de drept și a unei economii de piață, dar mai cu seamă revendicările de ordin politic și social, înaintate de conducerea țării și de către forțele democratice, au fost întâmpinate cu proteste din partea minorităților „vorbitoare de limbă rusă” din centrele industriale, care erau împotriva grafiei latine, limbii române, dar mai cu seamă simțeau frica unei eventuale „reunificări a pământurilor românești”, au dus la instabilitate și confruntări interetnice; declanșarea unui adevărat război de „nesupunere” autorităților centrale din partea elementelor separatiste din regiunea stângă a Nistrului, care erau susținute moral și armat de către Federația Rusă, fapt ce a dus ulterior la crearea așa-numitei *rmn*; tentativele de fragmentare a teritoriului, întreprinse la sudul țării de către etnicii găgăuzi.

Desigur, avalanșă de evenimente, fapte și fenomene care au avut loc în acest spațiu geopolitic tradițional s-au răsfrânt totalmente și asupra comunicării politice mediatizate din și dintre Republica Moldova și România. Comunicarea mediatizată este complicată din cauza problemelor politice și social-economice cu care se confruntă Republica Moldova, dar și de comportamentul imprevizibil, nediplomatic al personajelor din piramida de vârf a puterii, precum și din motive de incultură politică și încălcarea deontologiei profesionale de către jurnaliști.

De-a lungul anilor de tranziție a țării spre democrația consolidată, spațiul social-politic este permanent bulversat de trei curenți: două diametral opuse – unionist (proromân) și filorus, iar al treilea – independent. În această situație curentul, care la o anumită perioadă reușește să domine spațiul public, acela și impune în momentul oportun principiile politicii interne și externe, pe care încearcă să o facă auzită și văzută cu ajutorul mass-mediei. Cum încă spațiul public este fragmentat, iar partidele și ele sunt împărțite pe toate cele trei eșchiere: stânga, centru și dreapta, statul Republica Moldova se confruntă cu o stare social-politică instabilă și fluctuantă în context intern și extern, care dezvoltă mai multe curenți și lacune în dialog cu Bucureștiul, ca și cu ceilalți doi parteneri bilaterali fundamentali – Moscova și Kievul.

De la obținerea independenței Republicii Moldova au fost perioade, când, nu fără suportul mass-mediei, „identitatea de limbă și cultură, originile comune și tradiția istorică s-au transformat treptat și imperceptibil din atuuri” în subiecte de „polemici oficiale și surse de tensiune” [98]. De exemplu, în 1992 au demarat negocierile „între cele două state românești” pentru încheierea unui tratat politic de bază, părțile nereușind să ajungă la un acord asupra denumirii documentului și a limbii în care acesta să fie redactat. Autoritățile de la București au insistat ca tratatul să se numească „de fraternitate”, motivând că documentul trebuie să oglindească relațiile speciale dintre România și Republica Moldova. Experții români au cerut, de asemenea, ca tratatul să fie redactat în limba română, în timp ce Chișinăul susținea că

limba oficială a Republicii Moldova este „limba moldovenească” [385]. Or, anume relațiile multiaspectuale dintre cele „două state românești” cu „bune și rele”, aflate de-a lungul anilor în centrul atenției mass-mediei de pe ambele maluri ale Prutului au servit temei pentru a reflecta asupra subiectului în cauză.

Astfel, în anii de tranziție a țării noastre spre democrația consolidată spațiul social-politic a fost permanent bulversat de trei curenți: două diametral opuse - unionist (proromân) și filorus, iar al treilea - independentist. Ca „oglină a realității”, mass-media, indiferent dacă a fost „pro” sau „contra” clasei politice aflate la guvernare, s-a impus în mediul social în măsura în care actualmente ne dă posibilitate s-o examinăm și periodizăm și în situația când o raportăm la spațiul geopolitic tradițional moldo-român: anii 1991-1994 au marcat prima perioadă a relațiilor moldo-române, numită *romantice*, a relațiilor bilaterale; a urmat perioadă numită convențional *a parteneriatului privilegiat*, ce s-a menținut până în 2000; a treia perioadă, *a dublelor standarde*, debutează în 2001, cu reinstaurarea la putere în Chișinău a PCRM și continuă până în 2008; cea de a patra, cuprinde anii 2009-2020, nominalizată drept perioada *pașilor de melc* a Republicii Moldova, atât în relațiile ei cu România, cât și în legătură cu integrarea europeană. Dar din 2021 încoace, remarcăm o nouă etapă, pe care am putea-o califica drept perioada „pașilor accelerați” de colaborare moldo-română și de avansare a Republicii Moldova pe drumul european, inspirată de linia consecventă, dusă de Partidul Acțiune și Solidaritate, aflat la guvernare.

Mai mult simbolică, periodizarea propusă de noi configurează niște însemne ale realității în relațiilor moldo-române de-a lungul anilor în viziunea mass-mediei. Fiind în anii de independență martor și cronicar fidel al evenimentelor ce au stat la baza relațiilor moldo-române, mereu sub presiunea actorilor geopolitici internaționali/regionali, mass-media din Republica Moldova, dar și o parte a celei din România, prin tot ce a făcut, ne-a „împins” ba în brațele estului asiatic, ba în brațele vestului european, adresând cu periodicitate critici dure vecinului de peste Prut, alături, cu frică de amenințările „fratelui mai mare”, construind împreună cu „sora de sânge” poduri de flori.

Atitudinea României față de Republica Moldova, în acești ani, a avut o motivație geopolitică: de a o reorienta pe făgaș european. O altă motivație a fost cea identitară, adică solidaritatea cu „al doilea stat românesc”. Cea de a doua motivație, mediatizată pe larg peste Prut, nu a fost recunoscută de conducerea și mass-media de la Chișinău. Astfel, vrem noi sau nu, motivația geopolitică a Republicii Moldova, invocată de România, revine în actualitate.

Subcapitolul patru reprezintă un studiu de caz, intitulat **Comunicarea geopolitice a mass-mediei din Republica Moldova privind stimularea dialogului social-politic în relațiile de colaborare cu România**. Pentru asigurarea unui echilibru investigational, au fost alese două posturi de televiziune publice și două posturi private: *Moldova 1* al Instituției Publice Naționale a Audiovizualului; *TVR Moldova*, un canal public al Societății Române de Televiziune pentru Republica Moldova, cu viză de reședință în Chișinău din 2013; *Jurnal TV* și *PRO TV* (ambele- posturi private). Reieșind din sarcinile studiului, au fost selectate pentru cercetare cele mai importante buletine de știri de la aceste posturi televizate: *Mesager – TV Moldova 1*; *Telejurnalul orei 18:00 – TVR Moldova*; *Știrile de la ora 19:00* și, respectiv, *ora 20:00* ale posturilor televizate *Jurnal TV* și *PRO TV*.

În scopul cuprinderii unei perioade mai extinse de examinare a evoluției comunicării geopolitice televizate privind stimularea dialogului social-politic în relațiile de colaborare moldo-române, au fost alese pentru examinare perioadele cuprinzând a doua jumătate a anului 2019 și cea a anului 2023 pentru toate cele patru posturi TV.

În baza studiului de caz au fost elaborate concluzii și recomandări privind îmbunătățirea activității mass-media de pe ambele maluri ale Prutului.

În capitolul patru, intitulat **FACTORUL MEDIATIC ÎN CONFRUNTĂRILE INFORMAȚIONALE CONTEMPORANE**, este subliniat faptul că acesta are un rol determinant în asigurarea dialogului politic în țară și dezvoltarea sectoarelor vitale ale

societății, manifestându-se concomitent și ca un instrument important de influențare a opiniei publice naționale și internaționale. Odată cu apariția rețelilor informaționale de telecomunicații, hotarele dintre state au devenit transparente pentru transportarea celei mai mari resurse a societății informaționale – a informațiilor. Corporațiile transnaționale, inclusiv cele mediatice, au devenit și ele actor al relațiilor geopolitice. În aceste confruntări, alături de tradiționalele lupte politice, economice și armate, au luat naștere războaiele informaționale (cu caracteristici variate), care au schimbat tactica, abordările militar-strategice, dar și echilibrul de forțe, format în lume după cel de Al Doilea Război Mondial, fapt ce impune reevaluarea, cel puțin, a potențialului politico-militar al marilor puteri, care nu încetează lupta în scopul dominării spațiului geopolitic.

În primul subcapitol, intitulat **Războiul informațional ca formă particulară a ostilităților geopolitice**, aflăm că noile tehnologii determină îndepărtarea barierelor geografice și contribuie la crearea unei societăți globale. Dar savanții scot în evidență și o serie de aspecte negative ale informației, mai bine spus, ale utilizării acesteia nu tocmai corespunzător, atât în mod intenționat cât și neintenționat, cum ar fi manipularea informațională; dezinformarea; statistici eronate/date false, la baza cărora, ca mod de promovare, stau sursele clasice ale mass-mediei și Internetul.

Societatea informațională, care a condus la globalizarea comunicațiilor, a devenit un fapt împlinit, nu o putem corecta și nici ignora. În acest context, tot mai mult în mediile științifice și în cele politice se discută și despre războiul informațional, care este „o acțiune întreprinsă pentru obținerea superiorității informaționale prin deteriorarea sistemelor informaționale inamice și protejarea celor proprii”. Astfel, „momentul istoric ce a marcat amploarea deosebită luată de tehnologia informațională l-a reprezentat pregătirea și desfășurarea operației militare, cunoscută sub nume de cod „Furtuna în deșert”, executată asupra armatei și a regimului lui Saddam Husein din Irak, în anul 1991.

Confruntările informaționale reprezintă, în context geopolitic (regional, mondial), lupta dintre diferite sisteme politice în sfera informațională, cu scopul de a influența anumite aspecte ale relațiilor sociale prin instaurarea controlului asupra surselor naționale și resurselor strategice, în urma cărora partea învingătoare obține avantaje privind dezvoltarea sa politică, social-economică, culturală și spirituală.

În funcție de intensitatea și amploarea cu care se desfășoară luptele în plan politic și ideologic, dar și luând în calcul instrumentele utilizate pentru atingerea obiectivelor râvnite de părțile antrenate, distingem trei tipuri de confruntări: *expansiunea informațională*, *agresiunea informațională* și *războiul informațional* [56, pp. 87-120], care sunt elucidate pe larg în subcapitolul respectiv, cu accent pe noțiunea de război informațional.

Războiul informațional găsește teren fertil de manifestare în conflictele care s-au înmulțit în ultimul timp în spațiul geopolitic al fostului „lagăr socialist” și în Orientul Apropiat. Dacă până nu demult erau cunoscute doar câteva tipuri de conflicte: interstatal; confruntare armată internaționalizată în care luptă forțele guvernamentale cu grupări secesioniste, paramilitare sprijinite de alte state la care se mai adăugau și conflictele armate interne, conflictualitatea de astăzi nu mai este cea pe care o știam imediat după încheierea Războiului Rece. Acum, alături de stat au apărut și mulți actori nestatali, unii dintre ei fiind capabili de a pune în pericol securitatea țărilor, cum ar fi organizațiile teroriste, care au luat amploare internațională, dar și cele separatiste. Tehnologiile informaționale au facilitat teroriștilor posibilitatea de a manevra și de a comenta în fața întregii lumi comportamentul și acțiunile lor. Ceea ce îi satisface cel mai mult pe teroriști este posibilitatea de a fi în prim – planul atenției mass - mediei și a opiniei publice.

Mai mult: circumstanțele la care a fost în ultimul timp supusă lumea a făcut ca multe conflicte de importanță locală, care au fost pe larg mediatizate, să capete rezonanță de focare de criză internațională. Crizele și conflictele din fostul spațiu iugoslav sau din cel al fostului imperiu sovietic (Georgia, Moldova, Ucraina), afectează nu numai zona unde au loc, ci au

impact asupra sistemului regional/internațional. Conflictualitatea actuală are ca suport războiul informațional, care vizează spulberarea rezistenței unei națiuni fără a face uz de arme și a aplica forța fizică, ci prin atacul simbolurilor și al tradițiilor poporului.

Fragmentarea politică și integrarea regională, fenomene care au început după consumarea Războiului Rece, au adus cu sine un alt gen de conflicte – cele interetnice, care au servit motiv pentru inițierea de noi războaie informaționale. La început, presa democratică întru susținerea revitalității etnicității aplica activ în confruntarea cu mass-media adversă două forme ale războiului informațional psihologic, apreciind pozitiv multe din inițiativele căutării identității, dar, pe parcurs, când aceste deziderate au degenerat și au afectat drepturile altor identități, fiind totodată măcinată de interese politice și geopolitice râvnite de alte state, care tot ele uneori sprijineau această luptă, războiul informațional a escaladat și mai mult. Numai că de data aceasta, spre exemplu, el purta un caracter de demascare vizavi de interesele pe care, spre exemplu, le urmărea în regiune țara cu care ne aflăm în „vecinătate apropiată”.

O formă nouă a războiului informațional este războiul mediatic. Atacatorul folosește mass-media pentru a transmite diferite tipuri de mesaje: false, curate, parțial adevărate, eronate, inventate etc. De fapt, pentru scopul războiului, sunt folosite toate mijloacele posibile ale politicii simbolice. În acest sens, este oportun a ne referi la o mostră indicativă din arsenalul războiului informațional – expresia inventată de Kremlin pentru războiul inițiat de Federația Rusă la 24 februarie 2022 în Ucraina, „operațiune militară specială”, vehiculată mai bine de doi ani de zile la nivel oficial, în mod evident, pentru a crea o liniște aparentă pentru cetățenii săi, cum că Federația Rusă nu a declanșat război, dar desfășoară o operațiune de eliberare în Ucraina. Cetățenii ruși, care intenționat sau din greșeală, calificau agresiunea armată a Federației Rusă în Ucraina „război” erau arestați și aspru sancționați.

Abia la 22 martie 2024 purtătorul de cuvânt al președintelui Federația Rusă, D. Peskov, într-o conversație cu jurnaliștii de la ziarul „*Argumenti i Fakti*” a subliniat: „Suntem în război. Da, a început ca o „operațiune militară specială”, dar acum, „din cauza intervenției occidentale, Rusia se află în război”. Ce-i drept, D. Peskov nu a explicat, de ce „Rusia se află în război”. Cuvintele lui D. Medvedev fost președinte și prin-muntru, „hotarele Rusiei și ale Lumii ruse nu se termină nicăieri!”, trebuie înțelese ca o dezvoltare a scopului urmărit de Federația Rusă în primele zile ale invaziei în Ucraina, anunțat tot de purtătorul de cuvânt al lui Putin: „demilitarizarea și denazificarea Ucrainei”, explicat, la fel de trufaș: „în mod ideal, Ucraina ar trebui eliberată și curățată de poporul pro-nazist”, „nu se vorbește despre ocuparea Ucrainei”, „acest cuvânt nu este aplicabil în cazul dat”. O sursă informațională de vibrație toxică, utilizată în războiul informațional, se arată a fi și administrația tiraspoleană, mai cu seamă, după începutul războiului în Ucraina, în subcapitol fiind aduse exemple concrete în acest sens.

Războiul informațional este una dintre formele războiului continuu, se bazează pe controlul vectorilor de informație. A căpătat o dimensiune mondială. În viziunea americană, este unul de apărare, în timp ce francezii consideră că el are trei dimensiuni: războiul pentru informație, lupta pentru obținerea informațiilor; războiul contra informației, protecția informației și războiul prin informație, care înseamnă intoxicarea informațională a inamicului.

De fapt, războiul informațional/mediatic, păstrându-și natura comunicațională, tot mai mult, sub impactul tehnologiilor informaționale, se îngemănează cu politica militară a statului, crescându-și pe această cale ponderea și importanța în lupta pentru soluționarea problemelor social-politice și militare. În acest context, agresiunea, utilizând mijloacele războiului informațional, își extinde formele sale acționale. Astfel, războiul informațional, lansat de Federația Rusă, vizează întreaga lume.

În subcapitolul doi, intitulat **Noile media ca atribut indispensabil al confruntărilor geopolitice** sunt dezbătute aspectele ce țin de tehnologiile mediatice moderne, care au făcut ca informația, care până nu demult era considerată greu de obținut, astăzi este la îndemâna oricui pe un site de știri. Astfel, trăim într-o revoluție a informației și, prin urmare,

a rolului pe care aceasta îl joacă în societatea contemporană. Anume informația asistată de noile tehnologii este cea care, așa cum remarcă specialiștii, este în stare, după caz/scopul propus să „facă” ce dorește cu lumea.

Oricum, până a ajunge la extreme, Internetul, mass-media fac ca informația să transforme lumea, aceasta fiind și principala trăsătură a ei. „Am ajuns să trăim, simultan, în două lumi – una reală și una virtuală – iar acest lucru a devenit atât de firesc, încât a nu o accepta înseamnă un gest de frondă ori de ignoranță”, remarcă Dorina Guțu-Tudor, autoarea primei cărți ce contextualizează România în noile media globale, cu titlul *New media*. Tot în acest context, autoarea subliniază că noile forme online de colaborare și interacțiune dintre oameni și tehnologie se referă la relația dintre indivizi și instrumente de comunicare folosite în mod creativ pentru a îndeplini nevoi elementare de informare, comunicare și relaționare.

Ceea ce leagă între ele noile și vechile media este mesajul transmis, desigur, prin mijloace și tehnologii diferite de teleportare [57]. Experții au remarcat: „Noile media oferă infinite posibilități de informare și explorare a diverselor surse ce pun la dispoziția utilizatorilor date din variate domenii și dimensiuni tematice” [58, p. 52].

Chiar dacă între noile și vechile media nu există o concurență directă, devine evident că Internetul are tot mai mulți simpatizanți în raport cu televizorul. Nu mulți se așteptau la acest lucru. Cel puțin, nu domeniul relațiilor publice, unde grupurile sociale sunt dispersate nu numai de nivelul cultural, dar și de posibilitățile materiale diferite privind accesarea la valori de tot felul. Astfel, în cazul anumitor categorii de oameni (mai ales cele din mediile rurale), comunicarea se va face în continuare, preponderent prin mijloacele tradiționale. Cu atât mai mult că Republica Moldova este pe ultimul loc în Europa Centrală și de Est în ceea ce privește utilizarea internetului mobil. Sunt rezultatele unui studiu Gemius realizat în 18 țări europene. Potrivit cercetării, în țara noastră, Internetul este utilizat cel mai des în timpul orelor de lucru, de la calculatoare [59].

Oricum, noile media tot mai insistent impun replanificarea spațiului de comunicare publică și politică atât în mediul urban, cât și în cel rural. Datorită noilor media, fiecare acțiune a politicianilor are un ecou mai mare decât s-ar fi putut obține vreodată prin mass-media tradiționale.

În 2011, un studiu emis de o companie internațională de hosting, plasa Republica Moldova în topul celor 10 țări cu cea mai mare viteză de Internet. Pentru comparație, SUA se plasa pe locul 29. Scepticii pun performanțele noastre tehnologice pe seama companiilor internaționale de telecomunicații. Fie și așa. Important este că și locuitorii au avut de profitat. Concurența a generat pentru ei servicii de Internet la viteză înaltă, calitativă și la prețuri cu mult mai accesibile decât în alte țări europene (spre exemplu, în Moldova prețul mediu per MB era de 0,81 dolari, față de Regatul Unit cu 2,58\$, Germania cu 3\$, Franța și Spania cu peste 6\$).

Un salt notabil s-a produs și în domeniul ariei de acoperire. Dacă în 2012 rata de penetrare a Internetului pentru țara noastră era de 43,3%, în 2014 procentajul total era de 58,9%. Marja de utilizare a Internetului în zona rurală față de cea urbană constituia atunci 52% la sat vs 69% la oraș.

În 2022, Republica Moldova ocupa locul 13 din 117 țări la capitolul accesibilitate la Internet [396]. Totuși, conform rezultatelor unui alt sondaj realizat de Institutul de Marketing și Sondaje IMAS-INC Chișinău, sursa principală de informație politică rămâne televiziunea, pentru 2/3 dintre moldoveni. Pe locul doi se clasează știrile politice de pe Internet, 23%; locul trei, cu 5%, revine radioului, iar locul patru – ziarelor cu doar 2%, celelalte patru procente din sută revenind informațiilor pe teme politice primite de la cunoscuți, rude și din alte surse. La întâlnirea cu jurnaliștii, sociologii de la IMAS au menționat că „ponderea Internetului este în continuă creștere. Cu câțiva ani în urmă, Internetul abia depășea 10% ca pondere de influență de știri politice, iar astăzi această cifră a crescut de două ori. Astfel, oricum, devine evident că actorii politici nu trebuie să ignore Internetul”. De precizat că, pe lângă cei 50% care folosesc

des sau foarte des Internetul, mai sunt alte 19% care utilizează mediul virtual cel puțin o dată pe săptămână sau de mai multe ori pe lună.

Paradoxal, dar de multe ori, atunci când se vorbește despre un atac în câmpul nostru informațional, îl supranumim război informațional, în timp ce războiul de la Nistru, provocat și susținut pe toate căile de FR, îl numim cu sfială „conflict”. Tot din timiditate, în linii mari, istoria războiului a fost lăsată în seama susținătorilor lui Smirnov și a național-extremiștilor ruși.

De atunci încoace, mai multe generații de tineri din Transnistria au crescut cu poveștile despre „atrocitățile” comise de poliția și armata Republicii Moldova în 1992. Nici până astăzi, din păcate, nu este dată o replică serioasă acestor lucruri murdare despre noi. Despre războiul de la Nistru, de autorii de la Moscova a fost scrisă și „Cartea albă”, în care, de asemenea, se pune accent pe cunoscuta versiune precum că, chipurile, evenimentele din anii 1990-1992 au fost „un genocid împotriva oamenilor care nu doreau să trăiască în România”. Mai mult decât atât, autorii „Cărții albe” au cerut Chișinăului să-și recunoască greșeala, care, chipurile, a comis „un act de agresiune sălbatică” – culmea obrazniciei, dar nu au suflat o vorbă despre rolul Tiraspolului și al Moscovei în dezbinarea țării și în declanșarea acțiunilor militare.

Dar „Cartea albă” încă nu e totul. Deja de mai mulți ani, Internetul este inundat de zeci de născociri despre războiul în cauză. Astfel, un jurnalist moscovit, Efim Berșin, originar din Tiraspol, autorul cărții a publicat un timp îndelungat în rețelele sociale fragmente „fanteziste”, pretins documentare, dar în esență minciunoase, despre „genocidul împotriva trăitorilor din Transnistria”.

Ca urmare, împărtășim ideea enunțată de mulți specialiști și teoreticieni, care afirmă că războiul informațional a început demult. Astfel, FR este suspectată că a lansat mai multe atacuri sofisticate nonletale asupra vecinilor săi, spre exemplu, împotriva Estoniei, a Georgiei și a Ucrainei, care s-au confruntat cu mai multe atacuri cibernetice și electronice violente și au fost supuse la operațiuni psihologice. Ba chiar mai mult, există suficiente dovezi pentru a demonstra că o conductă de gaz din Georgia a explodat din cauza intervenției rușilor care au folosit un virus pe calculator care a făcut să crească presiunea gazului până când s-a produs explozia.

Războiul informațional nu a fost înțeles în toate aspectele sale, iar acest lucru poate afecta siguranța cetățenilor. Guvernele occidentale nu au reușit să înțeleagă pe deplin vulnerabilitatea comunicațiilor electronice și riscurile enorme la care este supusă populația, dacă transporturile sau infrastructura sunt slab protejate de atacurile informaționale.

Subcapitolul trei, intitulat **Rolul presei scrise și al audiovizualului în mediatizarea problematicei securității naționale a Republicii Moldova**, examinează aspectele în cauză pornind de la schimbările ce au intervenit, după 1990, pe plan internațional și de la transformările care au avut loc în țară, în urma proceselor de tranziție spre democrația consolidată, securitatea tinde spre acumularea de aspecte noi, importante pentru însăși existența țării/statului de drept.

Conceptul de *securitate națională* a fost introdus în 1945 de James Forrestal, secretar american al Apărării, ca principiu de bază al politicii externe a SUA. De atunci încoace, țările lumii adoptă strategii de securitate națională în scopul asigurării unei activități normale social-politice a cetățenilor lor. Această activitate este orientată să asigure apărarea țării atât pe plan intern, dar și mai mult geopolitic.

Extinderea NATO și UE spre Estul continentului european, conflictul transnistrean, ocuparea Crimeii de către FR – toate acestea sunt oportunități importante pentru autoritățile Republicii Moldova de a remodela abordarea față de sectorul național de securitate și de a întreprinde reformarea acestui domeniu vital pentru asigurarea condițiilor propice de dezvoltare a statului și a societății. Tot așa a procedat statul nostru și până acum, când a adoptat documentele strategice în domeniu în 1995, 2008, 2011 și 2023.

Oricum, de-a lungul anilor, mulți experți media naționali și internaționali au cerut autorităților de la Chișinău să stopeze difuzarea propagandei și dezinformării rusești. Și societatea civilă a cerut, în repetate rânduri, protejarea spațiului audiovizual autohton, accentuând faptul că anume „televiziunile propagandistice ale unui stat au jucat un rol distructiv enorm în cazul conflictului din Ucraina” și „să ținem cont” că acestea au influențat și continuă să influențeze și opinia publică din Republica Moldova.

Spre deosebire de noi, Federația Rusă demult a înțeles că spațiul ex-sovietic este unul foarte important pentru ea din punct de vedere geopolitic și geostrategic și îi acordă permanent o atenție deosebită. Astfel, Concepția securității naționale a Federației Ruse, adoptată în 2016, prevedea că „prioritatea politicii externe a Rusiei este spațiul postsovietic”, unde alături de Republica Moldova intră Ucraina, Georgia și Țările Baltice. Concepția mai sublinia obligația „de a apăra” drepturile concetățenilor ruși peste hotare. Aceasta, după cum remarcă specialiștii, este o noțiune foarte abstractă care poate fi interpretată chiar absurd. Și deseori chiar este interpretată în așa mod de posturile tv apropiate Kremlinului, ce sunt prezente în spațiul nostru informațional.

Noua *Concepție de politică externă a Federației Ruse* a intrat în vigoare la 31 martie 2023, când trecuse mai bine de un an de la inițierea de către ea a așa-numitei „operațiuni militare speciale” în Ucraina. Deloc întâmplătoare, de altfel, este apariția acestui document. În condițiile ridicole, în care ajunsese Federația Rusă în urma „aventurii” eșuate de a „ocupa Kievul în trei zile”, era nevoie de o evaluare și interpretare politico-propagandistică a stării lucrurilor la zi, înmănunchiate, după cum se arată în articolul 1, într-un „document de planificare strategică”, care „reprezintă un sistem de opinii cu privire la interesele naționale ale Federației Ruse în domeniul politicii externe”.

Straniu lucru, dar în noua *Concepție de politică externă a Federației Ruse* din 2023, Republica Moldova, regiunea transnistreană nici nu sunt amintite, iar Ucraina, țara invadată de armata rusă, este citată doar o singură dată în următorul context: „...măsurile pentru a proteja interesele vitale [ale Rusiei] pe dimensiunea ucraineană”.

Aceasta însă, nici de departe nu înseamnă că FR nu are interese geopolitice în regiune: în Ucraina ea poartă un amplu război, iar Republica Moldova este amenințată cu „recunoașterea independenței” Transnistriei și alipirea ei, cum s-a procedat cu regiunile ucrainene Donețk și Luhansk. Mai mult: în spațiul Republicii Moldova, cu suportul mass-mediei pro-ruse și a surselor Internet, prin sprijinul reprezentanților „coloanei a cincea” (oligarhi-fugari, certati cu legea, deputați mituiți, politicieni proruși, funcționari antieuropeni etc.), sunt desfășurate nenumărate „războaie”: de dezinformare a opiniei publice – hibrid, cibernetic, energetic, dar și acțiuni de masă, care au scopul de a destabiliza situația social-politică din țară, în mod special în Transnistria și Găgăuzia, pentru a deturna Republica Moldova din drumul ei european. Și toate aceste acțiuni – sub umbrela *Concepției de politică externă a Federației Ruse* din 2023.

În virtutea celor amintite *supra*, mulți analiști politici de la noi, dar și oficiali din structurile europene, tot mai des bat alarma că Republica Moldova întârzie cu reacțiile la acele oportunități pe care i le oferă configurația geopolitică regională și contextul procesului de integrare europeană, chiar dacă încă la sfârșitul anului 2013, a parafat cu UE Acordul de Asociere și Acordul de comerț liber aprofundat și cuprinzător, iar în vara lui 2014 autoritățile R. Moldova și reprezentanții UE au semnat cele două documente, care, practic, pregăteau procesul de aderare a țării noastre la UE.

Reacția Moscovei privind semnarea de către Republica Moldova a celor două Acorduri cu UE nu a întârziat. În afară de embargourile economice impuse țării noastre, mass-media rusească, în special posturile tv ruse ce emit în Moldova, au declanșat un adevărat război informațional, care a avut la bază ideea manipulatorie principală „a unirii cu România” și „sclavia benevolă” ce va urma după semnarea acordului, idee, care a provocat reacții isterice

mai cu seamă în Autonomia găgăuză care, în 2014, a organizat un referendum local, ce a urmărit să legitimizeze acțiunile ulterioare ale autorităților din autonomie.

Odată cu obținerea independenței, retransmiterea posturilor rusești de radio și televiziune în spațiul nostru a provocat mai multe probleme legate de folosirea audiovizualului, tot așa ca și a presei scrise rusești, ca „bătă” ideologică întru apărarea „intereselor vorbitorilor de limbă rusă de la noi” și de îndoctrinare în mintea populației a separatismului. Chiar dacă oficial Moscova declară că respectă integritatea și independența Republicii Moldova, în realitate, după studiile specialiștilor, ziarele, posturile de radio și televiziune rusești, care au undă de emisie la noi, promovează și susțin separatismul în stânga Nistrului, discreditează conducerea oficială a Moldovei, interpretează eronat evenimentele din republica noastră, astfel incitând spiritele „vorbitorilor de limbă rusă”, aducând discordie în rândurile jurnaliștilor și a cetățenilor țării. Ca urmare la toate acestea, mass-media de la noi este împărțită pe diferite baricade: prorusă și proromână, dar și centristă, din ultima făcând parte atât ziare și reviste de limbă rusă, cât și de limbă română care sunt pentru statalitatea și dezvoltarea independentă a țării.

Republica Moldova e o țară mică. Dar în virtutea problemelor de ordin social și economic cu care ea se confruntă în anii de tranziție spre democrația consolidată, presa scrisă ajunge cu întârziere de două-trei zile la abonații din centrele raionale și satele republicii. În acest context e de așteptat să sporească rolul audiovizualului ca sursă operativă de informare a populației. Însă, cât n-ar părea de staniu, o problemă stringentă pentru Republica Moldova rămâne în continuare identificarea zonelor geografice neacoperite sau acoperite insuficient cu servicii de programe audiovizuale. Din aceste considerente, CA acordă o tot mai mare atenție ofertei solicitanților de frecvențe, anunțate în concurs, ținând seama de particularitățile/necesitățile informaționale ale zonei geografice în care urmează să fie repartizate frecvențele. În acest sens, prezintă importanță atât departajarea frecvențelor radio, cât și a canalelor tv mai cu seamă din localitățile învecinate cu Transnistria. Spre exemplu, frecvența 104,0 MHz – Varnița, a fost acordată IPNA Compania „Teleradio-Moldova” pentru postul de radio „Radio Moldova Tineret”, al cărui serviciu de programe este audiat și de către locuitorii Tiraspolului [61, p. 11].

Analiza întreprinsă a demonstrat că atât în buletinele informative, cât și în emisiunile informativ-analitice, posturile de televiziune „Prime”, „TV 7”, „REN Moldova” și, în special, „RTR Moldova” și „Russia 24” promovau insistent zvonuri neconfirmate, manipula prin text și imagini, recurgeau la etichetări față de administrația de la Kiev și structurile ei armate, dezinformând și manipulând opinia publică internațională, inclusiv cea din Republica Moldova, privind evenimentele din Ucraina, susținând mascat, iar uneori și deschis, structurile separatiste din regiunea Donbas. Și subiectele difuzate de postul de televiziune „RTR Moldova” s-au axat pe multiple acuzații aduse părții ucrainene privind nerespectarea angajamentelor Acordului convenit la Minsk și semnat, la 12 februarie 2015, între Kiev și separatiștii pro-ruși, unde „singura parte cointereseată de a milita pentru pace și de a respecta acest armistițiu este Rusia” [63, p. 65].

Subcapitolul patru, capitolul patru, se încheie cu studiul de caz, intitulat **Accentele geopolitice ale dezbaterii televizate în condițiile stării de criză.**

La etapa actuală, tot mai des evenimentele ce se derulează în lume – politice, militare, economice, sociale, culturale – sunt examinate de către mass-media prin prisma intereselor geopolitice pe care le urmăresc statele în context regional sau internațional. Dovadă a faptului este și reflectarea multiaspectuală a realității noastre în context cu așa-numita „operațiune militară specială”, pe care o desfășoară Federația Rusă în Ucraina, un război în toate legile, inspirat de ambițiile geostrategice, pe care le-a avut și le are statul rusesc în legătură cu apropierea tot mai mult de hotarele sale a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și a Uniunii Europene (UE).

Luând în calcul context de criză fără precedent, Guvernul Republicii Moldova este nevoit să activeze în niște condiții complicate, reușind, în temei, să facă față intereselor geopolitice regionale și internaționale ale statului, dar și problemelor raportate la geopolitica internă a lui. Oricum, geopolitica, ce „reprezintă o modalitate de studiere a determinărilor geografice care intervin în politica internă și externă a statului și mai ales a posibilelor efecte” [64, p.17], fiind la sfârșitul secolului trecut propulsată în actualitate de către mass-media în urma democratizării țărilor Europei de Est și a destrămării imperiului sovietic, s-a impus în mediul comunicațional prin conceptele sale, de reală utilitate în examinarea și explicarea evenimentelor derulate pe glob.

În peisajul mediatic autohton, problematica geopolitică face subiectul discuțiilor în toate cele trei segmente clasice: presă scrisă, radio și televiziune. Preponderent, ea se regăsește în programe tv speciale: *În profunzime* (ProTV), *Unghiuri de vedere* (Moldova 1), *Obiectiv comun* (TVR Moldova), *Cabinetul din umbră* și *Secretele puterii* (Jurnal TV), *Новая Неделя* (TV-8), dar și în buletinele de știri ale emisiunilor tv și radio.

Ținând seama de cele menționate mai sus, dar și de starea de urgență în care s-a aflat mai mult timp țara noastră din cauza războiului ruso-ucrainean, face să credem că atât actorii politici, cât și mass-media înțeleg prea bine că urmează să pună umărul și să conlucreze în privința consolidării societății și formării unei opinii publice capabile să depășească toate intemperiiile și situațiile de criză în care a ajuns Republica Moldova în studiul de caz întreprins am încercat să vedem ce unghiuri de abordare aplică în tratarea problematicii geopolitice moderatorii emisiunii tv *Unghiuri de vedere*, de la Moldova 1.

Astfel, după criterii bine stabilite au fost examinate 10 emisiuni *Unghiuri de vedere*, Moldova 1 puse pe post în lunile octombrie-decembrie, anul 2022. S-a constatat că peste 70% din subiectele dezbătute în emisiuni au avut un pronunțat caracter geopolitic/geostrategic sau geoeconomic. În funcție de subiectul dezbătut, în cadrul emisiunilor sunt publicate și comentate interviuri cu oameni politici, de stat și specialiști de rang înalt din diferite domenii de activitate, abilitați de a da răspunsuri corecte și argumentate la întrebările care frământă societatea. În baza examinării întreprinse au fost făcute propuneri concrete: să se renunțe la modalitatea de abordare didacticistă a unor fapte și evenimente; e timpul ca producătorii emisiunii *Unghiuri de vedere* să identifice publicul-țintă al ei; pentru ca emisiunea să aibă priză la public, urmează ca ea să fie difuzată permanent la una și aceeași oră; după noi, ar fi bine ca la selectarea subiectelor să fie atras activ auditoriul; aceasta ar asigura dinamism emisiunilor și ar fortifica legăturile interactive cu telespectatorii, rezervând 10-15 minute pentru blitz-răspunsuri la întrebări.

Capitolul cinci al tezei, intitulat **COMPORTAMENTUL GEOPOLITIC AL MASS-MEDIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL PROVOCĂRILOR ACTUALE** începe cu faptul că acesta servește un „barometru” al vieții social-politice, reprezentând nu altceva decât transpunerea în practică a valorilor politice, a conștiinței indivizilor și a normelor ce structurează activitatea politică a unei societăți. Specialiștii sunt de părerea că, în mare parte, comportamentul primează în fața instituțiilor: înseamnă a conduce înaintea de a guverna, a te supune înaintea autorității, a lupta înaintea conflictului, a crede înaintea ideologiei [65].

În primul subcapitol, intitulat **Schimbarea paradigmei comunicaționale a mass-mediei în condițiile escaladării tensiunilor geopolitice** se arată că întreaga sa istorie și evoluție, societatea umană a fost și este marcată, la o scară temporală sau spațială mai mare (războaie) sau mai mică (conflicte locale), de anumite tensiuni, contradicții, conflicte, acumulări de divergențe dereglatoare [66, p. 20]. Receptivă la aceste fenomene și evenimente, mass-media în procesul interpretării lor nu numai că influențează starea lucrurilor și opinia publică, dar, într-o anumită măsură, este și ea vulnerabilă sub presiunea proceselor ce se derulează în țară, regiune sau în lume.

Trecerea, la începutul anilor 90 ai secolului trecut, de la sistemul bipolar al relațiilor internaționale la cel multipolar, care se profilează tot mai convingător, a adus cu sine un număr mai mare de tensiuni interetnice și conflicte interstatale. În plus: sistemul multipolar nu poate asigura încheierea unor alianțe traince (militare/de menținere a păcii/de asigurare a securității) într-o regiune. Din contra, încercările de a încheia anumite alianțe în condițiile multipolarității, când fiecare dintre actorii politici/geopolitici manifestă pretenții exagerate de importanță, poate duce la creșterea probabilității de tensiuni și conflicte politice/geopolitice.

Noile realități ale societății informaționale au pus în fața cercetătorilor geopolitici o sarcină neordinară: examinarea modului schimbării paradigmei mediatice sub influența problematicei de interes geopolitic. În această ordine de idei, putem afirma că în prezent și influența informațională, la rândul ei, este în stare să modifice potențialul geopolitic de bază al statului, cultura și starea moral-spirituală a maselor.

Influențând sau fiind supusă, la rândul său, impactului din partea mediului geopolitic controlat de multe ori de grupări extremiste violente și state ce ades negligează normele internaționale și încurajează spiritul separatismului sau de corporații transnaționale, care iau în calcul doar avantajele economice, mass-media din Republica Moldova își modifică de la caz la caz paradigma comunicațională. Toate acestea au loc cu scopul ca mass-media, asistată de noile tehnologii informaționale, să reușească să descrie și să interpreteze cât mai profesionist evenimentele din țară, dar și să țină în vizer problemele internaționale.

Cercetătorii științifici, care sunt preocupați de activitatea mass-mediei de la noi, remarcă faptul că hărțuită politic și controlată economic aceasta în situații cruciale pentru Republica Moldova, și nu numai (puciul de la Moscova din 1991; lupta pentru deșteptarea națională, independență și democrație; războiul din Transnistria și conflictele din Găgăuzia; relațiile economice și politice cu Federația Rusă; procesele de integrare europeană a țării), mereu a fost împărțită în două tabere mari: una, care îmbrățișează ideea proeuropeană, iar cealaltă – pledând pentru o comuniune cu FR, Belarus și Kazahstan. În ultimii ani, numărul platformelor politice pe care s-a postat atât audiovizualul cât și presa scrisă de la noi s-a extins. A apărut mass-media susținătoare a ideii unirii cu România sau care pledează pentru federalizarea țării în scopul dezlegării conflictului transnistrean. Suntem de părere că mass-media ar fi făcut dovada unui pluralism mult mai real privind abordarea problematicei geopolitice regionale, care face obiectul intereselor Republicii Moldova, dacă libertatea ei nu ar fi fost periclitată de înregimentare politică, trustizare și de colapsul economic.

Noua *paradigmă informațională a geopoliticii* vine să sublinieze faptul că pe viitor soarta relațiilor spațiale interstatale va fi determinată, în primul rând, de superioritatea informațională în spațiul virtual. În această ordine de idei, elaborarea strategiilor geopolitice nu înseamnă altceva decât crearea de concepte bazate pe superioritatea informațională capabilă de a spori potențialul de apărare a statului, prin suportul tehnologiilor informaționale.

Mulți specialiști din domeniul mediativ consideră, în opinia noastră întemeiat, că la etapa actuală principala pârgă de putere și de dirijare a proceselor geopolitice se regăsește anume în managementul fluxurilor informaționale. Noile tehnologii comunicational-informaționale au supus accelerării virtualizarea acestor fluxuri și au dus la dispariția instituțiilor internaționale depășite de timp, care se preocupau de gestionarea proceselor geopolitice, devenite un impediment în calea dezvoltării proceselor comunicării informaționale de nouă generație.

Astăzi, este evident că cea mai importantă revoluție informațională a avut loc după culisele scenei, ferită de mass-media. Ea a fost legată de apariția armei informațional-psihologice, capabilă să influențeze eficient mintea, emoțiile și starea de spirit ale oamenilor. Operațiunile militare din Iugoslavia, Afganistan, Irak, și mai nou cea camuflată ca „militară specială” din Ucraina – toate acestea nu sunt altceva decât „plasarea dezastrului

umanitar din realitatea virtuală pe teren”. Geopolitica a început în mod activ să pună stăpânire pe spațiul informațional virtual și rezultatele acestei valorificări, fără exagerare, pot fi numite revoluționare.

Problema utilizării armei psihologice în spațiul informațional rămâne astăzi una deschisă. Dacă în spații tradiționale: sol, apă, aer - limitele și regulile de comportament civilizat de mult timp au fost identificate și sunt controlate de către Consiliul de Securitate al ONU, fiind reglementate de acorduri și documente internaționale, în spațiul informațional la moment s-a instaurat o fărâdelege. Mai mult: experții militari tratează arma informațional-psihologică drept „armă neletală”, dar capabilă să asigure un avantaj strategic crucial asupra adversarului potențial. Principalul ei avantaj față de celelalte mijloace de leziune constă în faptul că aceasta nu se încadrează în normele internaționale adoptate cu privire la noțiunea de agresiune. Geopolitica modernă, de comun acord cu mass-media, mai are de rezolvat încă o problemă complexă, cea a controlului asupra armelor informaționale, care pune sub semnul întrebării chiar existența omului.

Desigur, de rând cu paradigma informațională, geopolitica mai cunoaște și alte paradigme de bază cum sunt cea național-statală, cea ideologică sau cea civilizațională. Aceste paradigme, într-o măsură mai mare sau mai mică, toate fac și obiectul paradigmei comunicării mediatice, care, în virtutea funcțiilor pe care le are, urmează să țină în vizorul său multitudinea de factori care se regăsesc, se confruntă sau conlucrează în câmpul geopolitic.

În opinia noastră, în ultimii ani paradigma informațională a mass-mediei a fost și este influențată nu numai de tensiuni și crize de ordin extern și regional, dar și intern. Subliniem faptul că de la obținerea independenței Republicii Moldova și până în prezent majoritatea tensiunilor și confruntărilor din regiunea noastră au la bază vectorul geopolitic. Nimic deosebit în aceasta, deoarece „într-o societate ca a noastră, aflată la frontiera spațiilor geopolitice, e firesc să existe pro estici și pro vestici”. Îscă nedumerire altceva: „antagonism care a ajuns până la isterizare”, de multe ori provocat sau inspirat, în opinia noastră, nu atât de oamenii politici, cât de mass-media națională, dar și de canalele tv străine care emit în spațiul nostru. „Adică, pe de o parte, adepții unei apropieri de Moscova mai că nu cheamă la eliminarea fizică a celor ce optează pentru apropiere de România sau UE și, pe de altă parte, viceversa” [67]. Ca să asigurăm pacea și liniștea pentru toată lumea, urmează ca și clasa politică, și mass-media să ducă o politică internă de unificare/coagulare a societății. Să facem ordine mai întâi în propria casă și abia după – să facem declarații privind interesele noastre în context regional și internațional. Tensiunile și crizele social-politice/geopolitice nu trebuie să devină pentru mass-media prilej de a scandaliza, cu atât mai mult, țările cu interese geopolitice în regiunea din sud-est-ul Europei.

În subcapitolul al doilea, intitulat **Mass-media și specificul votului geopolitic în campaniile electorale**, sunt expuse inițial postulatele unui studiu cu referință la alegeri, ca „ansamblul activităților prin care cetățenii sunt abilitați să intre în contact cu sacrul universal al puterii întotdeauna într-o manieră superficială sau efemeră și respectând anumite constrângeri rituale” [68].

În Republica Moldova, din 1994 încoace, examinarea multiaspectuală a procesului electoral a mers mână în mână cu cele 10 scrutine parlamentare, ba și cu toate campaniile electorale pentru alegerile locale. În acest răstimp, de fiecare dată când se ajunge în pragul unor noi alegeri, cu datele obținute în baza sondajelor de opinie în mână, sociologii, liderii formațiunilor politice participante la scrutin, mass-media, toți au explicația că din nou „au făcut alegerea geopolitică”. În scopul confirmării celor afirmate mai sus în subcapitol sunt examinate majoritatea campaniilor, în special, pentru alegerile parlamentare și prezidențiale.

Aspectul geopolitic al votului a fost accentuat și discutat în repetate rânduri de către mass-media de la noi, din România, din Federația Rusă, dar și în repetate rânduri de multe agenții de presă și canale audiovizuale: *Euronews*, *BBC*, *Europa Liberă*, *Reuters*, *Al Jazeera*.

Amestecul Federației Ruse politic, economic, ideologic, în alegerile din statele postsovietice este alimentat de strategia Kremlinului, care, pe termen scurt, urmărește scopul să înconjoare FR cu o centură de state măcinate de conflicte interne și slabe din punct de vedere militar. Altfel, de ce până acum nu a fost rezolvat diferendul transnistrean? Sau conflictele din regiunile separatiste din Abhazia și Osetia de Sud? Sau conflictul armean-azer din Karabahul de Munte? Răspunsul este simplu: UE și NATO nu pot admite în structurile lor țările care au conflicte și dispute teritoriale cu vecinii. Pentru FR, și Ucraina se înscria în lista „fostelor republici sovietice”, slăbită economic și dispersată politic, fiind la mâna intereselor geopolitice ale Kremlinului. Că agresorul s-a înșelat și „operațiunea militară specială”, de „trei săptămâni”, cum considera el, a devenit un război ce continuă al treilea an, asta e problema lui.

Cunoscând planurile Federației Ruse, care dorește să devină stăpână pe fostele teritorii ale URSS, și luând în calcul evenimentele din Ucraina, care inițial erau o copie fidelă a conflictului transnistrean, mulți politicieni și cetățeni de la noi și-au dat seama că Republica Moldova poate deveni următoarea zonă activă a confruntărilor geopolitice. Doar în condițiile actuale, după cum remarcă și unii politologi ruși, Transnistria este un „cap de pod” strategic pentru FR în intențiile realizării intereselor sale geostrategice în Ucraina, Moldova, Europa de Est și în regiunea Dunării.

Practica demonstrează că unul dintre principalii exponenți ai alegerilor geopolitice din Republica Moldova este „alegătorul nostalgic”. Acesta s-a stabilit cu traiul aici încă în perioada sovietică. Când s-a destrămat URSS, nu a plecat în patria de origine, fiindcă „așa l-a prins vremea”. Căderea imperiului și parada statelor independente nu l-au alarmat, deoarece a considerat că CSI-ul va fi continuatoarea fidelă a URSS. Vrând-nevrând, s-a pomenit cetățean al Republicii Moldova. El și acum tot mai așteaptă timpurile de altădată. Spre deosebire de alegătorul „băștinaș”, care „uită” uneori să se prezinte la urna de vot, *nostalgicul* este disciplinat, participă permanent la alegeri, dându-și votul pentru formațiunile politice care pledează în favoarea integrării Republicii Moldova în spațiul eurasiatic. În mare măsură, anume *alegătorului nostalgic* i se datorează faptul că statisticile sociologice scot în relief existența unei majorități relative, dar stabile, a cetățenilor din Republica Moldova, care susțin afilierea la Uniunea Vamală. Retrograd din fire, *nostalgicul*, prin comportamentul său îi influențează mult pe votanții *dezamăgiți* și *nehotărâți*, care în mare parte decid câștigătorul. Nu sunt puțini nici cei care ar prefera o situație indecisă, nedefinită, de balansare între Uniunea Europeană și spațiul Estic, hrănindu-se cu iluzia că aceasta ar fi cea mai bună soluție pentru Republica Moldova. Aceștia, în mare, se pliază la categoria „alegătorului conjuncturist”, care își folosește votul, de obicei, pentru satisfacerea intereselor proprii. Într-o țară, unde corupția e la ea acasă, ar fi fost straniu să nu-l întâlnim la urna de vot pe *alegătorul conjuncturist*. Acesta a fost propulsat pe orbita electorală de la noi de către conducătorii-oligarhi ai formațiunilor politice antrenate în alegeri. Politicienii în cauză nu se sfiesc să se dea bine pe lângă potențialii votanți: îi „stimulează” material, le facilitează activitățile de afaceri, le propun posturi în administrația locală sau în organizațiile de partid, pentru tinerii alegători organizează concerte de zeci de milioane de lei, la care invită vedete ale muzicii din alte țări.

Alegerile, oricare ar fi ele, sunt o luptă politică, o luptă pentru putere. Această luptă, de la caz la caz, se deosebește doar prin intensitatea modului de derulare a ei, dar scopul final rămâne același – obținerea victoriei în scrutin. Pentru a aduna cât mai multe voturi și a-și atinge scopurile lor electorale, politicienii-candidați recurg la cele mai diverse tehnici de manipulare a alegătorilor, folosind în acest interes pe larg și posibilitățile care le sunt deschise și de mass-media.

Un mare număr dintre mesajele adresate cetățenilor în alegeri, prin intermediul presei scrise și audiovizualului, au la bază factorul geopolitic. Nu vom greși afirmând că factorul geopolitic, pe larg mediatizat pro sau contra – în funcție de scopurile urmărite de formațiunile politice, a stat la baza majorității destabilizărilor din țară și a fost, în marea măsură, elementul esențial în lupta partidelor și formațiunilor politice pentru accederea la putere, iar de multe ori, și pentru a-și asigura longevitatea aflării lor la cârma țării. Doar Parlamentul din 1990 poate fi numit cu adevărat unul ales pe principii democratice, dar și după instaurarea lui în țară au luat amploare tulburări, care au scindat societatea din nou pe principii geopolitice, ducând la crearea autonomiei Găgăuze și a așa-numitei Republici Moldovenești Nistrene.

Un rol important în campaniile electorale revine mass-mediei *alolongve*. Or, și presa notează cu referință la cuvântul *alolingv* că „statul Republica Moldova îi face „alolingvi” pe toți cei care vorbesc o altă limbă decât a băștinașilor” [69]. Mass-media alolingvă, cum am mai spus, reprezentată la noi în proporție de 90% de cea de limbă rusă, abordează plenar viața social-politică, discuțiile vizând cele mai stringente probleme. Luând în considerație influența pe care o exercită aceste publicații periodice în societate, nu putem fi indiferenți în ce mod fac ele acest lucru. Realitatea ne conduce la ideea că mai este mult până presa alolingvă va abandona partizanatul politic în favoarea pluralismului de opinie, va renunța la etichetări și confruntări în numele unui dialog civilizat și onest.

Alegerile pe criterii geopolitice au caracterizat viața politică a Republicii Moldova din momentul obținerii suveranității și independenței sale. Mai bine de 30 de ani nu numai alegerile prezidențiale și cele parlamentare, dar și cele din regiunea Găgăuziei, și cele locale au iz geopolitic pronunțat. Aceasta datorită faptului că încă la începutul luptei pentru deșteptarea națională, dar mai cu seamă și în primii ani de suveranitate, partidele, formațiunile politice, atât cele aflate la guvernare, cât și cele din opoziție, de la un scrutin la altul au dus permanent o luptă aprigă pentru a-și asigura victoria în alegeri, mizând în atingerea scopului râvnit pe dezbinarea electoratului pe criterii geopolitice, bine determinate, invocând și inventând în acest scop cu suportul activ al televiziunii, dar și al presei scrise, pentru soliditatea victoriei, diferite „sperietori”: pro-rușii, cum că drumul european înseamnă „pierderea independenței țării” sau „disparația” Republicii Moldova ca stat, care va fi „înghițit” de România; „atragera” asupra țării a „pericolelor de război” în urma impunerii ei să „adere” la NATO; integrarea europeană va transforma Republica Moldova în „cenușăreasa” UE, deoarece aici vor fi „aduse și depozitate” toate deșeurile („toxice, radioactive”) din statele comunitare; odată cu „ruperea” relațiilor de colaborare politică și economică cu FR vom rămâne fără „marea piață” de desfacere a producției agricole și vitivinicole moldovenești, fiind comcomitent lipsiți și de „surse” energetice ș.a.m.d.

Însumând cele spuse, considerăm că *votul geopolitic reprezintă opțiunea alegătorului moldovean, exercitată sub impactul propagandei și a agitației electorale, impuse de concurenții în alegeri (partide politice și candidați independenți) prin intermediul mass-mediei, pentru unul din cei doi vectori – Vest sau Est de orientare geopolitică și geostrategică a țării, cu toate consecințele de ordin economic, militar, social și cultural, care rezultă din această alegere.*

În ordinea de idei, expuse *supra*, urmează să luăm aminte că atât timp cât Republica Moldova face „anticamera” în intenția integrării în UE, iar Federația Rusă este prezentă în spațiul nostru prin regiunea transnistreană, unde are și un efectiv armat staționat ilegal, dar și o autonomie găgăuză filorusă la sudul țării, votul geopolitic va figura permanent la alegeri.

În al treilea subcapitol, intitulat **Diapazonul comunicațional al mass-mediei în reflectarea priorităților geopolitice ale Republicii Moldova** este remarcat faptul că una din temele cardinale ale mass-mediei moldovenești, de la obținerea independenței încoace, a fost și rămâne a fi cea legată de aspirațiile de integrare europeană a Republicii Moldova.

Modul de reflectare a integrării europene, dar și rolul mass-mediei de la noi în acest context, a fost determinat în mare parte de coloratura politică a partidelor aflate într-o

perioadă sau alta la cârma țării, de interesele și strategiile naționale, dar și de cele ale unor oligarhi, lideri ai formațiunilor politice, care alcătuiau marea majoritate în Parlamentul țării sau aveau reprezentanții lor la posturile-cheie ale statului.

Diapazonul activității mass-media privind promovarea integrării europene a fost influențat masiv, în anumite perioade, și de relațiile directe pe care le-a avut de-a lungul anilor Republica Moldova cu Uniunea Europeană.

Oricum, în opinia noastră, până la 2009, în condițiile când aproape 10 ani la guvernare s-au aflat structuri de orientare comunistă și proceseistă, anume mass-media a fost cea care a lucrat asiduu pentru a menține vie flacăra aspirațiilor de integrare europeană a Republicii Moldova. În această perioadă, mass-media au fost cele care, din dorința de a accelera procesul integrării și a lăsa impresia afirmării actului libertății presei și a dreptului la libera exprimare în societatea noastră, a dat încredere și siguranță în fața structurilor și oficialilor europeni mai mult vorbelor decât faptelor clasei politice aflată la guvernare.

Au urmat apoi și alte evenimente: la 28 aprilie 2014 cetățenii Moldovei au obținut liberalizarea vizelor; la 26 iunie 2014 – Consiliul UE a aprobat Agenda de asociere UE–Republica Moldova – un document de bază care indică prioritățile cooperării între cele două părți. Semnarea, la 27 iunie 2014, a Acordului de Asociere este calificată drept o zi istorică pentru Republica Moldova și pentru întreaga Europă: statul nostru s-a angajat ferm pe calea reformelor democratice și a cooperării europene, iar europenii și-au manifestat încrederea că dorința noastră pentru a respecta aceste angajamente este una ireversibilă. Și acest eveniment important a fost urmat de altele: la 28 iunie 2014, Cabinetul de miniștri a aprobat proiectul de lege pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat pe 27 iunie 2014 la Bruxelles; în iulie 2014 a avut loc ratificarea Acordului de Asociere de către Parlamentul Republicii Moldova. Conform procedurilor legale, acesta urma să fie ratificat și de către legislativele tuturor statelor UE.

Incepând cu 1 septembrie 2014, au intrat în vigoare Prevederile Acordului de Asociere UE-RM; la 7 octombrie Guvernul Republicii Moldova aprobă Planul național de acțiuni pentru implementarea AA RM–UE în perioada 2014-2016, iar la 13 noiembrie 2014 Parlamentul European în cadrul ședinței plenare a ratificat Acordul de Asociere UE–RM. Acordul a fost ratificat de parlamentele naționale ale statelor membre UE.

Desigur, după aceste evenimente de importanță epocală pentru R. Moldova, care au cunoscut reflectare largă în mass-media, relațiile bilaterale dintre țara noastră și Uniunea Europeană au trecut într-o altă etapă, care anunță eforturi sporite din partea structurilor de vârf ale puterii de la Chișinău privind traducerea lor în practică pentru binele și viitorul cetățenilor. Și la această etapă un rol important era rezervat mass-mediei, care urma să aducă la cunoștința maselor avantajele integrării europene pentru omul de rând, desfășurând totodată lupta pentru contracararea opiniilor și insinuărilor neprietenilor integrării, preponderent ai mass-mediei de limbă rusă de la noi, dar și naționale, care se distingeau prin radicalismul lor atitudinal față de această problemă, răspândind zvonuri și mituri manipulative și propunând în acest sens un proiect geopolitic de alternativă – Uniunea Vamală Federația Rusă-Belarus-Kazahstan.

Instabilitatea politico-militară din Estul Europei, dar și din țara noastră după alegerile parlamentare din 2014, urmate de vestea-trăsnet a furtului miliardului din băncile noastre, precum și alegerile prezidențiale cu mult iz geopolitic, inclusiv compromiterea deplină a coaliției parlamentare AIE privind promovarea reformelor democratice și lupta cu corupția, au condus la situația în care atât UE, cât și guvernarea de la Chișinău au încercat să găsească scuze pentru oportunitățile ratate în continuarea „poveștii de succes”. În acest context, și unele mass-media au fost nevoite să-și schimbe atitudinea față de procesul de comunicare cu societatea în raport cu problema integrării europene

Chiar dacă Republica Moldova a înregistrat progrese în domeniu, încrederea populației în vectorul european s-a redus. Considerăm că o parte din vină pentru aceasta o poartă și mass-media, care înainte de a revedea politica editorială privind reflectarea subiectului dat, urmează să contabilizeze și să analizeze motivele, să încerce să dea răspuns la întrebările inerente: „Care ar putea fi, așadar, căile ce ar permite optimizarea politicii de integrare europeană? Care variante și scenarii ale integrării ar fi cele mai rezonabile? Cum ar trebui valorizată integrarea europeană? Cum pot fi asimilate lecțiile și experiența deja existente în acest domeniu? Ce rol ar avea în această ordine de idei colaborarea cu NATO? Și ce reacții ar trezi aprofundarea acestei colaborări în contextul strategiilor politice și geopolitice ale Federației Ruse?” [70, pp. 10-11]. Acestea, menționează cercetătorul V. Moraru, sunt câteva din întrebările la care societatea moldovenească trebuie să găsească un răspuns neîntârziat. Considerăm și noi, în consens, că la ele, dar și la alte întrebări similare, urmează să ofere răspuns și jurnaliștii din presa scrisă, și din audiovizual. Afirmăm aceasta, fiind conștienți de faptul că mass-media, chiar dacă astăzi a devenit o afacere, este și trebuie să rămână în continuare în serviciul publicului. Altfel, cu trecerea timpului, cetățenii nu cunoscă nici ceea ce cunosc despre integrarea europeană a țării.

Dacă la primii pași, făcuți de țara noastră pe calea europeană, erau puțini jurnaliști preocupați de această tematică, apoi de acum, la începutul lui 2000, numărul jurnaliștilor pentru care această problemă devenise una prioritară a crescut simțitor. Oricum, și atunci, și acum, cetățenii Republicii Moldova cunosc prea puține despre integrarea europeană. Atât guvernarea, cât și mass-media nu au acordat la timpul respectiv atenția cuvenită problemă legată de particularitățile integrării europene și avantajele pe care le aduce aceasta țării noastre. Nu putem afirma că tematica în cauză a lipsit cu desăvârșire în mass-media. Atât presa scrisă, cât și posturile radio și tv de la noi au publicat cu regularitate materiale la temă. Dar multe materiale din ziare și reviste, precum și emisiuni audiovizuale, abordau superficial tematica în cauză. Subiectele ce țin de vectorul european al Republicii Moldova mai mult au avut în centrul atenției vizitele înalților demnitari europeni la Chișinău, în timp ce altor evenimente la subiect le-au fost consacrate în temei știri sporadice. Mass-media de la noi, în loc să combată unele porniri hazardate ale neprietenilor integrării europene mai mult au acordat atenție descrierilor patetice și comentariilor privind activitatea cetățenilor noștri, care, plecând din țară, au reușit să se afirme în mediul de afaceri, ducând o viață fericită și fără griji, în loc să promoveze experiența și activitatea oamenilor de afaceri prosperi, care peste ani revin în țară „pentru a construi Europa acasă”.

De aici, n-ar trebui să ne uimească faptul că, întrebați care sunt avantajele ce le deschide pentru ei integrarea europeană, cetățenii noștri vin cu aceeași măsurătoare în aprecierea fenomenului ca și mass-media. Monitorizarea întreprinsă a demonstrat multiaspectualitatea și importanța integrării europene pentru țară și pentru fiecare cetățean, a permis detalizarea cunoașterii concrete a celor mai importante subiecte, puse de mass-media în serviciul publicului în diferite genuri și specii gazetărești. Totodată, s-a produs evidențierea neajunsurilor și problemelor care mai persistă în activitatea mass-mediei pe segmentul vectorului european. Pentru selectarea subiectelor și acțiunilor, au fost examinate publicații periodice republicane, care au văzut lumina tiparului prin ani, sau, pe parcurs, au trecut la varianta on-line, dar și emisiuni ale posturilor tv și radio, cu acoperire națională.

Cel de al patrulea subcapitol, reprezintă un studiu de caz, intitulat **Parametrii activității mass-mediei în procesul integrării europene a Republicii Moldova**, care vizează analizei aspectelor și nuanțelor motivaționale și profesionale ale jurnaliștilor în câmpul geopolitic contemporan privind reflectarea procesului integrării.

Astfel, pentru cercetarea întreprinsă, am elaborat un interviu aprofundat la temă, care conține zece întrebări deschise, cu o durată medie de expunere a răspunsurilor de 45 min. Experților-- jurnaliști din presa scrisă, din audiovizual și analiști politici le-a fost promisă confidențialitatea informațiilor. O privire de sinteză ne conduce la ideea că la majoritatea întrebărilor interviului am primit răspunsuri ample. Aceasta denotă faptul că jurnaliștii sunt

preocupați de politică, geopolitică și, desigur, de integrarea europeană. Experții au fost mai puțin dispuși să explice anumite fenomene și să prezinte argumente în anumite situații.

Răspunsurile experților la întrebări denotă nu numai direcțiile de activitate ale mass-mediei în domeniul integrării, dar și grija jurnaliștilor față de problemele nereflectate de mass-media și cele nerezolvate de către stat. Este evident faptul că integrarea europeană constituie mai mult o chestiune de reforme interne, nu una de politică externă, de acest lucru urmează să țină neapărat seama și mass-media. Un alt punct foarte important este ca mass-media să promoveze o politică de colaborare pentru a menține o relație strânsă, pe baze bilaterale, cu toate țările UE.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Activitatea mass-mediei din Republica Moldova în condițiile generate de schimbările ce au avut loc în lume la nivel geopolitic, la răspântia dintre secolele XX și XXI, nu a fost cercetată la noi. Problema n-a fost dezvoltată nici în context teoretic și nici în studii practice.

Examinarea problematicii în cauză demonstrează că de la obținerea independenței și suveranității țării noastre, sistemul mediatic și cel geopolitic ale ei s-au manifestat deopotrivă drept active, impulsive și sensibile la schimbările turbulente care s-au derulat în context regional sub impactul intereselor geostrategice ale marilor puteri ale lumii.

Rezultatele noi care au fost obținute în urma investigației științifice multiaspectuale a temei au condus la crearea unei noi direcții științifice în domeniul cercetării interacțiunii mass-media - geopolitică: *paradigma informațională a geopoliticii*, marcată de progresul tehnologic, dictată de necesitățile științifice și practice de examinare și de explicare a stării *ordinii mondiale*, dominată plenar de cea mai mare și convenabilă bogăție politică și economică a lumii contemporane - *informația*.

În rezultatul investigației s-au profilat o serie de tendințe principale în relația media - geopolitica, în abordarea problematicii vieții internaționale: creșterea exponențială a volumului de informație geopolitică în media națională; interpretarea tot mai activă de către mass-media a evenimentelor social-politice prin optica geopolitică; aplicarea pe larg a narativelor geopolitice în calitate de instrument al războiului informațional ș. a.

Ideile și concluziile științifice ale lucrării reprezintă rezultatul activității autorului, fiind elaborate de sine stătător și elucidate în mai multe articole și studii științifice, inclusiv într-o monografie, fiind de asemenea discutate și aprobate la diferite foruri științifico-practice naționale și internaționale. În baza cercetării materialului empiric privind activitatea mass-mediei din Republica Moldova în circumstanțele determinate de contextul geopolitic contemporan, corelat cu tema, ipoteza de cercetare, scopul și obiectivele trasate am ajuns la următoarele concluzii:

1. Procesele și evenimentele geopolitice de pe mapamond, dar în mod special cele din spațiul post-sovietic, care au culminat cu destrămarea URSS, din care a făcut parte și Republica Moldova - conflictul transnistrean, cele din Nagorno-Kapabakh, Abhazia, Osetia de Sud, din Crimeea, Donbas și Luhansk, războiul ruso-georgian, înaintarea frontierelor UE și NATO tot mai apropiate de Federația Rusă și invazia armată a acestei țări în Ucraina la începutul anului 2022 - au sporit substanțial interesul mass-mediei, iar de rând cu aceasta și al cetățenilor pentru politica externă și relațiile internaționale [Cap. I. Subcapitolul 1.1, 1.3].

2. Apelând la geopolitică în calitate de știință și practică a studierii evenimentelor și fenomenelor din punct de vedere al semnificației lor pentru țara noastră în relațiile cu alte state în context regional, jurnalismul se îmbogățește cu abordări geopolitice multiple, cu noi noțiuni, concepte și teorii privind domeniul de investigație și cercetare la care se raportează. În același timp el însuși devine un factor geopolitic, deoarece „jocul” politic dintre state se

desfășoară acum preponderent în mass-media, prin informațiile transmise de jurnaliști și prin poziția pe care o adoptă aceștia față de problematica relațiilor externe și a intereselor naționale în context regional și internațional [Cap. I. Subcapitolul 1.1. Sursa: 17].

3. Cercetarea relației mass-media – geopolitică în baza ziarelor, posturilor TV și radio naționale, dar și a celor din Federația Rusă, care, până nu demult au avut difuzare liberă în spațiul nostru informațional ne dă temei să afirmăm că mass-media la ora actuală a devenit unul din cei mai importanți actori ai relațiilor internaționale. Modul de percepere și înțelegere a evenimentelor care au avut și au loc în spațiul locației Republicii Moldova, este determinat de puterea geopolitică a informației, vehiculată de jurnaliști în presa scrisă, radio, televiziune, Internet și multimedia [Cap. II. Subcapitolul 2.1; 2.3. Sursa: 17].

4. Investigația a confirmat postulatele ipotezei generale: la etapa actuală a accelerării globalizării, dezvoltării tehnologiilor informaționale, a mass-mediei și a Internetului a luat naștere o nouă paradigmă – *paradigma informațională în geopolitică*, în care ideea informației devine una dominantă. Mass-media din Republica Moldova, impunându-se tot mai mult ca actor al jocului geopolitic la nivel local și regional, rezolvă, cel puțin, următoarele obiective esențiale: supervizează, analizează, clasifică și explică dinamica transformărilor geopolitice; oferă publicului o înțelegere multiaspectuală a formelor de luptă geopolitică, a metodelor și tehnicilor de dominare geoinformațională în spațiul și timpul politic [Cap. III. Subcapitolul 3.3; 3.4. Sursa: 54].

5. Materialul empiric acumulat susține pe deplin afirmația: mass-media și geopolitica sunt interdependente și se află într-o relație de schimb reciproc. Conceptul de *paradigmă informațională în geopolitică* poate fi definit ca fiind tranziția societății moderne la stadiul informațional (post-industrial) de dezvoltare. Paradigma informațională reinterpretează echilibrul de putere în lume și politica mondială. Elementul cheie al paradigmei este *geoinformația*, iar cercetarea ei, în esență, constituie o direcție nouă în teoria geopolitică actuală [Cap. IV. Subcapitolul 4.1. Sursa: 42].

6. La etapa actuală paradigma geoinformațională a mass-mediei din Republica Moldova, după noi, trebuie să fie centrată pe realizarea a, cel puțin, trei obiective strategice: clasificarea, sistematizarea și pronosticarea evenimentelor din viața internațională; explicarea /interpretarea a ceea ce se întâmplă în lume și oferirea de raționamente privind dinamica geopolitică în context mondial, regional și local, dar și pe elaborarea de lucrări și studii științifice și științifico-practice în domeniul [Cap. V. Subcapitolul 5.2; 5.3. Sursa: 51; 53].

7. Spațiul informațional național, element al geopoliticii moderne, din varii motive: politice, economice, oligarhice, de interese de grup, este insuficient protejat de statul nostru, dovadă fiind cazurile frecvente de manipulare și dezinformare a opiniei publice prin intermediul informațiilor false promovate de unele surse media și social-media naționale și internaționale. Astfel, sub impactul unor factori externi, generați de statele ce domină spațiul informațional din regiune, mass-media națională, ca și cea din alte state mici, post-sovietice, devine ades jertfă a intereselor geopolitice și ale globalizării, exprimate prin fenomenul *imperialismului cultural*, caracteristic tot mai mult și spațiului informațional al Republicii Moldova [Cap. II. Subcapitolul 2.2. Sursa: 17].

8. Prin diversificarea problematicii geopolitice în presa scrisă și audiovizual, prin menținerea unui dialog permanent cu audiență în scopul conștientizării de către aceasta a schimbărilor ce au loc în regiune, poate fi asigurată modernizarea spațiului geopolitic al țării sub aspect social-politic, economic, militar și de protejare a spațiului informațional cu tot cu sistemul de valori democratice de integrare europeană, deși invazia Rusiei în Ucraina demonstrează că încă nu sunt premise pentru a menține un dialog pașnic între statele din regiune, unde este evidentă întâlnirea intereselor (geo)politice ale SUA, NATO și UE, pe de o parte, și ale Rusiei și Belarusiei, pe de altă parte [Cap. III. Subcapitolul 3.3. Sursa: 54].

9. Participarea activă a mass-mediei la construcția sferei politice naționale și a celei geopolitice poate pune bazele trainice de unificare a țării, de protejare a intereselor naționale,

de asigurare a păcii și de menținere de către guvernare a vectorului european de dezvoltare. Această legătură a mass-mediei moldovenești cu sfera politică/geopolitică este bivalentă: din spațiul internațional spre cel național și, invers: din spațiul național către cel internațional, ultima fiind una incipientă pentru presa scrisă și audiovizual, dat fiind că media republicane internaționalizează insuficient evenimentele locale, doar epizodic promovând imaginea Republicii Moldova în exterior[Cap. IV. Subcapitolul 4.3. Sursa: 51].

10. Nu s-a confirmat doar ultima prevedere a ipotezei generale referitor la faptul că mass-media estimează modul de evoluare a evenimentelor în perspectivă, în acest context fiind mai multe motive de ordin profesional al jurnaliștilor [Cap. II. Sursa: 17]. În schimb au obținut confirmare deplină sau parțială și marea majoritate a ipotezele de lucru : activitatea mass-mediei și modul de abordare a problematicei geopolitice sunt determinate de amplasarea geografică a Republicii Moldova și de politica dusă de ea în mediul geopolitic; operativitatea și frecvența mediatizării subiectelor pe teme geopolitice depind în mare măsură de nivelul de dezvoltare a tehnologiilor comunicaționale și informaționale în țară și de cadrul legislativ privind asigurarea libertății de exprimare în societate, totodată, și de pregătirea și capacitățile profesionale ale jurnaliștilor care abordează această tematică; unghiul de abordare și frecvența setării materialelor despre viața internațională pe „agenda” atenției publice sunt determinate de politica editorială a instituțiilor media, de interesul jurnaliștilor de a contribui la soluționarea situațiilor geopolitice, în circumstanțele când apare evident decalajul substanțial în modul cum reflectă problematica geopolitică mass-media autohtonă, pe de o parte, și posturile de televiziune moscovite, care transmit în Republica Moldova, împreună cu redacțiile mass-media rusești cu filiale în Moldova, pe de altă parte ș. a.

În baza rezultatelor obținute în urma investigațiilor întreprinse, propunem unele recomandări, chemate să îmbunătățească situația în domeniul de cercetare nu numai în context teoretic, dar și sub aspect aplicativ, contribuind pe această cale la cunoașterea, explicarea și înțelegerea unor probleme care țin de relațiile mass-media-geopolitică, de caracterul dominant și determinant al paradigmei informaționale a geopoliticii și de dictaturii informației în domeniul comunicațional-mediatic, asistat de tehnologiile contemporane:

a). Pentru domeniul Administrația Publică Centrală și de Securitate a Statului:

1. În condițiile relațiilor geopolitice globale/regionale, bânuite de turbulență geostrategică se impune ca guvernarea să întreprindă măsuri eficiente ca instituțiile media beligerante, să stopeze războaiele informaționale, confruntările violente, dezinformarea și manipularea opiniei publice, care destabilizează situația social-politică, conducând la agravarea amenințărilor de securitate a țării, să orienteze activitatea mass-mediei către o cooperare egală și reciproc avantajoasă cu a celei din țările vecine, dar și cu a celor mai îndepărtate, dezvoltând în acest scop un jurnalism cu adevărat independent prin intermediul căruia să reflecte imparțial starea de lucruri în regiune și provocările globale ce o afectează. Luând în calcul faptul că semnificația Republicii Moldova, ca țară mică, este una modestă pe arena internațională, urmează că politica statului, a instituțiilor sale specializate și a mass-mediei să fie axată preponderent asupra problematicei securității naționale și a celei regionale.

2. În scopul consolidării capacităților de depistare și de contracarare a acțiunilor extremiste, teroriste și de altă natură ce periclitează securitatea informațională, instituțiile statului urmează să aducă la ordinea zilei legislația națională din domeniul mediatic, canalizând eforturile instituțiilor mass-media, și a jurnaliștilor în așa mod, ca toți să manifeste un interes deosebit pentru perfecționarea profesională în domeniu și pentru asigurarea cooperării geopolitice regionale în sectorul securității informaționale în cadrul PASE, GUAM, dar și în cadrul trilateralei România-Moldova-Ucraina.

3. În condițiile unei instabilități globale crescânde pentru Republica Moldova, pericolele ce țin de factorii externi sunt majore. În aceste circumstanțe geopolitice extrem de complexe, stabilitatea internă, solidaritatea națională și clarviziunea mass-mediei și a liderilor politici

sunt vitale pentru supraviețuirea statului. Însă tocmai aceste elemente încă mai sunt deficitare la noi. Instituțiile specializate ale Statului din domeniu urmează să acorde o atenție sporită protecției spațiului informațional al țării, dar să întreprindă aceste acțiuni în conformitate cu prevedere legale, fără a admite elemente de cenzurare a activității mass-mediei.

b). Pentru Comisia cultură, educatei, cercetare, tineret, sport și mass-media a Parlamentului:

4. Ajustarea cadrului legal funcțional în scopul reglementării juridice a raporturilor dintre reprezentanții mass-mediei care difuzează în Internet, pe de o parte, și societate și autoritățile cu atribuții de asigurare a securității informaționale, pe altă parte, în conformitate cu recomandările Comisiei Europene și bunele practici europene, dar și a celor provenite din asocierea în perspectivă a Republicii Moldova la Centrul European de Excelență pentru Combaterea Amenințărilor Hibrice și la Centrul de Excelență pentru Comunicare Strategică al NATO.

c). Pentru domeniul educațional preuniversitar și universitar

5. Așa cum omul mediatic/geopolitic este dependent totalmente de ambianța mediatică, se impune extinderea diapazonului de reflecție asupra realității, atrăgând, în baza profesionalismului și diversificării genurilor materialelor jurnalistice, un auditoriu cât mai extins la dezbateră problematice geopolitice și acordând în permanență o atenție sporită activității de educație mediatico-geopolitică a publicului, în special a tinerii generații prin introducerea în toate instituțiile de învățământ preuniversitar a unei discipline de *analiză critică a mass-mediei*.

6. În circumstanțele în care mai mulți ani influența jurnalismului a fost în primul rând de natură locală, în prezent, datorită tehnologiilor informaționale, influența sa a depășit granițele. De aici - responsabilitatea socială sporită a jurnaliștilor și necesitatea pregătirii lor profesionale în domeniul geopoliticii, în care tabloul modern al lumii se caracterizează prin complexitatea extremă a dezvoltării relațiilor, atât la nivel global, cât și în raport cu regiunea locației Republicii Moldova. În acest context, Facultățile de jurnalism din instituțiile de învățământ superior urmează să conștientizeze că țara noastră, stat neutru, ce urmează drumul european, are nevoie de propriul său concept geopolitic, care trebuie orientat către pregătirea de cadre calificate, profesioniste, și spre găsirea stării de echilibru pe termen lung, într-o lume geopolitică mereu în schimbare, neadmițând profanarea pregătii cadrelor de jurnaliști în cadrul unor instituții neguvernamentale, care chiar dacă activează în sectorul mediatic au cu totul alte interese și domenii de activitate într-o societate democratică.

d). Pentru Centrul privind Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării:

7. Să acorde o atenție sporită problematice legate de statutul juridic al publicațiilor periodice, al agențiilor de presă și al altor subiecți care activează în spațiul media din Internet în scopul protecției spațiului informațional. Planificarea acțiunilor în domeniu ar trebui axată atât pe principiul combaterii dezinformării, ci și pe cel al preîntâmpinării acestui fenomen prin elaborarea acțiunilor de profilaxie în domeniu și de educație media a populației. În toate acțiunile întreprinse de Centru urmează a fi antrenați pe larg studenții de la FJȘC a USM, care pe această cale nu numai ar fi utili la cercetarea fenomenului manipularii, dar ar fi acumulat experiență practică în combaterea acestui flagel.

e). Pentru instituțiile mass-media, organizațiile specializate și neguvernamentale din domeniu: (UJM, CA, API, APEL, CJI și altele):

8. Pe măsura tehnologizării domeniilor informaționale și a celor comunicaționale, mass-media se internaționalizează, iar odată cu aceasta problemele locale, abordate de ziare sau dezbătute în emisiunile radio și TV, pe platformele Internet și multimedia, sunt substituite, voit sau nu de către jurnaliști cu subiecte regionale și internaționale. De aceste motive deseori, evenimentele locale/republicane sunt examinate prin prisma contextului regional sau a factorilor geopolitici externi, pe care mass-media națională îi acreditează excesiv. Astfel,

multe probleme locale geo- politice și geoeconomice de importanță majoră pentru soarta țării nu-și au loc în presa scrisă și în cea audiovizuală de la noi.

9. Să realizeze că dezvoltarea unei strategii geopolitice eficiente la nivel național presupune crearea unui concept operațional bazat pe superioritatea paradigmei geoinformației și a tehnologiei informației, care ar viza, după noi, următoarele: a. promovată unei politici informaționale nediscriminatorii, care să țină cont de interesele tuturor participanților pieței informaționale; b. acțiunile de bază ale politicii informaționale privind relațiile externă ale statului să vizeze asigurarea intereselor social-politice și spirituale ale tuturor cetățenilor țării; c. activitățile principale ale politicii informaționale, inclusiv cele ce țin de geopolitică, să fie discutate în mass-media în mod deschis de întreaga societate, în deplină transparență și în contextul unui proces democratic, cu antrenarea jurnaliștilor, societății civile, organizațiilor pentru Drepturile Omului în scopul de a exclude situațiile de tensionare a opiniei publice, alarmate de soarta de viitor a libertății de exprimare prin mass-mediei.

BIBLIOGRAFIE

1. *Dicționar de Media*. București: Univers Enciclopedic, 2005. 367 p. ISBN 973-637-081-X.
2. MATELLART, Armand, MATELLART, Michele. *Istoria teoriilor comunicării*. București: Polirom, 2001, 176 p. ISBN 973-683-652-5
3. FRAZIER, Robert J., GRAZIANO, Cecilia. Robert Ezra Park's Theory of News, Public Opinion and Social Control. În: *Jurnalism Monographs*, 1979, Vol. 64, p. 1-47. ISSN 0022-5525.
4. PARK, Robert E. Human Ecology. În: *The American Journal of Sociology*, 1936, XXII, Nr. 1, p. 1-15. ISBN 9780203103333
5. DOBRESCU, Paul, BĂRGĂOANU, Alina. *Geopolitica*. București: Comunicare.ro, 2008. 423 p. ISBN 978-973-711-109-8.
6. LASSWELL, Harold D. *Propaganda Technique in the World War*. Connecticut: Martino Fine Books, 2013. 244 p. ISBN 978-1614275060.
7. RIEFFEL, Remy. *Sociologia mass-media*. Iași: Polirom, 2008. 244 p. ISBN 978-973-46-1017-4.
8. DRAGAN, Ioan. *Paradigme ale comunicării de masă*. București: Șansa, 1966. 304 p. ISBN 9739167543.
9. RIEFFEL, Remy. *Sociologia mass-media*. Iași: Polirom, 2008. 244 p. ISBN 978-973-46-1017-4.
10. DRAGAN, Ioan. *Paradigme ale comunicării de masă*. București: Șansa, 1966. 304 p. ISBN 9739167543.
11. POP, Adrian. *Geopolitica*. București: Sylvi, 2003. 258 p. ISBN 973-628-069-1.
12. HUNTINGTON, Samuel P. *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*. Chișinău: Litera, 2018. 672 p. ISBN 978-6063332937
13. FUKUYAMA, Francis. *Sfârșitul istoriei și ultimul om*. București: Paideia, 1997. 352 p. ISBN 973-9131-33-6
14. IOVĂNUȚ, Simona. *Comunicarea*. Timișoara: Waldpress, 2001. 56 p. ISBN 973-85302-4-5.
15. CAZENEUVE, Jean. *La Societe de l'ubiquité*. Paris: Ed. Denoel-Gonthier, 1972. 420 p. ISBN 978-2341000420.
16. MORARU, Victor. Puterea, mass-media și construcția spațiului public. În: Victor MORARU (Coord.). *Societatea și comunicarea în tranziție*. Chișinău: CCRE „Presa”, 2008, pp. 6-18. ISBN 978-9975-934-58-9.
17. LESCU, Mihai. Mass-media și informația geopolitică. În: *Moldoscopie* (Probleme de analiză politică), 2020, nr. 2 (89), pp. 156-168. ISSN 1812-2566.
18. KISSINGER, Henry. *Ordinea mondială*. București: Editura: RAO, 2021. 456 p. ISBN 978-606-006-523-4.
19. BRZEZINSKI, Zbigniew. *Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*. București: Univers enciclopedic, 2000. 238 p. ISBN 973-9436-24-2.
20. MALIȚA, Mircea. *Jocuri pe scena lumii. Conflicte, negocieri, diplomatie*. București: Editura: C.H.BECK, 2007. 362 p. ISBN 978-973-115-053-6.
21. McQUAIL, Denis. *Comunicarea*. Iași: Institutul European, 1999. 272 p. ISBN 973-586-168-2.
22. ROSENBOIM, Or. The Value of Space: Geopolitics, Geography and the American Search for International Theory in the 1950s. În: *International History Review*, 2020, Vol. 42, Issue 3, pp. 639-655. ISSN 0707-5332.
23. HAGAN, Charles B. Geopolitics. În: *The Journal of Politics*, 1942, Vol. 4, no. 4, pp. 478-490. ISSN 0022-3816.
24. MAINGUENEAU, Dominique. Analysis of an academic genre. In: *Discourse Studies*, 2002, Vol. 4, Issue 3, pp. 319-341. ISSN 1461-4456.
25. ROVENȚA-FRUMUȘANI, Daniela. *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*. București: Editura Tritonic, 2012. 256 p. ISBN 978-606-8320-97-7.
26. SOULAGES, Jean-Claude. *Les mises en scène visuelles de l'information*. Paris: Nathan/INA, 1999. 219 p. ISBN 978-2091903477
27. BOUGNOUX, Daniel. *Introducere în științele comunicării*. Iași: Polirom, 2000. 150 p. ISBN 978-683-582-0.
28. DOBRESCU, Paul, BĂRGĂOANU, Alina. *Geopolitica*. București: Editura Comunicare.ro, 2003. 417 p. ISBN 973-8376-59-9.

29. LYOTARD, Jean-Francois. *Condiția post modernă*. București: Editura Babel, 1993. 114 p. ISBN 978-73481012X.
30. SREBERNY, Annabelle. The Global and the Local in International Communications. In: James CURRAN, Michael GUREVITCH (Eds.). *Mass Media and Society*. London: Edward Arnold, 1991, pp. 118–38. ISBN 9780340559475.
31. DOBRESCU, Paul, BĂRGĂOANU, Alina. *Geopolitica*. București: Editura Comunicare.ro, 2003. 417 p. ISBN 973-8376-59-9.
32. МИРОНЕНКО, В. А., КОЛОСОВ, Н. С. *Геополитика и политическая география*. Москва: Аспект Пресс, 2001. 479 с. ISBN 5756701435.
33. VĂDUVĂ, Gheorghe. *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Confluente*. București: Societatea Scriitorilor Militari, 2013. 446 p. ISBN 978-973-8941-61-8.
34. RUMMEL, Rudolph J. RAY. *Understanding Conflict and War*. Vol. 1. The Dynamic Psychological Field. Hoboken: John Wiley & Sons, 1975. 342 p. ISBN 978-0470745014.
35. HLIHOR, Constantin (Ed.). *Geopolitica și geostrategia în analiza relațiilor internaționale contemporane: considerații teoretice și metodologice*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005. 326 p. ISBN 978-973-663-304-1.
36. ȘTEFĂNESCU, Simona. *Media și conflictele*. București: Editura Tritonic, 2004. 232 p. ISBN 973847906
37. КРАСИКОВА, Татьяна Р. Проблема конструирования социальной реальности в теории массовой коммуникации. В: *Современный дискурс-анализ*, 2013, Выпуск 8, №. 1, сс.27-45. ISSN 2687-0975.
38. ДЗЯЛОШИНСКИЙ, Иосиф М. *Современное медианпространство России*. Москва: АспектПресс, 2015. 312 с. ISBN 978-5-7567-0774-8.
39. BURCHILL, Scott. *The National Interest in International Relations Theory*. New York: Palgrave Macmillan., 2005. 224 p. ISBN 9781403949790.
40. МАЛЬКОВА, Вера К. Некоторые рекомендации журналистам, освещающим этничность в СМИ. В: *Диагностика толерантности в средствах массовой информации* / Под редакцией МАЛЬКОВОЙ В.К. Москва: Институт этнологии и антропологии РАН, 2002, сс. 267-270. ISBN 978-5201146122
41. LACOSTE, Yves. *Vive la nation. Destin d'un idée géopolitique*. Paris: Fayard, 1997. 339 p. ISBN 2213596131.
42. LESCU, Mihai. Mass-media și geopolitica internă a Republicii Moldova. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. USM, 10-11 noiembrie 2020. Chișinău: CEP USM, 2020, pp. 128-132. ISBN 978-9975-152-48-8.
43. Ó TUATHAIL, Gearóid, DALBY, Simon, ROUTLEDGE, Paul (Eds.). *The Geopolitics Reader*. London and New York: Routledge, 1998. 342 p. ISBN 0-203-75317-8.
44. ESZTERHAI, Viktor. The Return of Geopolitics and Global Peripheries. În: Viktor ESZTERHAI (Ed.). *Stuck Between Great Powers: The Geopolitics of the Peripheries*. Budapest: Corvinus University of Budapest, 2020. 139 p. ISBN 978-9635037810
45. EGYESI, Zoltan, COREY, Eva. A Pragmatic Buffer State Between East and West. In: Viktor Eszterhai (Ed.). *Stuck Between Great Powers: The Geopolitics of the Peripheries*. Budapest: Corvinus University of Budapest, 2020, pp.69-87. ISBN 9789635037810.
46. БАЙЧИК, Анна В. *Политические стратегии транснациональных корпораций СМИ в процессе глобализации информационного пространства*: автореферат дис. ... кандидата политических наук: 10.01.10. Санкт-Петербург: С.-Петерб. гос. ун-т, 2005. 18 с.
47. TĂMAȘ, Sergiu. *Dicționar politic*. București: Șansa, 1996. 414 p. ISBN 973-9167-57-8.
48. BĂDESCU, Ilie, MIHĂILESCU, Ioan, SAVA, Ionel-Nicu (coord.). *Geopolitică, integrare, globalizare*. București: Editura Mica Valahie, 2011. 401 p. ISBN 978-973-7858-81-8.
49. MOȘTOFLEI, Constantin. Securitatea statelor mici din Sud-Estul Europei. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2010, nr. 3, pp. 20-27. ISSN 1857-2294.
50. MOȘTOFLEI, Constantin. Securitatea statelor mici din Sud-Estul Europei. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2010, nr. 3, pp. 20-27. ISSN 1857-2294.
51. LESCU, Mihai. Mediatizarea campaniilor electorale în contextul geopolitic al Republicii Moldova. În: *Rolul mass-media în procesul electoral*. Chișinău: Princeps, 2017, pp. 83-89. ISBN 978-9975-3110-4-5.

52. ȚĂCU, Octavian. Rusia și integritatea teritorială în spațiul post-sovietic: realitate nouă, paradigmă veche. În: *Buletin de Politică Externă a Moldovei*, 2014, mai, nr. 78.
53. LESCU, Mihai. Aspecte privind abordarea mediatică a conflictului din estul Republicii Moldova (Transnistria). În: *Convergențe spirituale Iași-Chișinău*, 2015, nr. 8-9, pp. 150-157. ISSN 2343-9661.
54. LESCU, Mihai. Republica Moldova și România în spațiul geopolitic: dinamica comunicării politice. În: *Moldoscopia* (Probleme de analiză politică), 2016, nr. 3 (LXXIV), pp. 43-51. ISSN 1812-2566
55. FRĂSINEANU, Dragoș. *Geopolitica*. București: Editura Fundației România de Măine, 2007. 332 p. ISBN 978-973-725-917-2.
56. ЛІПКАН, Володимир А., МАКСИМЕНКО, Юлія Є., ЖЕЛІХОВСЬКИЙ, В'ячеслав М. *Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції*: Навчальний посібник. Київ: КНТ, 2006. 280 с. ISBN 96-373-116-8.
57. ЧЕРНАВСКИЙ, Александр С. «Новые медиа» и развитие журналистики цифровой эры. В: *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*, 2015, № 5 (37), сс. 18-24. ISSN 2542-0240.
58. TACU, Mariana. New media: cunoaștere, creativitate și multitasking. În: *Creativitatea în jurnalism*: Conferința științifică națională, 23 februarie 2018, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2018, pp. 46-54. ISBN 978-9975-142-34-2.
59. Moldova, pe ultimul loc în Europa Centrală și de Est la utilizarea Internetului mobil. [Resursă electronică]. Publicat 2014. *publica.md* [Site]: http://www.publika.md/moldova-pe-ultimul-loc-in-europa-centrala-si-de-est-la-utilizarea-internetului-mobil_2207551.html (Accesat 12.06.2016).
60. ZAMURA, Elena. Adevăruri despre războiul din Transnistria (1990-1992). În: *Curentul International*, 2010, 5 martie.
61. *Raport de activitate CCA 2012*. [Resursă electronică]. Publicat 2012. *cca.md* [Site]: <http://www.cca.md/reports/16p>. (Accesat 20.04.2015).
62. *Raport de activitate CCA 2014*. [Resursă electronică]. Publicat 2014. *cca.md* [Site]: http://www.cca.md/files/RAPORT%20CCA%202015_0.pdf (Accesat 20.05.2016).
63. *Raport anual CCA 2015*. [Resursă electronică]. Publicat 2015. *cca.md* [Site]: http://www.cca.md/files/RAPORT%20CCA%202015_0.pdf (Accesat 20.05.2016).
64. MOȘTOFLEI, Constantin. Securitatea statelor mici din Sud-Estul Europei. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2010, nr. 3, pp. 20-27. ISSN 1857-2294.
65. GARBUR, Olesea. Comportamentul politic de masă ca formă a comportamentului politic (Cazul Republicii Moldova). În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe sociale*, 8-9 noiembrie 2018, Chișinău. Chisinau: CEP USM, 2018, pp. 63-66.
66. GRIGORIU, Marian-Valentin. *Crizele și conflictele contemporane*. București: Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2006. 327 p. ISBN 978-973-745-019-7.
67. CIOCHINĂ, Simion. Oleg Serebrian: Moldova între tensiuni politice și presiuni geopolitice. [Resursă electronică]. *dw.com* [Site]: <http://www.dw.com/ro/oleg-serebrian-moldova-%C3%AEntensiuni-politice-%C5%9Fi-presiuni-geopolitice/a-18595381> (Accesat la 26.05. 2016).
68. DENNI, Bernard, LECOMTE, Patrick. *Sociologia politicului*. Vol. 1. Cluj-Napoca: Eikon, 2004, 272 p. ISBN 973-7987-24-1.
69. Timpul, 3 iunie 2014
70. ШЕВЧЕНКО, Руслан. *Сотрудничество Молдовы и Евросоюза: 1994-2014 гг.* [Resursă electronică]. *civildiplomat.com* [Site]: <https://civildiplomat.com/ru/publications/sotrudnichestvo-moldovy-i-evrosoyuza-1994-2014-gg> (Accesat 20 aprilie 2018).
71. PERU-BALAN, Aurelia. Discursul de securitate în contextul confruntărilor geopolitice și al războiului din Ucraina. În: *Teoria și practica administrării publice*. Chișinău: 2024, pp. 286-294.
72. PERU-BALAN, Aurelia. Spațiul informațional al Republicii Moldova sub presiunea potențialului manipulativ al propagandei străine. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Chisinau: USM, 2024, pp. 278-285. ISBN 978-9975-62-799-3.
73. MARIN, Constantin. *Mass-media în postcomunism. Cazul Republicii Moldova*. Chișinău: CEP USM, 2021. 345 p. ISBN 978-9975-158-75-6.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. MONOGRAFII

- 1.1. **LESCU, Mihai. Mass-media și geopolitica.** Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2024. 384 p. (23 c.a.). ISBN 978-9975-62-788-7.

2. ARTICOLE ÎN REVISTE ȘTIINȚIFICE

2.2. în reviste din străinătate recunoscute

- 2.2.1. **LESCU, Mihai. Media Clashes in the ex-soviet geopolitical space of the Black Sea Basin.** În: *International Journal of Communication Research*, 2021, Vol.11, Issue 4, pp. 281-294 (1,4 c.a.) ISSN 2246-9265.
- 2.2.2. **LESCU, Mihai. The ideological front of the geopolitical media in the Republic of Moldova.** În: *International Journal of Communication Research*, 2021, Vol. 11, Issue 2, p. 79. (0,1 c.a.) ISSN 2246-9265.
- 2.2.3. **LESCU, Mihai. The information security of the Republic of Moldova in the current geopolitical processes.** În: *International Journal of Communication Research*, 2020, Vol. 10, Issue 2, pp. 155-166. (1,2 c.a.) ISSN 2246-9265.
- 2.2.4. **LESCU, Mihai. Republic of Moldova's European vector in the vision of the Moldova Tv station.** În: *International Journal of Communication Research*, 2019, Vol. 9, Issue 2, p. 178. (0,1 c. a) ISSN 2246-9265.

2.3. în alte reviste din străinătate

- 2.3.1. **LESCU, Mihai. Mass-media și geopolitica regională.** În: *Convergențe spirituale Iași-Chișinău* (Iași, AOȘR, Universitatea „Apollonia”), 2021, nr. 18-19, pp. 169-174. (0,5c.a.). ISSN 2343-9661.
- 2.3.2. **LESCU, Mihai. Confruntări informaționale în triumful geopolitic din regiunea Mării Negre.** În: *Convergențe spirituale Iași-Chișinău* (Iași, AOȘR, Universitatea „Apollonia”), 2020, nr. 16-17 pp. 199-212. (1,1 c. a.). ISSN 2343-9661.
- 2.3.3. **LESCU, Mihai. Vectorul comunicării geopolitice a mass-mediei alolingve din Republica Moldova.** În: *Convergențe spirituale Iași-Chișinău* (Iași, AOȘR, Universitatea „Apollonia”), 2017, nr. 12-13, pp. 94-98. (0,5 c.a.). ISSN 2343-9661.
- 2.3.4. **LESCU, Mihai. Aspecte privind abordarea mediatică a conflictului din estul Republicii Moldova (Transnistria).** În: *Convergențe spirituale Iași-Chișinău*, (Iași, AOȘR, Universitatea „Apollonia”), 2015, nr. 8-9, pp. 150-157. (0,6 c.a.). ISSN 2343-9661.

2.4. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil

- 2.4.1. **LESCU, Mihai. Diapazonul comunicațional al mass-mediei în reflectarea integrării europene a Republicii Moldova.** În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe economice și ale comunicării), 2025, nr. 11(4) pp. 94-103. (0,8 c.a.). ISSN 1814-3199.
- 2.4.2. **LESCU, Mihai. Rolul geopoliticii în analiza și interpretarea lumii contemporane.** În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe economice și ale comunicării), 2023, nr. 11(02), pp. 126-136. (1,2 c.a.). ISSN 2587- 4446.
- 2.4.3. **LESCU, Mihai. Aria geopolitică a dezbaterii televizate în condițiile stării criză/urgență: Unghiuri de vedere, Moldova 1.** În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe economice și ale comunicării), 2023, nr. 11(01), pp. 91-96. (0,6 c.a.) ISSN 2587- 4446.
- 2.4.4. **LESCU, Mihai. Proiectul televizat Vector european, Moldova 1: viziune și acțiune.** În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe economice și ale comunicării), 2022, nr. 11(01), pp 111-118. (0,9 c.a.). ISSN 2587- 4446.
- 2.4.5. **LESCU, Mihail. Comentariul – genul multiplelor posibilități ale jurnalismului contemporan.** În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe economice și ale comunicării), 2022, nr. 11(02), pp. 105-111.(0,7 c. a.) ISSN 2587-4446.
- 2.4.6. **LESCU, Mihai. Activitatea editorială și societatea informațională.** În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe Sociale), 2008, nr. 4, pp. 201-203. (0,4 c.a.). ISSN 1814-3199.
- 2.4.7. **LESCU, Mihai. Analiza politică în presă.** În: *Studia Universitatis Moldaviae* (Seria Științe Sociale), 2007, nr. 6, pp. 313-315. (0,4 c.a.) ISSN 1814-3199.
- 2.4.8. **LESCU, Mihai. Mediatizarea valorilor europene – parte a educației democratice.** În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Vol. II, Seria „Științe socioumane”, 2006, pp.31-34. (0,4. c.a). ISSN 1811-2668.

- 2.4.9. LESCU, Mihai. Impactul informațional și cel comportamental al știrii radiofonice. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Vol. II, Seria „Științe socioumane”, 2005, pp. 15-18. (0,4 c.a.). ISSN 1811-2668.
- 2.4.10. LESCU, Mihai. Cultura politică și presa. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Vol. II, Seria „Științe socioumane”, 2004, pp. 11-14. (0,4 c.a.). ISSN 1811-2668.
- 2.4.11. LESCU, Mihai. Presa și comportamentul politic al destinatarilor ei. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Vol. II. Seria „Științe socioumane”, 2003, pp. 327-330. (0,4 c.a.). ISSN 1811-2668
- 2.4.12. LESCU, Mihai. Presa în societatea în tranziție. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Vol. III. Seria „Științe socioumane”, 2001, pp. 44-47. (0,5 c.a.). ISSN 1811-2668.
- 2.4.13. LESCU, Mihai. Valențele geopolitice ale comunicării mediatice. În: *Moldoscopie*. Probleme de analiză politică, 2023, nr.1 (98), pp. 171- 181. (0,9 c.a.). ISSN 1812-2566.
- 2.4.14. LESCU, Mihai. Componenta mediatică a confruntărilor geopolitice: zona Mării Negre. În: *Moldoscopie*. Probleme de analiză politică, 2020, nr. 4 (91), pp. 127-143. (1,4 c.a.). ISSN 1812-2566.
- 2.4.15. LESCU, Mihai. Mass-media și informația geopolitică. În: *Moldoscopie*. Probleme de analiză politică, 2020, nr. 2 (89) 2020, pp. 156–168. (1,2 c.a.). ISSN 1812-2566.
- 2.4.16. LESCU, Mihai. Impactul intereselor geopolitice externe asupra transformărilor câmpului informațional autohton. În: *Moldoscopie*. Probleme de analiză politică, 2016, nr. 4 (LXXIV), pp. 56-62. (0,6 c.a.). ISSN 1812-2566.
- 2.4.17. LESCU, Mihai. Republica Moldova și România în spațiul geopolitic: dinamica comunicării politice. În: *Moldoscopie*. Probleme de analiză politică, 2016, nr. 3 (LXXIV), pp. 43-51. (0,6 c.a.) ISSN 1812-2566.
- 2.4.18. LESCU, Mihai. Securitatea informațională a Republicii Moldova în contextul proceselor geopolitice actuale. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2020, nr 2 (183), pp. 87-103. (1,4 c.a.). ISSN 1857- 2294.
- 2.4.19. LESCU, Mihai, MORARU, Victor. Impactul globalizării asupra activității mass-media. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2016, nr. 2 (171), pp. 161-168. (0,7 c.a.). ISSN 1857-2294.
- 2.4.20. LESCU, Mihai. Responsabilitatea socială a comunicării mediatice. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2014, nr. 1, pp. 166-172. (0, 8 c.a.). ISSN 1857-2294.
- 2.4.21. LESCU, Mihai. Planul de Acțiuni UE – Moldova și mass-media. În: *Revista Moldova și Lumea*, 2005, nr. 2, pp.18-20. (0,6 c.a.). ISSN 0130-2396.
- 2.4.22. LESCU, Mihai. Libertatea discursului politic în mass-media. În: *Revista Moldova și Lumea*, 2004, nr. 2, pp.14-16. (0,5 c.a.). ISSN 0130-2396.
- 2.4.23. LESCU, Mihai. Relațiile cu țările vecine în viziunea presei. În: *Moldova și Lumea*, 2004, nr.4, pp.13-15. (0,6 c.a.). ISSN 0130-2396.
- 2.4.24. LESCU, Mihai. Imaginea Țării în presă. În: *Moldova și Lumea*, 2003, nr. 2, pp.8-9. (0,4 c.a.). ISSN 0130-2396.

3. ARTICOLE ÎN CULEGERI ȘTIINȚIFICE

3.1. culegeri internaționale

- 3.1.1. LESCU, Mihai, GROSSU, Silvia .Mass-media din RSSM în perioada postbelică. În: *Panorama comunismului în Moldova Sovietică. Context, surse, interpretări* (România). Iași: Polirom, 2019, pp.514-530. (1,00 c.a.). ISBN 978-973-46-7846-4.
- 3.1.2 LESCU, Mihai. Cultura informării și realitatea mediatică în campaniile electorale. În: *Jurnalismul politic: între corectitudine și partizanat* /Universitatea de Stat din Moldova; Universitatea "Constantin Brâncoveanu" din Pitești. Chișinău: CEP USM, 2011, pp. 107-120. (0,9 c.a.). ISBN 978-9975710886.

3.2 culegeri naționale

- 3.2.1 LESCU, Mihai. Mass-media din RSSM în perioada „dezghețului” hrușciovist. În: *Valori ale mass-mediei în epoca contemporană*. Volumul VII. (Coordonatori G. Stepanov, M. Tacu). Chișinău: CEP USM, 2020, pp. 69-77. (1,00 c.a.). ISBN 978-9975-152-73-0.
- 3.2.2. LESCU, Mihai. Aspecte privind securitatea spațiului informațional al Republicii Moldova. În: *Valori ale mass-mediei în epoca contemporană*, Vol. VI. Chișinău: CEP USM, 2016, pp. 83-93. (0,8 c.a.). ISBN 978-9975-71-832-5.
- 3.2.3. LESCU, Mihai. Un război mediativ: conflictul transnistrean. În: *Valori ale mass-media în epoca contemporană*. Vol. V. Chișinău: CEP USM, 2010, pp. 23-42. (1,00 c.a.). ISBN 978-9975-70-580-6.
- 3.2.4. LESCU, Mihai. Presa alolingvă și viața social-politică. În: *Valori ale mass-media în epoca contemporană*. Vol. III. (Coordonatori M. Guzun, G. Stepanov, M. Lescu). Chișinău, USM, 2004, pp. 21-34. (0,9 c.a.). ISBN 997570-547-2.
- 3.2.5. LESCU, Mihai. Informația–sursă de putere. În: *Valori ale mass-media în epoca contemporană*. Vol. II. Chișinău: CEP USM, 2003, pp. 93-103. (0,8 c.a.). ISBN 9975-70-233-3.

- 3.2.6. LESCU, Mihai. Presa și problemele imaginii țării. În: Victor Moraru (coord.). *Realitățile politice și realitățile mediatice în contextul integrării europene*. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, 2014, pp. 152-158. (0,5 c.a.) ISBN 978-9975-57-121-0.
- 3.2.7. LESCU, Mihai. Instituția cenzurii în Moldova Sovietică. În: Victor Moraru coord.). *Europenizarea: fațetele procesului*. Chișinău: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM, 2013, pp. 183-193. (1,00 c.a.). ISBN 978-9975-57-064-0.
- 3.2.8. LESCU, Mihai. Efectul politic al sondajelor de opinie în alegerile influențate geopolitic. În: *Informarea vs manipularea electoratului*. Chișinău: CEP USM, 2015, pp. 105-112. (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-71-694-9.
- 3.2.9. LESCU, Mihai. Presa și rezolvarea democratică a problemelor politice și sociale. În: *Unele probleme de teorie și practică a presei și comunicării*. Chișinău: Centrul Editorial „Presa”, 1999, pp. 21-30. (0,8 c.a.).

3.3. culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale

- 3.3.1. LESCU, Mihai. Omul Cuvânt-ului. În: *Evoluția mass-mediei locale în poscomunism. Proiecte, împliniri, perspective* (Coordonatori Ioan Laza, Florin Ardelean). București: Tritonic și Editura Universității din Oradea, 2021, pp. 187-206. (1,4 c.a.). ISBN 978-606-749-578-2.
- 3.3.2. ЛЕСКУ, Михаил. Медийный фактор регионального геополитического поля. În: *Інновації та особливості функціонування ЗМІ України*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020, pp. 66-69. (0,35 c.a.). ISBN 978-966-941-511-0.
- 3.3.3. LESCU, Mihai. Mass-media actor al câmpului geopolitic regional. În: *Pregătim viitorul promovând excelența*: Congresul Internațional al Universității Apollonia: Ediția 26, 3-5 martie 2016, Iași, România. Iași: Editura Apollonia, 2016, pp. 102-114. (0,8 c.a.). ISBN 978-606-8410-74-6.
- 3.3.4. LESCU, Mihai. Presa din Republica Moldova în primii ani de tranziție către democrație. În: *Mass-media din Republica Moldova: între document și interpretare*. Chișinău: USM, 2012, pp. 290-298. (1,00 c.a.). ISBN 978-9975712378.
- 3.3.5. LESCU, Mihai. Influența globalizării asupra apropierei spațiilor electorale. În: *Procesul electoral în condițiile globalizării*. Conferință internațională științifică-practică, 16 mai 2018. Chișinău: Princeps, 2018, pp. 77-85. (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-3241-0-6.
- 3.3.6. LESCU, Mihai. Mediatizarea campaniilor electorale în contextul geopolitic al Republicii Moldova. În: *Rolul mass-media în procesul electoral*. Chișinău: Princeps, 2017, pp. 83-89. (0,4 c.a.). ISBN 978-9975-3110-4-5.
- 3.3.7. LESCU, Mihai. Un caz de manipulare mediatică: Transnistria. În: *Lucrările Simpozionului Național de Jurnalism Forme ale manipulării opiniei publice*. Cluj-Napoca, 16-17 noiembrie 2007. Cluj-Napoca: Tribuna, 2008, pp.307-322. (0,8 c.a.). ISBN 978-973-1878-05-8.

3.4. culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale cu participare internațională

- 3.4.1. LESCU, Mihai. Dinamica comunicării geopolitice a mass-mediei din Republica Moldova privind relațiile moldo-române. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională. Științe sociale, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2025, pp. 56-62. (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-62-799-3.
- 3.4.2. LESCU, Mihai. Geopolitica țărilor mici și mass-media. Republica Moldova. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională. Științe umanistice și sociale, 9-10 noiembrie 2023, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2024, pp. 326-332. (0,5 c.a.). ISBN 978-9975-62-691-0.
- 3.4.3. LESCU, Mihai. Mass-media moldovenească: între globalizare și glocalizare. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferință științifică națională cu participare internațională. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 109-113. (0,35 c.a.). ISBN 978-9975-152-48-8.
- 3.4.4. LESCU, Mihai. Mass-media și geopolitica internă a Republicii Moldova. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională, 10-11 noiembrie 2020. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2020, pp. 128-132. (0,4 c.a.). ISBN 978-9975-152-48-8.
- 3.4.5. LESCU, Mihai. Homo geopoliticus în universul informațional. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2019, Vol. 2, pp. 10-14. (0,4 c.a.). ISBN 978-9975-149-51-8.

3.5. culegeri de lucrări ale conferințelor naționale

- 3.5.1. **LESCU, Mihai. Consecințele sociale ale imperialismului mediatic.** În: *Fenomene și tendințe în audiovizual*. In: Honorem Victor Moraru la 70 de ani. Conferință națională, 7 decembrie 2023, FJȘC, Editia 4, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2023, pp. 87-96. (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-62-608-8.
- 3.5.2 **LESCU, Mihai. Cultura media și globalizarea.** În: **Mihai Lescu, Boris Parfentiev (coord.). Creativitatea în jurnalism.** Conferință științifică națională, 12 februarie 2020. Chișinău: CEP USM, 2020, Vol. III, pp. 53-62. (0,6 c.a.). ISBN 978-9975-152-31-0.
- 3.5.3 **LESCU, Mihai. Panorama geopolitică în „Panorama Zilei”, TV Moldova 1.** În: *Fenomene și tendințe în audiovizual*. Conferință națională 8 octombrie 2019, FJȘC, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafical USM, 2019, pp. 33-38. (0,6 c.a.) ISBN 978-9975-149-67-9.
- 3.5.4 **LESCU, Mihai. Viziunea globalizantă a mass-mediei.** În: *Creativitatea în jurnalism*. Conferință științifică națională, 23 februarie 2018. Chișinău: CEP USM, 2018, pp. 75-84. (0,7 c.a.). ISBN 978-9975-142-34-2.

ADNOTARE

Autor: LESCU Mihai

Tema: Mass-media din Republica Moldova în contextul geopolitic contemporan: implicații și tendințe. Teză de doctor habilitat în științe ale comunicării la specialitatea 571. 01 – Jurnalism și procese mediatice. Chișinău, 2025.

Structura tezei: introducere, 5 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 419 titluri, 282 pagini text de bază, 2 tabele, 1 figură și 7 anexe.

Cuvinte-cheie: mass-media, geopolitică, comunicare mediatică, geoinformație, spațiu mediatic, câmp informațional, război informațional, imperialism mediatic, jurnalism (geo)politic, comportament (geo)politic.

Domeniul de studiu: Științe ale comunicării.

Scopul lucrării: determinarea rolului mass-mediei privind reflectarea fenomenelor geopolitice, contribuția ei la dezbateră, explicarea și conștientizarea evenimentelor locale, regionale și internaționale, la soluționarea unor situații-problemă din domeniul vieții internaționale și argumentarea poziției statului în adoptarea unor decizii echilibrate în domeniul relațiilor internaționale.

Obiectivele lucrării: cercetarea comunicării mediatice în condițiile relațiilor geopolitice contemporane ca factor al accelerării procesului globalizării și al constituirii spațiului informațional global; determinarea tendințelor evoluției discursului geopolitic mediatic; stabilirea dinamicii interacțiunii dintre spațiul geopolitic și câmpul mediatic în procesele informaționale locale și regionale; determinarea rolului mediatizării problematicei geopolitice ca factor al educației naționale și internaționale a maselor; investigarea comportamentului politic al mass-mediei în condițiile escaladării tensiunilor geopolitice în campaniile electorale și ale luptei cu propaganda ostilă a presei alolingve.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în examinarea complexă a segmentelor clasice ale mass-mediei și ale multimediei, privind reflectarea problematicei geopolitice, fenomen ce a stat la baza apariției jurnalismului geopolitic / pe teme internaționale. Originalitatea lucrării este dată de investigațiile întreprinse de autor, rezultatele cărora au contribuit la conturarea tabloului general și la elucidarea particularităților privind contribuția mass-mediei în promovarea intereselor geopolitice ale Republicii Moldova.

Rezultatele principale noi pentru știință și practică obținute rezidă în identificarea metodelor de cercetare a specificului comunicării mediatice în contextul geopolitic modern ca factor al accelerării proceselor globalizării și al creării spațiului informațional mondial; determinarea particularităților trilateralei mass-media - putere (statală) - geopolitica drept factor al promovării intereselor naționale în context regional/internațional; evidențierea geopoliticii populare ca segment important al consolidării relației de colaborare mass-media-geopolitica; examinarea trăsăturilor mass-mediei naționale în consolidarea relațiilor cu țările vecine și a angajamentului ei în confruntările informaționale locale și regionale, în asigurarea securității naționale și în promovarea integrării europene a Republicii Moldova.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în crearea unui cadru teoretico-metodologic privind examinarea pluridisciplinară a comunicării mediatice din Republica Moldova în contextul geopolitic contemporan. Prin spiritul său novator lucrarea pune începutul unui nou domeniu de cercetare, atât în științele mediatice, cât și interdisciplinar (politic, sociologic, istoric, filosofic, geografic, etc.), examinate insuficient, sau neexplorate până la moment, dar care devine tot mai pronunțat - *paradigma informațională a geopoliticii*. Semnificația teoretică a lucrării rezidă în determinarea metodelor de cercetare a mediatizării geopoliticii și evaluării corelației funcționale dintre mass-media și alte domenii științifice privind investigarea problematicei în cauză în contextul societății informaționale.

Valoarea aplicativă a lucrării: concluziile și tezele pot servi bază pentru examinarea tehnicilor și strategiilor de reflectare de către mass-media a vieții internaționale și antrenarea ei activă în reglementarea proceselor politice la nivel regional și local, precum și pentru prevenirea posibilelor efecte distructive în procesele geopolitice; rezultatele pot fi aplicate în domeniul activității de informare și cooperare politică a mass-mediei, în scopul menținerii stabilității și optimizării spațiului informațional național.

Rezultatele științifice au fost implementate prin: publicarea unei monografii, a peste 50 de articole și studii, inclusiv în România și Ucraina; utilizarea lor sub formă de suport didactic la cursurile universitare; contribuții la zeci de conferințe naționale și internaționale.

ANNOTATION

Author: LESCU Mihail

Topic: Mass media from the Republic of Moldova in the contemporary geopolitical context: implications and trends. PhD thesis in communication sciences in specialty 571. 01 – Journalism and media processes. Chisinau, 2025.

Structure of the thesis: introduction, 5 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 419 titles, 282 pages of basic text, 2 tables, 1 figure and 7 appendices.

Keywords: mass media, geopolitics, media communication, geoinformation, media space, information field, information war, media imperialism, (geo)political journalism, (geo)political behavior.

Field of Study: Communication Sciences.

The purpose of the paper: determining the role of the mass media regarding the truthful reflection of geopolitical phenomena, its contribution to the debate, explanation and awareness of local, regional and international events, to the solution of some problem situations in the field of international life and arguing the position of our state in adopting balanced decisions in the field of international relations.

The objectives of the paper: the research of media communication in the conditions of contemporary geopolitical relations as a factor of the acceleration of the globalization process and the establishment of the global informational space; determining trends in the evolution of geopolitical media discourse; establishing the dynamics of the interaction between the geopolitical space and the media field in local and regional informational processes; determining the role of the mediatization of the geopolitical issue as a factor of the national and international education of the masses; investigating the political behavior of the mass media in the conditions of the escalation of geopolitical tensions in the electoral campaigns and the fight against the hostile propaganda of the foreign-language media.

The scientific novelty and originality lies in the complex examination of all the classic segments of the mass media and multimedia, regarding the reflection of the geopolitical issue, a phenomenon that was the basis for the emergence of geopolitical/international journalism. The originality of the work is given by the investigations undertaken by the author, the results of which have contributed to shaping the general picture regarding the revelation of the contribution of the mass media in promoting the geopolitical interests of the Republic of Moldova.

The fundamentally new results for science and practice obtained reside in the identification of the research methods of the specifics of media communication in the modern geopolitical context as a factor of the acceleration of globalization processes and the creation of the world information space; determining the particularities of the trilateral: media-power (state)-geopolitics, as a factor in the promotion of national interests in a regional/international context; highlighting popular geopolitics as an important segment of strengthening the media-public collaboration relationship; examining the particularities of the national mass media in strengthening relations with neighboring countries and its commitment in local and regional information confrontations, in ensuring national security and in promoting the European integration of the Republic of Moldova.

The theoretical significance of the paper resides in the determination of the research models, methods and strategies of the mediatization of geopolitics and the evaluation of the functional correlation between the mass media and other scientific fields regarding the investigation of the issue in question; creating a theoretical framework for the analysis of media-geopolitical interaction in the reflection of international relations in the context of the global information society.

The applied value of the work: the conclusions and theses can serve as a basis for examining the techniques and strategies of media coverage of international life and its active involvement in the regulation of political processes at the regional and local level, as well as for the prevention of possible destructive effects in geopolitical processes; the results can be applied in the field of information activity and political cooperation of the mass media, in order to maintain the stability and optimization of the national information space.

The scientific results were implemented through: the publication of a monograph, over 50 articles and studies, including in Romania and Ukraine; their use as teaching support in university courses; contributions to dozens of national and international conferences.

АННОТАЦИЯ

Автор: ЛЕСКУ Михаил

Тема: Масс-медиа Республики Молдова в современном геополитическом контексте: последствия и тенденции, диссертация на степень доктора хабилитат, Кишинёв, 2025

Структура диссертации: введение, 5 глав, общие выводы и рекомендации, библиография из 419 наименований, 282 страниц основного текста, 2 таблицы, 1 рисунок и 7 приложений.

Ключевые слова: средства массовой информации, геополитика, медиакommunikация, геоинформация, медийное пространство, информационное поле, информационная война, медиаимпериализм, (гео)политическая журналистика, (гео)политическое поведение.

Область исследования: коммуникационные науки.

Цель диссертации: определение роли средств массовой информации в правдивом отображении геополитических явлений, их участия в освещении местных, региональных и международных событий, в решении главных проблемных ситуаций в сфере международной жизни и в оказании поддержки нашего государства в принятии взвешенных решений в области международных отношений.

Задачи диссертации: исследование медиакommunikаций в условиях современных геополитических отношений как фактора ускорения процесса глобализации и становления информационного пространства; определение тенденций развития геополитического медиадискурса; установление динамики взаимодействия геополитического пространства и медиаполя в местных и региональных информационных процессах; определение роли медиатизации геополитической проблемы как фактора национального и международного воспитания масс; исследование политического поведения средств массовой информации в условиях обострения геополитической напряженности в ходе избирательных кампаний.

Принципиально новые результаты для науки и практики заключаются в выявлении методов исследования специфики медиакommunikаций в современном геополитическом контексте как фактора ускорения процессов глобализации и создания мирового информационного пространства; определение особенностей отношений: СМИ- власть (государство)-геополитика, как фактор продвижения национальных интересов в международном контексте; выделение популярной геополитики как важного сегмента консолидации отношений СМИ и массы; изучение особенностей национальных средств массовой информации в укреплении отношений с соседними странами и их участия в местных и региональных информационных противостояниях, в обеспечении национальной безопасности и европейской интеграции Республики Молдова.

Теоретическая ценность заключается в определении исследовательских моделей, методов и стратегий медиатизации геополитики, оценке функционального соотношения средств массовой информации и других научных областей при исследовании рассматриваемой проблемы; создание теоретической базы для анализа медиа-геополитического взаимодействия при отражении международных отношений в условиях глобального информационного общества.

Практическая ценность диссертации: выводы и тезисы могут служить основой для разработки стратегий освещения международной жизни средствами массовой информации и их активного участия в регулировании политических процессов на региональном и местном уровне, а также для предотвращения возможных деструктивных последствий в геополитических процессах; результаты могут быть применены в сфере информационной деятельности в целях поддержания стабильности и оптимизации национального информационного пространства.

Научные результаты были реализованы посредством: изданием монографии, публикации более 50 статей, в том числе в Румынии и Украине; их использованием в качестве пособий для университетских курсов; участием в национальных и международных конференциях.

LESCU MIHAI

**MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL GEOPOLITIC
CONTEMPORAN: IMPLICAȚII ȘI TENDINȚE**

specialitatea 571.01– Jurnalism și procese mediatice

Rezumatul tezei de doctor habilitat în științe ale comunicării

Aprobat spre tipar: 28 mai 2025
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar.: 4,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 35 ex.
Comanda nr

Centrul Editorial-Poligrafic al USM, str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru